

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

UVOD

Općina Vogošća jedna je od općina koje pripadaju Kantonu Sarajevo i smještena je blizu samog glavnog grada Sarajeva. Zahvaljujući povoljnom geografskom položaju i prirodnim predispozicijama, Općina Vogošća se, uprkos brojnim problemima i devastacijama iz ratnog perioda, ubrzano razvija i napreduje. U posljednje vrijeme Općina Vogošća se suočava sa problemom ubrzane gradnje koja ostavlja posljedice na okoliš i zdravlje ljudi. Imajući u vidu da je takvo stanje dugoročno gledano neodrživo, ukazala se potreba za pažljivijim planiranjem i iznalaženjem načina za postizanje ekonomskog razvoja uz maksimalno očuvanje prirodnih resursa.

Okolišno održivi ekonomski razvoj se može postići samo planskim pristupom rješavanju problema, te postavljanjem ciljeva koji neće dozvoliti dalje narušavanje kvaliteta okoliša. U skladu s tim, razvijena je i metodologija izrade lokalnih ekoloških akcionih planova koja nudi novi pristup u planiranju i provođenju zaštite okoliša. Lokalni ekološki akcioni plan predstavlja razvojno-planski dokument koji na osnovu procjene stanja okoliša, utvrđenih okolišnih problema i prioriteta, te definiranih akcija doprinosi unapređenju stanja okoliša područja za koji se on izrađuje. Donosi se za period od 5 godina.

To je instrument za rješavanje ekoloških problema i stvaranje privlačne, atraktivne i zdrave životne sredine. Okolišno održivi ekonomski razvoj se može postići samo planskim pristupom rješavanju problema, te postavljanjem ciljeva koji neće dozvoliti dalje narušavanje kvaliteta okoliša.

Izrada LEAP-a predstavlja prvi korak ka definisanju dugoročne strategije održivosti, u onom smislu kako je to definisano na Konferenciji UN-a o zaštiti životne sredine.

Općina Vogošća je pokrenula inicijativu za izradu Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP-a), stoga je Općinsko vijeće u martu 2011. godine donijelo odluku o pristupanju izradi Lokalnog akcionog ekološkog plana, što je i prvi korak koji je bilo potrebno učiniti za realizaciju ovog izuzetno važnog strateškog dokumenta. Nadležni su, uvidjevši mogućnosti i potrebu razvoja turizma na prostoru Vogošće, odlučili da će paralelno uz izradu LEAP-a, teći izrada i Turističkog akcionog plana (TAP-a).

Općina Vogošća je kao saradnika izrade pomenutog plana odabrala agenciju SYNERGY-REK, koja iza sebe ima veliki broj urađenih projekata iz oblasti okoliša, na prostoru širom Bosne i Hercegovine.

Na dan planete Zemlje, 22. Aprila 2011. godine je upriličeno potpisivanje Ugovora za izradu Projekata Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP) i Turističkog akcionog plana (TAP) Općine Vogošća. Ugovor su potpisali Suad Hajrić direktor

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Agencije "Synergy – REK"- a i Edin Smajić, Općinski načelnik.

U cilju uspostave koordinacije između Općine i Agencije SYNERGY-REK, održani su konsultativni sastanci na kojima se:

- Ustanovila metodologija izrade LEAP-a i TAP-a za Općinu Vogošća
- Ustanovili osnovni ciljevi i pravci realizacije projekata
- Utvrdila radna tijela, odnosno općinski koordinator, članovi radne grupe, te projekt koordinator.
- Definisala dinamika izrade planova i vremenski okvir.

Kompletan proces izrade LEAP-a i TAP-a trajao je 7 mjeseci, tačnije od maja do novembra 2011. godine. Rad na ovim projektima organiziran je na demokratskim principima uz potpunu transparentnost, pristup svim informacijama, te uz uključivanje svih relevantnih sudionika sa područja Općine (predstavnik općinskih organa vlasti, zdravstvenog, obrazovnog, poslovnog i nevladinog sektora, te medija).

Osnovni cilj izrade LEAP-a Općine Vogošća je ***Unaprijeđeno stanje okoliša na području Općine Vogošća u periodu 2011 - 2016.***

Dugoročni ciljevi projekta su:

- definiranje najvažnijih prirodnih resursa u smislu dugoročnog ekonomskog razvoja,
- jačanje kapaciteta općinskih organa vlasti u upravljanju okolišnim problemima ,
- isnegrisanje okolišne politike u sve sektorske politike,
- povećano učešće javnosti u rješavanju okolišnih problema,
- razvijanje svijesti o vrijednosti okoliša i prirodnih resursa,
- uspostavljanje osnove za povezivanje sa sličnim programima, naročito sa KEAP-om i NEAP-om,
- poboljšanje transparentnosti i kvaliteta u procesu donošenja odluka o okolišu.

Kratkoročni ciljevi projekta su:

- određivanje partnera za sudjelovanje u procesu izrade LEAP-a,
- podsticanje interesnih grupa na aktivno učešće u izradi LEAP-a,
- jačanje saradnje općinskih organa vlasti i drugih partnera u procesu izrade LEAP-a,
- identificiranje okolišnih problema,
- rangiranje okolišnih problema i utvrđivanje prioriteta,
- prepoznavanje realnih mogućnosti za realizaciju pojedinih aktivnosti definiranih LEAP-om.

Zadaci projekta su:

- uspostavljanje efikasne organizacijske strukture,
- informiranje i uključivanje javnosti u proces izrade LEAP-a i TAP-a,
- izrada liste okolišnih problema,
- izrada liste okolišnih prioriteta,
- izrada akcionog plana.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Pored utvrđivanja metodologije, te ciljeva i zadataka izrade LEAP-a i TAP-a, od strane općinskog načelnika i Agencije SYNERGY-REK određen i organizaciona struktura, odnosno tim, koji će raditi na izradi ovih planova. Tim se sastoji od projekt koordinatora, općinskog koordinatora i 7 članova radne grupe, koju čine zaposlenici Općine Vogošća iz različitih službi, i koji najbolje poznaju stanje kada je u pitanju životna sredina.

Općinski koordinator – Senad Hasanspahić

ZADACI

- prati realizaciju cjelokupnog projekta,
- učestvuje na svim relevantnim skupovima ,
- usko sarađuje sa projekt koordinatorom.

Projekt koordinator – Mulija Pašić (SYNERGY-REK)

ZADACI

- koordinira sve aktivnosti u procesu izrade LEAP-a

(organizira, prati i aktivno učestvuje na svim sastancima; uspostavlja saradnju sa svim učesnicima u projektu; daje stručnu i tehničku podršku radu radne grupe i odbora; osigurava protok informacija za sve učesnike u projektu; učestvuje u izradi projektnih materijala; priprema nacrt LEAP dokumenta).

Radna grupa - sastavljena od stručnjaka za pojedine tematske oblasti

ZADACI

- *aktivno učestvuje u izradi LEAP-a,*
- priprema izvještaj o trenutnom stanju okoliša,
- priprema listu okolišnih problema i prioriteta,
- predlaže aktivnosti za rješavanje okolišnih prioriteta .

Članovi Radne grupe:

	<i>Član Radne Grupe</i>	<i>Tematska oblast</i>
1.	Benjamin Bajraktarević	- Upravljanje kvalitetom zraka
2.	Emira Branković	- Korištenje, zaštita i upravljanje vodnim resursima - Upravljanje otpadom
3.	Sehad Zeković	- Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem
4.	Vildana Avdić	- Korištenje, zaštita i upravljanje šumama i šumskim zemljištem - Privreda i okoliš
5.	Elvir Crvenjak	- Upravljanje prostorom
6.	Amir Misirlić	- Zaštita biodiverziteta, prirodnog i kulturno-historijskog nasljeđa
7.	Elma Kerla	- Zdravstvo i socijalna zaštita

Promotivni sastanak i ujedno i prvi sastanak Radne grupe održan je 16. maja 2011. godine. Na tom sastanku je usaglašena metodologija i dinamika izrade LEAP-a i

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

TAP-a i predstavljen je vizuelni identitet projekta koji je pripremljen od strane SYNERGY-REK-a i grafičkih dizajnera. Vizuelni identitet uključuje logo i slogan koji se može vidjeti na panoima, posterima i promotivnim materijalima.

„NAŠE ĆE PLODOVE I UNUCI BRATI“

Nakon prve radionice pristupilo se utvrđivanju trenutnog stanja okoliša na području Općine Vogošća. Na osnovu postojećih studija, informacija, podataka i iskustava, članovi radne grupe su izvršili analizu trenutnog stanja okoliša po tematskim oblastima.

U svrhu prikupljanja informacija o mišljenju javnosti o okolišnim problemima na području Općine, izvršeno je anketiranje građana sa područja Općine.

Na drugom sastanku Radne grupe prezentovani su rezultati anketiranja. Na osnovu procjene trenutnog stanja okoliša, te rezultata provedene ankete, članovi radne grupe su identificirali probleme, uzroke i posljedice problema.

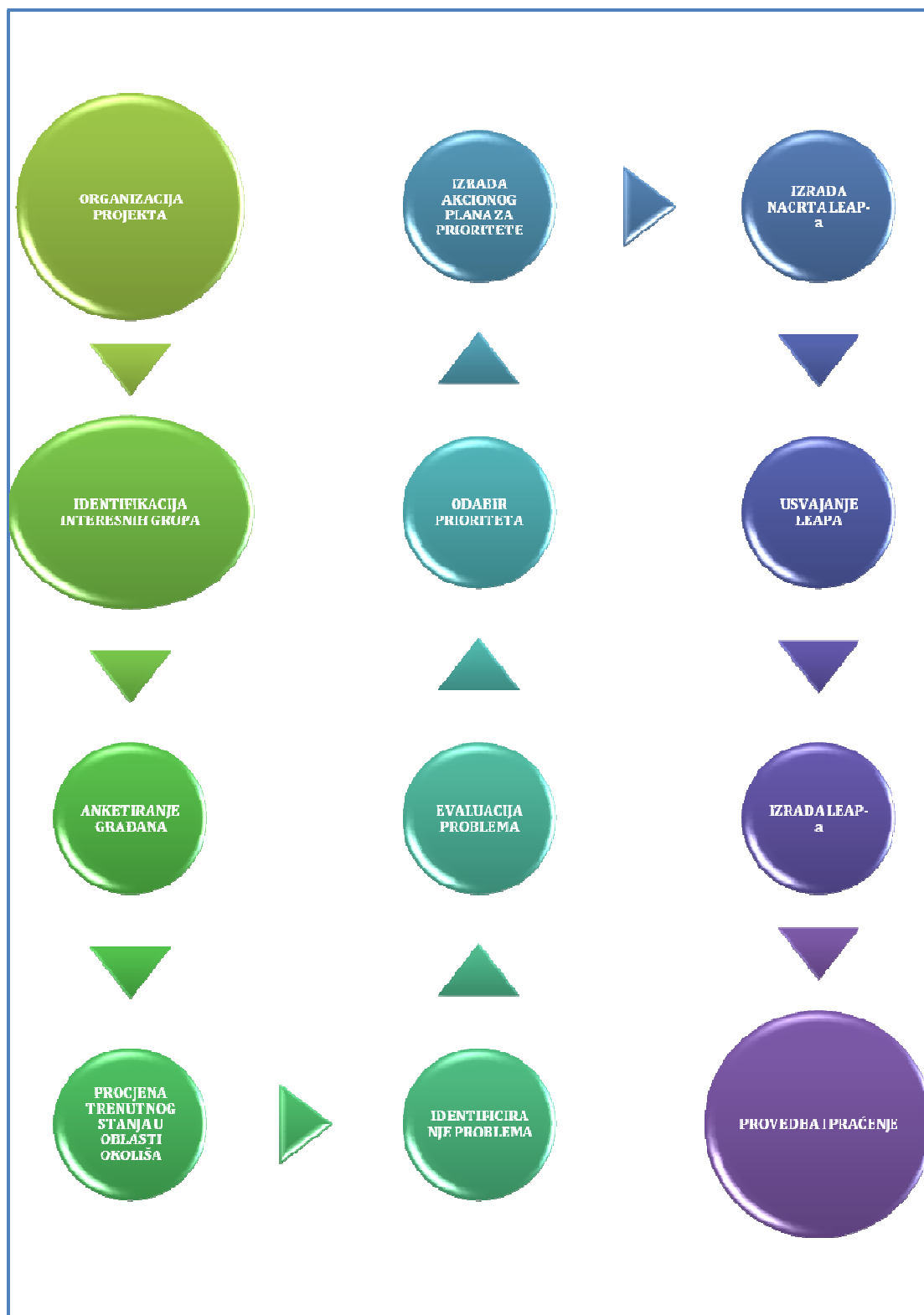
Razmatranje i usaglašavanje listi okolišnih problema urađeno je na trećem sastanku Radne grupe, a prema metodologiji izrade LEAP-a, slijedeći korak je bio je usvajanje listi prioriteta koje se provodi uz učešće javnosti.

Javni sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija, sportskih udruženja, odnosno sa svim zainteresovanim građanima održan je 30.09.2011. Na tom sastanku je održano izdvajanje, odnosno usvajanje listi prioriteta. Naime nakon što je radna grupa izdvojila probleme iz svih 9 oblasti od kojih se sastoji LEAP, građani su imali priliku da izdvoje po 3 problema iz svake oblasti, za koje smatraju da su najveći i da je potrebno što skorije rješavanje. Odabir prioriteta je izvršen transparentno i demokratski, jer je svaki građanin dobio naljepnice koje je trebalo nalijepiti na željene prioritete koji su napisani na velikim plakatima u općinskoj sali.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Nakon toga uslijedila je izrada akcionog plana za sve prioritete sa usvojene liste, kao i izrada nacrt dokumenta, izrada i štampanje finalnog dokumenta, odnosno nacrt koji je dopunjen komentarima i sugestijama javnosti.

2. OPĆI PODACI O OPĆINI VOGOŠĆA

2.1. Geografski položaj

Općina Vogošća jedna je od 9 općina Kantona Sarajevo. Teritorij općine se nalazi sjeverozapadno od gradskog dijela Sarajeva, na udaljenosti od oko 6 km. Graniči sa općinama: Ilijaš, Centar, Novo Sarajevo i Novi Grad.

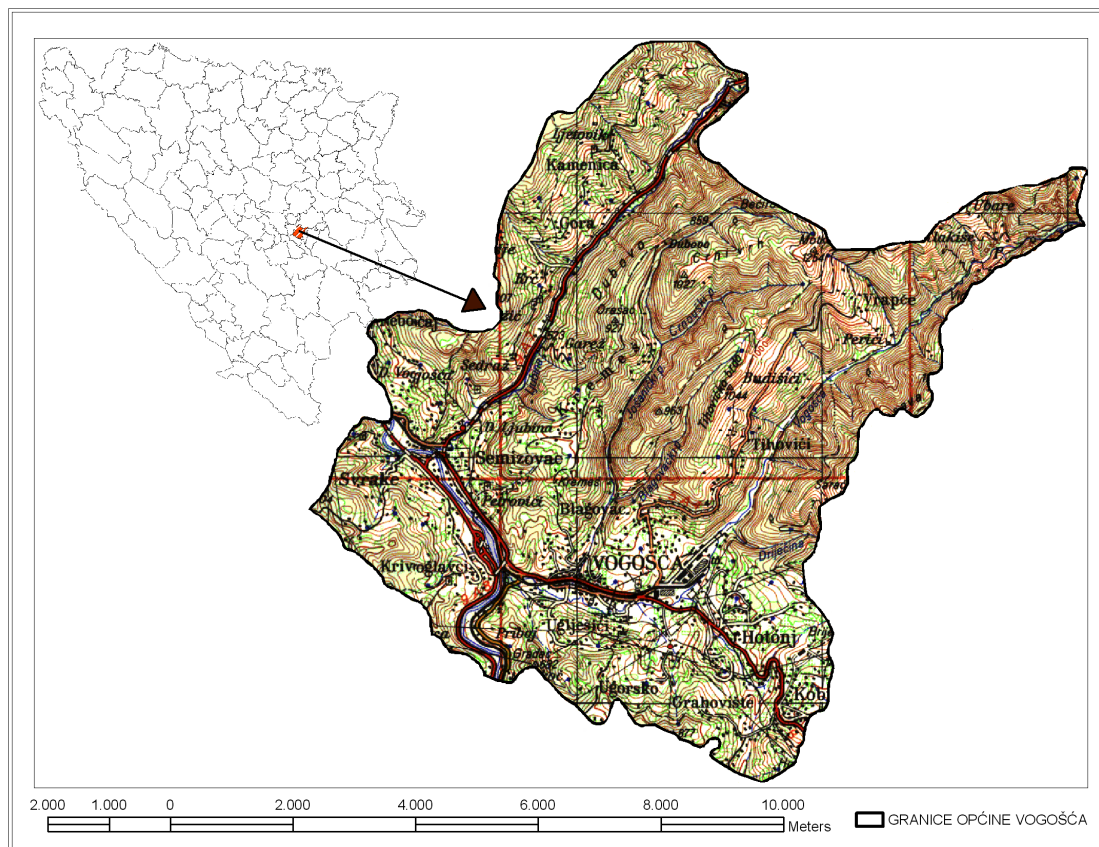
Općina Vogošća je smještena između $43^{\circ}52'19''$ i $43^{\circ}57'59''$ sjeverne geografske širine i $18^{\circ}17'25''$ i $18^{\circ}26'43''$ istočne geografske dužine. Rastojanje između najsjevernije i najjužnije tačke iznosi 10,4 km, rastojanje između istočne i zapadne granice iznosi 8,6 km. Dužina općinske granice iznosi 55,5 km.

Površina općine Vogošća iznosi 71,7 km². Prema procjenama iz 2010. godine, u ovoj općini je živjelo 23.178 stanovnika, što znači da prosječna gustoća naseljenosti iznosi 323 st/km².

Općinu Vogošća sačinjava 8 mjesnih zajednica: Vogošća I, Vogošća II, Blagovac, Hotonj, Kobilja glava, Semizovac, Svrake, Gora.

Vogošća se nalazi u slivu rijeke Bosne, na prostoru između Sarajevskog i Visočkog polja. Ona zahvata slivove rječica Vogošće i Ljubine, desnih pritoka Bosne. Proteže se od samog ruba Sarajevskog polja do ušća Misoče u rijeku Bosnu u Ilijašu.

Karta 1. Geografski položaj Općine Vogošća

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Geoprometni položaj općine je veoma povoljan. Kroz nju prolaze vrlo važne putne komunikacije koje povezuju Sarajevo sa ostalim mjestima. To su dionice magistralnih puteva M-18 (Sarajevo – Tuzla) i M-17 (Sarajevo-Zenica-Doboj-Bosanski Šamac). Također, kroz općinu prolazi dionica auto-puta Vc, kao i željeznička pruga Vinkovci-Sarajevo-Ploče. To znači da je općina Vogošća dobro povezana sa svim ostalim općinama, kako Grada Sarajeva, tako i Kantona Sarajevo.

Prijevoz građana, u dužini od oko 25 km, na području općine, odvija se vozilima KJKP „GRAS“ Sarajevo.

Zračni saobraćaj se odvija putem jedinog aerodroma koji se nalazi u neposrednoj blizini. Nalazi se na teritoriji općine Ilidža i njegov naziv je: „Međunarodni aerodrom Sarajevo“. Ovaj aerodrom je nedovoljan za potrebe i zahtjeve komercijalnog razvoja regije, obzirom na izvjesna ograničenja. Prvenstveno, aerodrom je smješten u niziji, između dva planinska lanca, te ima ograničenu zemljišnu površinu za proširivanje i produžavanje piste (a što bi omogućilo saobraćanje većeg broja aviona).

Zbog povoljnog geografskog položaja, klimatskih uvjeta, obilja vode, plodnosti zemljišta i šumskih bogatstava, Vogošća je još od predhistorijskih dana predstavljala pogodan prostor za naseljavanje i život. Prvi se put spominje 1455. godine kao „Gogošta“, a današnji naziv je dobila u drugoj polovini XVI vijeka.

2.2. Geološke karakteristike

Prostor općine građen je od mezozojskih i kenozojskih tvorevina. Središnji, sjeverozapadni, sjeverni, sjeveroistočni i istočni dio općine izgrađeni su od mezozojskih formacija. Trijas je predstavljen krečnjacima sa krinoidima, brahiopodima i amonitima na krajnjem sjeverozapadu općine.

Jursko-kredne formacije predstavljene su laporcima, kalkerenitima, pješčarima i glincima. Od ovih naslaga je izgrađen najveći, odnosno središnji dio teritorije općine Vogošća.

Jugozapadni, južni i jugoistočni dijelovi općine su izgrađeni od kenozojskih sedimenata. Zastupljeni su u vidu lapora, pješčara, gline i uglja (lokaliteti Krivoglavaca, Svraka i Donje Vogošće); zatim kao konglomerati, pješčari i laporci (Jošanica i Uglješići); gline, lapori, pijeskovi, ugalj, što se jednim imenom nazivaju „Koševska serija“ i izgrađuju padinske dijelove općine (Hotonj, Kobilja Glava, Grahovište, Žuč).

Doline riječnih tokova Ljubine, Vogošće, Bosne i Jošaničkog potoka izgrađene su od kvartarnog, slabo vezanog pijeska i šljunka.

2.3. Geomorfološke karakteristike

U geomorfološkom pogledu, cijela općina predstavlja neravno i brdovito područje. Nadmorske visine su različite i kreću se od 500 m.n.v. u dolini Bosne pa do 1253 m, koliko je visok najviši vrh Motka. Reljef je dosta ispresijacan dolinama mnogobrojnih rijeka.

Na lijevoj strani rijeke Vogošće nalaze se uzvišenja: Gradac (682m), Žuč (849m), Orlić (873m), Bjelosava (1097m), dok se na desnoj nalaze uzvišenja: Tihovičko brdo (1044m), Paklina (1099 m) i Jabuka (1124m). Sa lijeve i desne strane Jošaničkog potoka nalazi se nekoliko uzvišenja: Debelo brdo (978m), Motka (1253m), Crni Vrh (1024m), Bećirovac (1128 m), Orašac (923 m) i Kremeš (810m). Sa desne strane rijeke Ljubine uzdižu se Ravni Nabožić (1010m), Stijena (1115m), Lokve (905m), Ravna (849m), a sa lijeve strane rijeke Bosne izdižu se uzvišenja Paljevo (909m) i Tičija glava (806m). Dio Vogošće pripada Sarajevsko-zeničkoj kotlini.

S obzirom na izraženu reljefnu raščlanjenost, primjetna je i velika raznolikost kad su u pitanju njegovi nagibi i ekspozicije. Velike površine su pod nagibima većim od 45%, što limitira njihovo korištenje i ima za posljedicu velike probleme poput klizišta i odrona. Uzme li se u obzir nekontrolisana sječa šuma i bespravna gradnja objekata na tim padinama, jasno je da su one jako povoljan teren za nagomilavanje geoekoloških problema. Klizišta predstavljaju veliki problem, budući da ih na prostoru općine Vogošća, prema podacima Zavoda za izgradnju Kantona Sarajevo, ima ukupno 193. Ona su se formirala uglavnom u eluvijalno-deluvijalnom pokrivaču na padinskim dijelovima grada gdje je bila i najintenzivnija neplanska gradnja objekata. Ova pojava pomjeranja zemljišta (klizište) se manifestuje pogotovo na užem jezgri padinskih dijelova Općine, gdje je naseljenost velika, a veliki broj bespravno izgrađenih stambenih objekata.

Prostor Vogošće je uglavnom povoljno orijentisan, što povoljno utiče na planiranje različitih privrednih aktivnosti i smanjenju ekoloških problema. Tako je

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

prema jugu orijentisano 41,3% ukupne površine općine, pa se shodno namjeni tih površina treba planirati razvoj onih djelatnosti koje nisu ekološki štetne, posebno poljoprivrede, stočarstva, turizma i sl.

2.4. Klimatske karakteristike

Na prostoru općine Vogošća zastupljen je pretplaninski, umjerenokontinentalni tip klime. Prema Kepenovoj klasifikaciji, to je prostor umjerenno tople i vlažne klime.

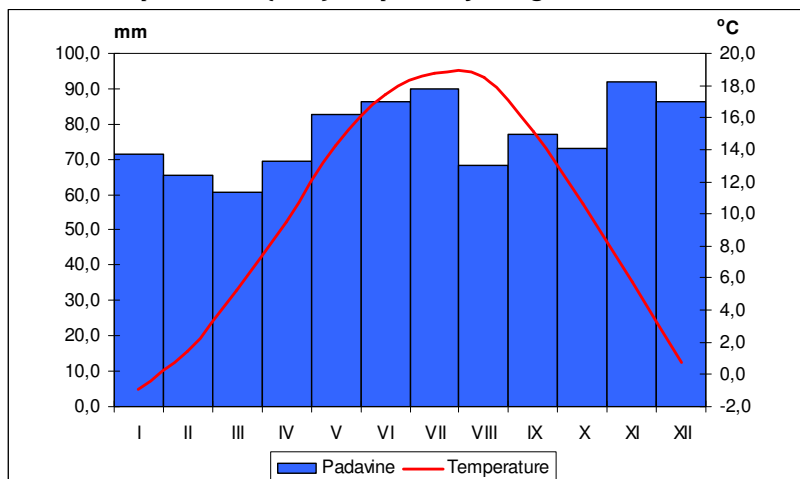
Za prikaz klimatskih karakteristika općine Vogošća, biće korišteni podaci, odnosno rezultati dugogodišnjih mjerenja klimatskim parametara. S obzirom da u Vogošći ne postoji meteorološka stanica, biće korišteni podaci dobijeni mjerenjima na M.S. Bjelave u Sarajevu, u periodu 1961.-1990.

Tabela 1. Srednje mjesečne temperature zraka (°C) i srednje mjesečne količine padavina (mm) u Vogošći

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD
Temperature (°C)	-0,9	1,5	5,2	9,5	14,3	17,5	18,8	18,5	15,1	10,7	5,8	0,7	9,7
Padavine (mm)	71	68	64	66	84	86	79	66	73	82	92	94	925

Izvor: FHMZ, Sarajevo

Grafikon 1. Prosječne mjesečne temperature zraka (°C) i količine padavina (mm) na području Vogošće

Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 9,7°C. Natopliji mjesec juli koji ima prosječnu temperaturu 18,8°C, a slijedi ga august sa 18,5°C. Jedini mjesec koji ima negativne prosječne vrijednosti temperature zraka je januar sa -0,9°C. S obzirom na rasprostranjenost riječnih dolina, može se zaključiti da je u njima ljetna temperatura dosta visoka i ujednačena, međutim zimske temperature se razlikuju u pojedinim dijelovima, odnosno odlikuje ih opadanje sa porastom nadmorske visine.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Česte i karakteristične pojave tokom zime, u kotlinskim dijelovima su temperaturne inverzije, kada se formira inverzioni sloj. Ovakvo stanje može da traje od nekoliko dana, pa do nekoliko sedmica, posebno u gradskom području, što nepovoljno utiče na kvalitet zraka, u smislu povećane koncentracije štetnih čestica u atmosferi, zbog nemogućnosti razmjene zračnih masa. Kasni mrazovi u proljeće i ranu jesen nepovoljno utiču na zemljišne usjeve, a naročito na povrtlarske kulture.

Na prostoru općine Vogošća godišnje padne prosječno 925 mm padavina. Izlučivanje padavina je prostorno dosta ujednačeno, ali vremenski neravnomjerno raspoređeno u toku godine, pa se javljaju po dva maksimuma i dva minimuma. Prvi maksimum je u hladnijem dijelu godine odnosno u novembru (92 mm) i decembru (94mm), dok je drugi pozicioniran u junu kada se izluči 86 mm. Minimum padavina na Bjelavama se javlja u martu i aprilu sa neznatno manjom martovskom vrijednošću, dok je drugi minimum pozicioniran u avgustu (66 mm).

Padavine se izlučuju najčešće u obliku kiše i snijega, a rijede se javljaju i padavine u obliku grada. Na nižim nadmorskim visinama prevladava kiša, dok su sa porastom nadmorske visine sve prisutnije sniježne padavine.

U Vogošći je prosječno godišnje 130 dana sa kišom, odnosno oko 11 dana mjesečno, dok godišnje bude oko 47 dana sa sniježnim padavinama. Međutim, najviše kišnih padavina izluči se tokom ljeta i često su popraćene vjetrom i grmljavinama. Padavine u obliku grada su prisutne na prostoru Vogošće, mada veoma rijetko, i javljaju se uglavnom tokom ljetnih mjeseci. Ovo je povoljna okolnost sa aspekta razvoja poljoprivrednih djelatnosti u okolini Sarajeva, jer grad može da načini velike štete na usjevima.

Područje općine, karakterističnog geografskog položaja, u zimskim danima je prekriveno maglom, pa godišnje ima do 120 maglovitih dana.

Teritorija općine karakteristična je po čestim i jakim vjetrovima, koji najveću brzinu obično dostižu u kasnim jesenjim danima. Najčešći pravci puhanja vjetra su: jugoistok i sjeverozapad.

2.5. Hidrološke karakteristike

Općina Vogošća ima dobro razvijenu površinsku riječnu mrežu. Hidrografsku okosnicu prostora općine čini rijeka Bosna. Ona ulazi na teritorij općine sjeverno od Reljeva i napušta je kod naselja Donja Vogošća i teče pravcem sjeveroistok-jugozapad. Ukupna dužina toka rijeke Bosne u ovoj općini iznosi 7,5 km.

Rijeka Bosna na ovom prostoru prima dvije pritoke, Vogošću i Ljubinu, obje sa desne strane. Vogošća je duga 12,5 km. Izvire ispod Kozjače i ona se u svom gornjem dijelu toka zove Perački potok. U Bosnu se ulijeva kod naselja Krivoglavci. Korito rijeke Vogošće je djelimično regulisano unutar preduzeća Unis. Značajna pritoka rijeke Vogošće je Jošanica, koja se ulijeva sa desne strane.

Druga desna pritoka rijeke Bosne na ovom području je Ljubina. Ona izvire izvan općine Vogošća, protiče kroz nju u dužini od 8 km, i u Bosnu se ulijeva u Semizovcu.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Rijeka Bosna ima odlike nivalno-pluvijalnog režima. Maksimalni vodostaji su u aprilu i oni su prije svega posljedica topljenja snijega i izlučivanja velike količina padavina.

Minimalni vodostaji su u julu i augustu, a rezultat su smanjene količine padavina i velikog isparavanja. Prosječan godišnji vodostaj na rijeci Bosni u ovom području iznosi 155,7 cm.

Prosječni godišnji proticaj na rijeci Bosni iznosi 54,1m³/sec. Maksimalni su u toku proljeća, a minimalni tokom ljeta, u julu i augustu.

2.6. Stanovništvo

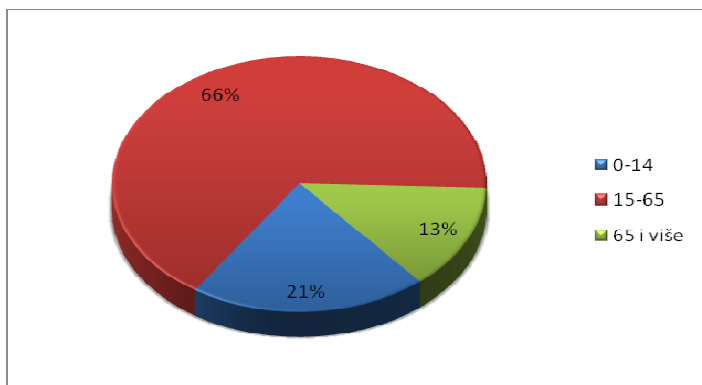
Zahvaljujući veoma povoljnim prirodnim uslovima, prostor općine Vogošća je bio naseljen od davnina. Brzi porast stanovništva, prije ratnih dešavanja, omogućavao je i razvoj industrije, koji je privlačio radnu snagu ne samo iz Bosne i Hercegovine, već i iz zemalja regiona.

Prema posljednjem popisu stanovništva 1991. godine, na prostoru općine Vogošća je živjelo 24.647 stanovnika, dakle prosječna gustoća naseljenosti je bila 344 st/km². Međutim, tokom rata došlo je do velike izmjene demografske slike općine, kako po broju stanovnika, tako i strukturno. Prema procjenama, u 2010. godini na prostoru općine Vogošća, čija površina iznosi 71,7 km², živjelo 23.178 stanovnika, što znači da prosječna gustoća naseljenosti iznosi oko 323 st/km².

Kako je kod rješavanja ekoloških problema, značajno je uključiti stanovništvo u edukaciju o zaštiti životne sredine, veliki značaj ima broj mladih stanovnika koji će dati i najbolje rezultate. Sa tog aspekta, općina Vogošća ima povoljnu situaciju, jer procentualno učešće stanovništva do 14 godina starosti u ukupnom stanovništvu iznosi 20,5%, zatim 66,2% zrelog stanovništva, starosti od 15-64 godine, dok je najmanji procenat stanovnika starijih od 65 godina i iznosi 13,3%.

Procjene za 2011. godinu pokazuju da je ukupan broj zaposlenih na teritoriji općine Vogošća iznosi 4.154, dok je broj nezaposlenih 5.135.

Grafikon 2. Starosna struktura građana Općine Vogošća zaključno sa 06.2010.godine

Izvor: Općina Vogošća, Procjene iz 2010.godine

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Tabela 2. Broj stanovnika u Općini Vogošća po MZ

Red. br.	Naziv MZ	Broj stanovnika
1.	Svrake	1.900
2.	Semizovac	2.630
3.	Vogošća II	3.261
4.	Vogošća I	5.931
5.	Hotonj	5.196
6.	Blagovac	1.499
7.	Gora	361
8.	K.Glava	2.400
	Ukupno:	23.178

Izvor: Općina Vogošća, Procjene iz 2011. godine

Tabela 3. Prirodno kretanje stanovništva prema podacima iz 2009. godine

	Ukupno	Muški	Ženski	Broj mrtvorodenih
Broj rođenih	358	206	150	2
Broj umrlih	205	95	110	

Izvor: Općina Vogošća

2.7. Naselja i infrastruktura

Naselja

Ukupan broj naseljenih mjesta u općini Vogošća je 21 i ona su skoncentrisana u 8 mjesnih zajednica. Naselja su se uglavnom formirala u dolinama rijeka Vogošće, Ljubine, Bosne, kao i uz važnije saobraćajnice, dok se samo manji broj naselja koja su se razvila na većim nadmorskim visinama.

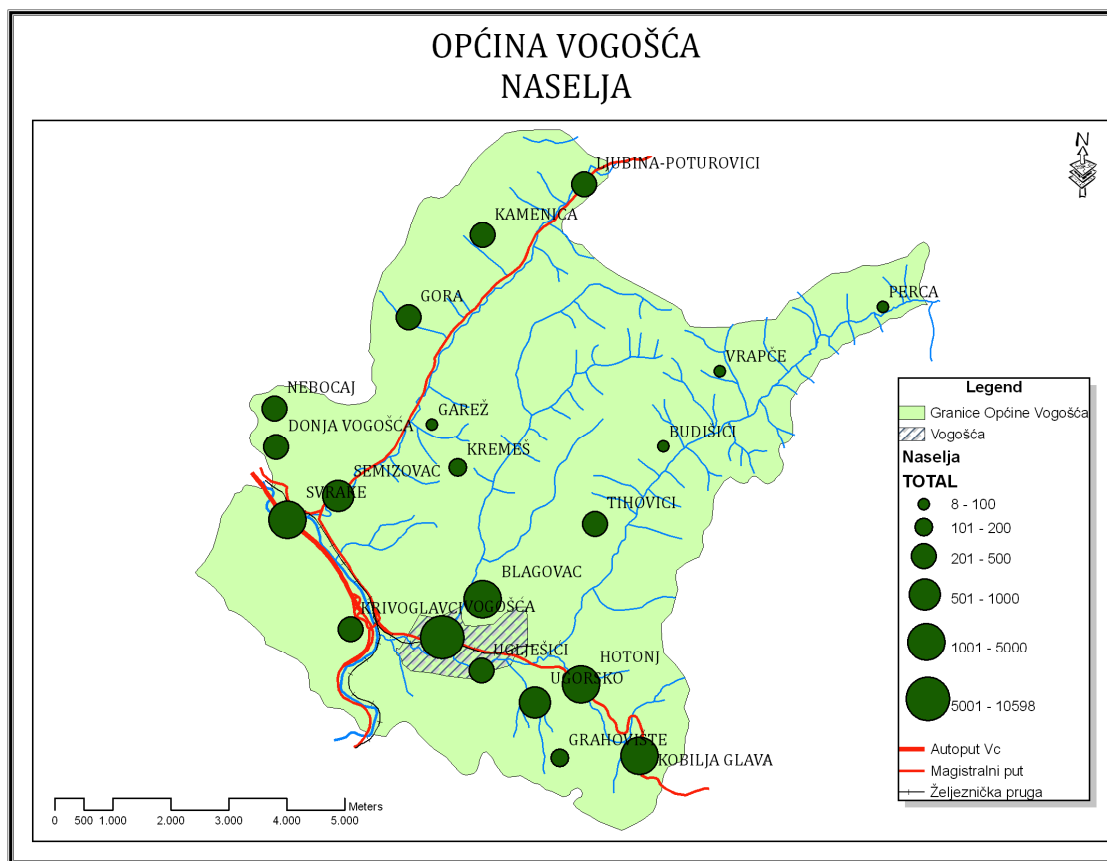
Danas su sva naselja infrastrukturno opremljena, mada se javlja i veliki broj problema infrastrukturnog tipa. Ti problemi su najčešće vezani za naselja koja se stihijski i neplanski razvijaju, gdje je pristupa „divlja gradnja“, uslijed doseljavanja velikog broja stanovnika.

Zbog ubrzane urbanizacije, neka seoska naselja dobila su karakteristike prelaznog/mješovitog tipa.

Najveća koncentracija naselja je u južnom dijelu općine, gdje se razvilo i najveće gradsko naselje – Vogošća, koje je ujedno i općinski centar. Smještena je sa desne strane rijeke Vogošće, na mjestu gdje ona prima Jošanički potok. Sa sjeverne i južne strane izdižu se okolna brda, što je utjecalo na sam izduženi oblik naselja. Naselje Vogošća ima upravnu, trgovačku, kulturnu, prosvjetnu i zdravstvenu funkciju.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Karta 2. Naselja u općini Vogošća

Autor: Pašić M.

Infrastruktura

Naselja su dobro povezana putnim komunikacijama, kako međusobno unutar granica Općine, tako i sa okolnim naseljima. Putnu mrežu na području općine čine magistralni pravci M-17 i M-18, u dužini od oko 30 km. Ostali putevi su regionalnog i lokalnog značaja. Ukupno, na području općine postoje 64 saobraćajnice (ulice koje su asfaltirane), a koje su od interesa za općinu.

Tabela 4. Glavne putne i željezničke veze unutar općine Vogošća

Saobraćajnica	Dužina komunikacije unutar regije (u km)	Kvalitet
Magistralni put M 17	12	Dobar
Magistralni put M 18	15,5	Dobar
Željeznička pruga	5	Dobar

Izvor: Općina Vogošća

Međutim, postoje situacije kada je odvijanje saobraćaja otežano, prvenstveno usljed većih snježnih nanosa, u zimskom periodu, kao i velike frekvencije saobraćaja na pomenutim magistralnim javnim cestama. Općina Vogošća ne raspolaže vodenim saobraćajnicama.

Stanje lokalnih cesta na području općine je veoma loše. Pojedine ceste su još neasfaltirane, a pojedine nisu opremljene potrebnom infrastrukturom. Ceste sa već

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

izvedenim asfaltom su usljed neadekvatne kolovozne konstrukcije i velikog saobraćajnog opterećenja sa deformacijama, uništenim asfaltnim kolovoznim zastorom i udarnim rupama. Ovo se odnosi na ceste i u urbanim i na padinskim dijelovima općine. Većina lokalnih cesta nisu opremljene potrebnom saobraćajnom signalizacijom, a usljed bespravne gradnje su nestandardne širine te se saobraćaj u dva smjera odvija otežano. Većina lokalnih i nekategorisanih cesta su rađene bez potrebne tehničke dokumentacije te su nestandardnog nagiba tako da ne zadovoljavaju karakteristike gradskih saobraćajnica naročito u zimskom periodu, što opet sa druge strane ne čini uslove za uvođenje javnog gradskog saobraćaja na tim lokalitetima.¹

Prijevoz građana, u dužini od oko 25 km, na području općine, odvija se vozilima KJKP „GRAS“ Sarajevo. Općina Vogošća je, na isti način, dobro povezana sa svim ostalim općinama, kako Grada Sarajeva, tako i Kantona Sarajevo.

Kroz teritorij općine prolazi 5 km glavne željezničke pruge, a raspolaže i sa 60 km industrijske željezničke pruge. Zaživljavanje željezničkog saobraćaja u većoj mjeri predstavljalo bi i značajan podstrek razvoju privrede, ne samo na području Vogošće, nego i razvoju širega regiona.

Zračni saobraćaj se odvija putem jedinog aerodroma koji se nalazi u neposrednoj blizini. Nalazi se na teritoriji općine Ilidža i njegov naziv je: „Međunarodni aerodrom Sarajevo“. Ovaj aerodrom je nedovoljan za potrebe i zahtjeve komercijalnog razvoja regije, obzirom na izvjesna ograničenja.

Kada se govori o poveznosti sa okolinom, u informacionom smislu, Općina Vogošća ima svoju web stranicu (www.vogosca.ba), gdje se mogu dobiti informacije o Vogošći.

Svi gradovi u sarajevskoj makroregiji, pa tako i područje općine Vogošća, snabdjeveni su električnom energijom, te nema nijednog domaćinstva bez struje, u naseljenim mjestima. Sistem za prenos i distribuciju električne energije zasnovan je na petovoltaznom nivou (400 KV, 220 KV, 110 KV, 35 KV, 10 KV), a u konačnoj upotrebi je napon od 220 V. Teritorija, koju zauzima općina Vogošća, snabdjeva se električnom energijom posredstvom javnog preduzeća za proizvodnju i distribuciju električne energije: „Elektroprivreda BiH“. ²

Plin je jedan od (glavnih) energenata koji se, između ostalog, koristi i za zagrijavanje domaćinstava na području Kantona Sarajevo, pa tako i općine Vogošća. Manja domaćinstva, na području općine, pojedinačno se zagrijavaju i privatnim sistemima grijanja, koristeći drvo i ugalj ili mazut. Neka domaćinstva u tu svrhu koriste i električnu energiju. Ipak, obzirom na skroman životni standard i niska primanja, u većini domaćinstava preovladava korištenje najjeftinijih ogrjevnih sredstava, kakvi su drvo i ugalj. Poslovne zgrade, škole i druge, slične institucije, obično imaju vlastite objekte, odnosno kotlovnice, koje, kao energent, uglavnom koriste mazut ili ugalj. Permanentnu opasnost za gasni sistem predstavlja bespravna gradnja na području općine, te pojave klizišta i rušenja devastiranih stambenih objekata bez nadzora i kontrole distributera.

¹ Strategija razvoja općine Vogošća u periodu 2008.-2012.

² Strategija razvoja općine Vogošća u periodu 2008.-2012.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Stanovništvo se snabdijeva vodom za piće iz centralnog gradskog vodovodnog sistema koji je kombinacija pumpnog sistema i gravitacionog pada. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda sa područja općine se vrši putem centralnog gradskog kanalizacionog sistema. Problem odvođenja otpadnih voda naročito je izražen u područjima sa bespravnom gradnjom. Otpadne vode su one koje se, poslije korištenja, odvođe do uređaja za prečišćavanje, ili se ispuštaju u sistem kanalizacije. Česti su slučajevi ispuštanja otpadnih voda direktno u vodotoke, bilo izravno, bilo posredstvom podzemnih voda.

Odvoz kućnog i kabastog otpada kao i pranje i čišćenje ulica na području općine je u nadležnosti KJKP "Rad" i redovno se izvršava.

Kada je riječ o školstvu, na prosotru općine Vogošća egzistira većina oblika sistema obrazovanja i odgoja omladine - od predškolskih ustanova, osnovnog do srednjeg nivoa obrazovanja i odgoja mladih ljudi naše pa i šire društvene zajednice.

Kada je u pitanju zdravstvo, organizaciona jedinica Dom zdravlja Vogošća je zdravstvena ustanova koja obavlja primarnu zdravstvenu zaštitu, kao i specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu za stanovništvo općine Vogošća (djelimično i za stanovništvo općine Ilijaš).

Kultura i sport su, uprkos brojnim poteškoćama sa kojima se ove oblasti suočavaju u cijeloj Bosni i Hercegovini, ipak na zadovoljavajućem nivou. Ipak i pored problema, kulturni, zabavni, sportski život održavao se na jednom solidnom nivou zahvaljujući podršci Općine Vogošća, podršci JU KSC Vogošća, popularizaciji kulturno – umjetničkog i sportskog rada od strane lokalnog medija RTV Vogošća, te entuzijazmu kulturnih i sportskih radnika.³

Na području općine Vogošća djeluje gradska biblioteka u okviru JU KSC Vogošća. Stanje knjižnog fonda nije na zadovoljavajućem nivou, ali uz napore JU KSC Vogošća i Općine Vogošća bibliotekski fond se obnavlja i dopunjava iz godine u godinu. U toku je proces i digitalizacije bibliotekskog fonda. Bibliotekski fond iznosi oko 20.000 bibliotekskih jedinica.

Na ovom prosotru postoji kino dvorana u okviru JU KSC Vogošća. Osposobljavanjem grijanja stvorili su se preduslovi da se taj prostor stavi u funkciju za realizaciju kino predstava, pozorišnih predstava, kao i drugih kulturnih manifestacija. Za realizaciju kino predstava neophodno je nabaviti novi ili u funkciju staviti postojeći kino projektor.

Na području općine Vogošća postoji određeni broj objekata iz oblasti sporta, ali oni ne mogu u potpunosti zadovoljiti sve potrebe za raznovrsnim sportskim aktivnostima i sadržajima. Najveći broj sportskih aktivnosti u Vogošći odvija se u prostorima Sportske dvorane „Amel Bečković“. Dio aktivnosti odvija se i u objektima u privatnom vlasništvu. Značajan doprinos sportu dala je izgradnja bazena u okviru poslovne zgrade NTV Hayat.

³ Strategija razvoja općine Vogošća u periodu 2008.-2012.

2.8. Privreda

Općina Vogošća je jedna od onih koje spadaju u red razvijenijih općina Kantona i Sarajevske regije. O tome svjedoči i struktura privrede koja ukazuje da je općina značajno industrijsko i trgovinsko sjedište, sjedište banaka, upravnih i administrativnih tijela, te zdravstvenih i obrazovnih ustanova.

Uslovi za razvoj privrede na prostoru općine su veoma povoljni. Zahvaljujući njima ovo područje se veoma dobro i ubrzano razvijalo. Od Drugog svjetskog rata, pa do 1992. godine industrija je bila glavna privredna grana. Od ukupnog broja radno sposobnog stanovništva općine, 90% je bilo zaposleno u industriji. Danas, kao posljedica agresije na Bosnu i Hercegovinu industrijska proizvodnja je u mnogome smanjena, a poljoprivreda je postala vodeća privredna grana.

Pored stare industrijske zone (prijeratni fabrički kompleks UNIS, u Vogošći), koja je, kroz proces privatizacije, tek počela sa aktivnostima, u težnji ka ubrzanom razvoju, menadžment Općine Vogošća je prepoznao šansu u razvoju nove Industrijske zone, te obnovi i izgradnji infrastrukture. Uprkos limitirajućim faktorima, desili su se značajni pomaci na razvojnom planu.

3. PROCJENA STANJA OKOLIŠA U OPĆINI VOGOŠĆA

3.1. Upravljanje kvalitetom zraka

3.1.1. Stanje na području

Praćenje kvaliteta zraka

Mreža monitoringa kvaliteta zraka na području Kantona Sarajevo, se trenutno sastoji od 5 (pet) automatskih i tri manuelne stanice, a uspostavljena je u skladu sa Pravilnikom o monitoringu kvaliteta zraka FBiH. Manuelno se određuju samo koncentracije sumpor dioksida (SO₂) i crnih dimova (čadi), dok automatske stanice omogućavaju i praćenje koncentracija oksida nitrogena (NO, NO₂, NO_x), ozona (O₃), ugljen monoksida (CO), čestica prašine (PM₁₀).

Praćenje kvaliteta zraka u Kantonu organizuje Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša na osnovu Odluke o mjerama za očuvanje kvaliteta zraka na području Kantona Sarajevo. Poslove monitoringa kvaliteta zraka za potrebe Kantona Sarajevo, vrši ovlaštena institucija – Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, putem tri automatske mjerne stanice (Skenderija-Alipašina, Otoka i Ilidža - mobilna stanica), te tri manuelne stanice instalirane na lokalitetima Higijenski zavod, Otoka i Ilidža.

Manuelne stanice vrše prikupljanje uzoraka kvaliteta zraka 24 sata, narednog dana ručno se vrši analiza i rezultati se iskazuju kao prosječne vrijednosti za taj period.

Centar za prikupljanje i obradu podataka sa svih stanica koje čine mrežu monitoringa kvaliteta zraka na području Kantona Sarajevo, nalazi se u Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

Statistika mjerenja postoji za 5 lokacija - Vogošća, Vijećnica, Ilidža, Higijenski Zavod i Otoka, a zbog nedostatka sredstava, 2008. godine se privremeno prestaje mjeriti na prve dvije lokacije. U narednom periodu se planira ponovno uspostavljanje mjerenja na lokaciji Vijećnice.⁴

Emisije u zrak

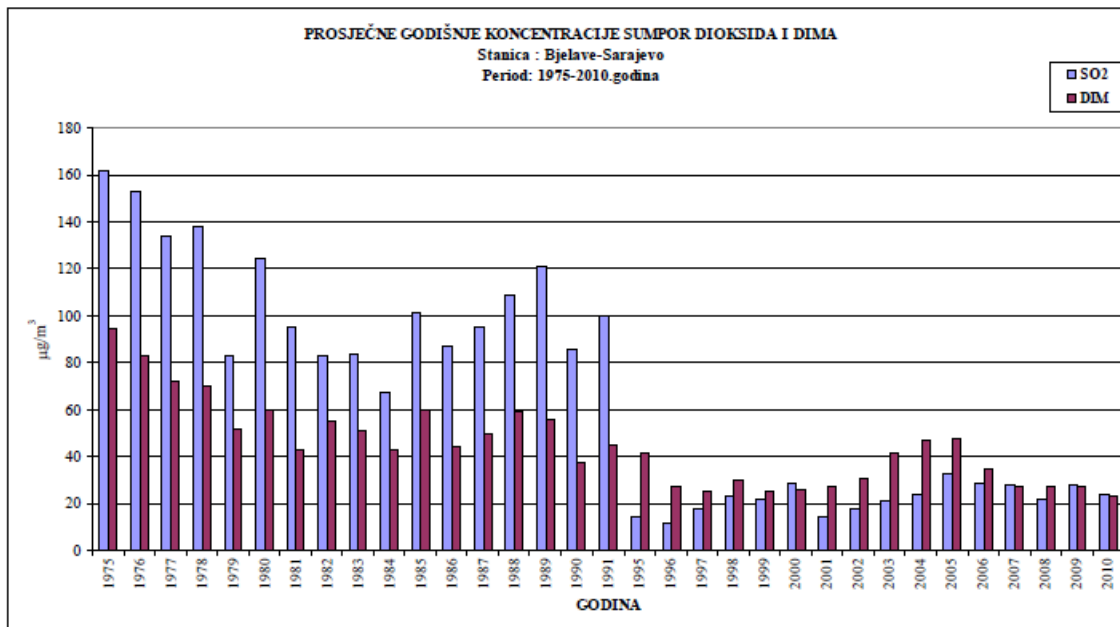
Kvalitet zraka u Sarajevu, pa tako i u Vogošći je dosta promjenjiv, ako se analizira stanje od prije nekoliko decenija pa do danas. Na narednom grafikonu su prikazane vrijednosti sumpor-dioksida (SO₂) i dima, u periodu 1975.-2010. godine koje su mjerene na M.S. Bjelave. Primjetno je da su tokom šezdesetih i sedamdesetih godina veliki problem predstavljale su visoke koncentracije sumpordioksida (SO₂) i crnog dima (čadi).

Očit je pad vrijednosti i dima i sumpor-dioksida u poslijeratnom periodu, ali su vrijednosti i dalje jako visoke. Do tog pada došlo je zbog gašenja nekih industrijskih postrojenja koja su bila aktivna prije rata, ali i zbog gasifikacije područja općine Vogošća.

⁴ Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

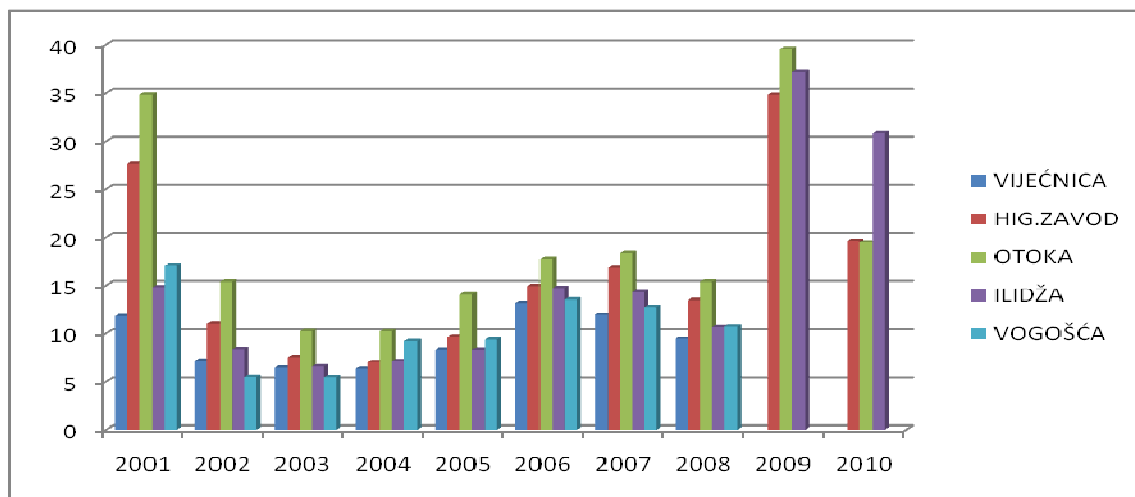
Grafikon 3. Prosječne godišnje koncentracije SO₂ i dima, mjerene na M.S. Bjelave u periodu 1975.-2010.

Izvor: Izvještaj o kvalitetu zraka za 2010. Godinu, FHMZ, Sarajevo, 2011.

Analiza prisutstva sumpordioksida u atmosferi prema godinama i različitim lokacijama pokazuje da je u Vogošći u periodu od 2001.-2003. godine došlo do pada koncentracije, dok u periodu 2003.-2006. dolazi do porasta. U toku 2007. i 2008. godine došlo je do blagog pada koncentracije SO₂ u atmosferi. Od 2008. godine manuelna stanica Vogošća, zbog nedostatka sredstava više nije u funkciji, tako da nisu poznati detaljniji pokazatelji.

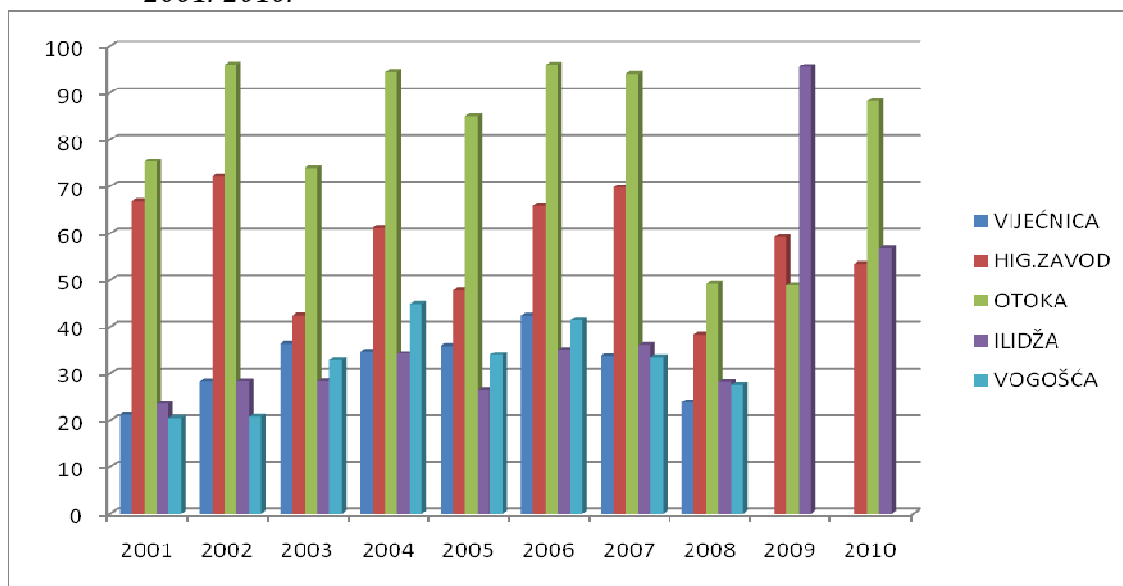
Grafikon4. Kretanje SO₂ prema godinama i različitim lokacijama, u periodu 2001.-2010.

Izvor: Izvještaj o praćenju kvaliteta zraka u kantonu sarajevo za 2010. godinu - Zavod za javno zdravstvo Kantona S a r a j e v o, Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Grafikon 5. Kretanje koncentracije čađi prema godinama i različitim lokacijama, u periodu 2001.-2010.

Izvor: Izvještaj o praćenju kvaliteta zraka u kantonu sarajevo za 2010. godinu - Zavod za javno zdravstvo Kantona S a r a j e v o, Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo

Analiza prisustva čađi u atmosferi prema godinama i različitim lokacijama pokazuje da se u Vogošći koncentracija ubrzano povećavala do 2004. godine. U toku 2005. u zraku je bilo prisutno nešto manje čađi nego prethodnih godina, nakon čega se ponovo u toku 2006. povećava. Od tada, pa do 2008. godine, do kada su vršena mjerenja u Vogošći, koncentracija čađi je opadala.

Analize pokazuju da je prisutan problem pojave visokih koncentracija crnog dima i da je sezonskog karaktera, odnosno da se visoke koncentracije bilježe u zimskim mjesecima, što je svakako posljedica specifičnih klimatskih uvjeta i geografskog položaja općine Vogošća.

Slika 1. Zagađen zrak na području općine Vogošća na dan 14.11.2009.

Foto: Pašić M.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Pretpostavlja se da za kvalitet zraka na području općine Vogošća najveći problem predstavljaju emisije iz saobraćaja. Kroz ovo područje prolaze važni magistralni i regionalni putni pravci, kojima saobraća veliki broj vozila, usljed čega se stvaraju redovita zagušenja saobraćaja. Dodatni problem predstavlja upotreba tehnički neispravnih vozila i nekontroliran kvalitet goriva.

Pored zagađenja atmosfere, saobraćaj uzrokuje i buku, što ima negativne posljedice po kvalitet života i zdravlje ljudi.

Kao posljedica ratnih dejstava, većina industrijskih objekata na području općine rade umanjenim kapacitetom, a neki su potpuno van pogona. Rezultat toga je smanjenje emisija u zrak. Međutim, usljed privatizacije mnogim industrijskim i privrednim objektima je promijenjena djelatnost. Rezultat toga su promijenjene ili nekontrolirane emisije u zrak.

Na području općine Vogošća nije u potpunosti sprovedena gasifikacija. Još uvijek postoji veliki broj manjih ložišta u domaćinstvu, obrtu i sl. koja koriste čvrsta i tečna goriva tj. goriva sa većim sadržajem sumpora i pepela. Veće koncentracije produkata sagorijevanja ovakvih goriva pojavljuju se sezonski, u zimskim mjesecima koji imaju negativan utjecaj po zdravlje stanovništva.

Katastar emisija

Prvi katastar emisije u zrak je u Sarajevu napravljen još osamdesetih godina koji, i pored svog kvaliteta, nikada nije ažuriran. Federalni Zakon o zaštiti zraka nalaže Kantonima da svake godine izrađuju inventar emisije u zrak, tako da je Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo započelo sa prikupljanjem podataka o emisijama iz postrojenja na području Kantona i formiranjem odgovarajuće elektronske baze podataka. Ti podaci će biti važan osnov za procjenu ukupnog stanja i preduzimanja mjera.

Međutim, nepotpun monitoring kvaliteta zraka i nedostatak analiza i podataka za prostor općine Vogošća onemogućuje poduzimanje ozbiljnih mjera na smanjenju emisija zraka i zaštite zraka.

Postojeće mjere

Kanton Sarajevo, u čijem okviru se nalazi i općina Vogošća, je poslije rata među prvima donio Zakon o zaštiti zraka, koji je zamijenjen sa Odlukom o mjerama na očuvanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo. Također je usvojio i Odluku i formirao štab u slučaju pojave epizoda sa visokim koncentracijama sumpordioksida i crnog dima u atmosferi Kantona Sarajevo. Formirana je i mreža od pet stanica za praćenje koncentracija sumpordioksida i crnog dima, laboratorijskim metodama (prosjeck 24 satne vrijednosti). Vodi se katastar emisije postrojenja na osnovu rezultata mjerenja emisije postrojenja, a uvedena je i inspeksijska služba zaštite okoliša. Usvojena je i Odluka o kontroli emisija i drugim mjerama zaštite okoliša na području Kantona.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

3.1.2. Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSljedICE PROBLEMA / MOGUĆI UTICAJI
1.	NEDOVOLJAN I NEPOTPUN MONITORING KVALITETA ZRAKA	- Nepostojanje mjernih stanica-lokacija za monitoring emisija i kvaliteta zraka na prostoru općine Vogošća	- Nepostojanje kompletnih podataka o uzrocima i koncentracijama emisija - Nepouzdanost podataka, nemogućnost usporedbe ili procjena ukupnog stanja, uticaja na okoliš i preduzimanja mjera na smanjenju i zaštiti
	LOŠ KVALITET ZRAKA, POSEBNO U HLADNIJEM DIJELU GODINE	- Prirodne karakteristike terena u općini Vogošća (planinsko-kotlinski reljef) - Povećana emisija iz pojedinih industrijskih objekata. - Spaljivanje (nelegalno) otpada - plastika, guma i sl. - Fosilna goriva sa povećanim sadržajem štetnih primjesa. - Problemi u odvijanju saobraćaja	- Zadržavanje štetnih materija u atmosferi - Uticaj zagađenog vazduha na zdravlje ljudi, posebno lebdećih čestica, crnog dima i drugih štetnih materija nastalih sagorijevanjem tečnih i čvrstih fosilnih goriva. - Slabljenje kvaliteta života
2.	ZAGAĐENJE ZRAKA IZ SAOBRAĆAJA	- Povećana emisija crnih dimova, čestica i ostalih produkata sagorijevanja fosilnih goriva - Stari, neispravni automobili - Korištenje goriva lošeg kvaliteta - Gužve i zastoji na cestama u jutarnjim i poslijepodnevnom satima - Mala propusnost saobraćajnica - Nedostatak kontrole ispusnih gasova iz vozila. - Neprovođenje odluka.	- Gužve, usporen saobraćaj, česti zastoji i povećano trajanje emisija iz vozila. - Prisustvo toksičnih supstanci i gasova koje negativno utiču na zdravlje stanovništva - Pojava respiratornih bolesti - Pojava kiselih kiša
3.	POVEĆANJE EMISIJA IZ KOTLOVNICA	- Nepostojanje, dotrajalogost i neispravnost postrojenja i prečištača - Manji koeficijent sagorijevanja - Veći broj malih kotlovnica	- Direktno ispuštanje štetnih materija u atmosferu - Povećana koncentracija SO₂, NO_x, čestica i nekih teških metala - Negativan utjecaj na zdravlje stanovnika
4.	VELIKI BROJ INDIVIDUALNIH LOŽIŠTA	- Bespravna gradnja objekata - Grijanje na drva, lož ulja, ugalj - Spaljivanje različitog otpada - Veliki broj ugostiteljskih objekata koji koriste čvrsta i tečna fosilna goriva - Nepostojanje monitoringa - Niska svijest stanovnika	- Povećan pritisak na atmosferu - Ispuštanje štetnih materija u atmosferu, posebno u hladnijem dijelu godine
4.	POVEĆANA	- Neadekvatna ložišta i loš	- Nekontrolirane emisije u zrak

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

	EMISIJA IZ INDUSTRIJSKIH I PROIZVODNIH PROCESA	kvalitet goriva - Nedostatak filtera i prečištača - Nedovoljan doprinos nadležnih inspekcija - Propusti u izdavanju odobrenja za upotrebu i rad, bez okolinske dozvole	napr. SO ₂ , Nox, NMVOC, čestice i neki teški metali - Negativan utjecaj na zdravlje
6.	NELEGALNO SPALJIVANJE OTPADA, PLASTIKE, GUMA, OTPAD U KONTEJNERIMA	- Niska svijest građana - Neblagovremeno inspekcijsko djelovanje - Socijalno-ekonomsko stanje	- Zagađivanje zraka toksičnim materijama - Negativan utjecaj na zdravlje

3.1.2. Ciljevi

U skladu sa analizom navedenih problema, ciljevi u oblasti kvaliteta zraka su:

- Uspostava kompletnog monitoringa i formiranje kompletne baze podataka;
- Smanjenje emisije štetnih tvari u skladu s postojećom legislativom (osobito smanjenje emisije iz prometa);
- Stimulirati potrošnju zemnog gasa i drugih čistijih energenata, posebno u hladnijem periodu godine;
- Podići nivo svijesti javnosti o značaju kvaliteta zraka;
- Stimuliranje korištenja i unaprijeđenje ekološkog gradskog i prigradskog prijevoza;
- Poboljšati kvalitet saobraćaja uvođenjem zakonske obaveze za ugradnju katalizatora;
- Pošumljavanje goleti i pojasa uz saobraćajnice;
- Modernizacija i okrupnjavanje kotlovnica, prelazak kotlovnica na goriva sa manjim sadržajem zagađujućih materija;
- Priključiti što veći broj objekata na gasnu mrežu
- Pojačati inspekcijske poslove;
- Pribavljanje i izdavanje okolinske dozvole;
- Jačanje rada inspekcije zaštite okliša;
- Uvesti kaznene mjere protiv zagađivanja.

3.2. Korištenje, zaštita i upravljanje vodnim resursima

3.2.1. Stanje na području

Vodno bogatstvo

Teritorijom općine Vogošća protiču četiri vodotoka: rijeka Bosna, Ljubina Vogošća i Jošanica. U rijeku Bosnu ulijeva se Ljubina i Vogošća, a u rijeku Vogošću se ulijeva Jošanica, tako da se može reći da je općina Vogošća bogata vodom i vodnim tokovima. Dijelovi ovih vodotoka koji protiču kroz urbani dio Vogošće su regulisani i uređeni. Ovi vodotoci su praktično kolektori sanitarnih i industrijskih otpadnih voda.

Vodosnabdijevanje općinskog područja Vogošće vrši se putem gradskog vodovodnog sistema i putem lokalnih vodovodnih sistema. Gradskim vodovodnim sistemom pokrivena su niža područja (ispod kote 580-620 m.n.v.) i urbana zona Vogošće, što ukupno čini oko 70% potrošača – korisnika. Preostali dio općinskog područja u zoni ovog obuhvata, kao i sva rubna područja iznad kote 620 m.n.v. pokrivena su lokalnim vodovodnim sistemima ili oko 30% potrošača – korisnika. Gradskim vodovodnim sistemom gazduje KJKP „Vodovod i kanalizacija“ Sarajevo i prema njihovim podacima općina Vogošća se snabdijeva iz rezervoara Bačevo i Peračko vrelo (Skakavac). Kapacitet Peračkog vrela je od 80-120l/sec., a sadašnja iskorištenost je oko 40l/sec. Prema nekim pokazateljima potrošnja gradske vode u općini Vogošća je 90l/sec.

Općina Vogošća se snabdijeva gradskom vodom putem rezervoara, pumpnih stanica i distributivnog i transportnog cjevovoda. Rezervoari sa koji se snabdijeva općina Vogošća su:

U izgradnji je rezervoar u Betaniji, površine 2000m², kapaciteta 2x500m³.

Prečistač – filter postrojenje se nalazi u krugu „Pretis“-a, pumpne stanice su na Betaniji, Novi rezervoar, Ugorsko II, Vogošća II i u Semizovcu.

Trenutne količine vode ne zadovoljavaju potrebe građana općine Vogošća, što će se djelomično popraviti završetkom izgradnje rezervoara Donja Jošanica, kao i potisnog i distributivnog cjevovoda do pomenutog rezervoara.

Distributivni sistem općine Vogošća čini mreža vodovodnih cijevi, različitih dužina, profila i od različitih materijala. Općina Vogošća je vršila rekonstrukciju azbest cementnih cjevovoda u Barici, te prvu fazu u ulici Ahmeda Rizve i u dijelu ulice Muje Šejte. KJKP „ViK“ Sarajevo izvršio je rekonstrukciju cjevovoda od Vogošćanske petlje do Semizovca u dužini od 2.000 metara. Planirana je rekonstrukcija još oko dvadeset kilometara azbest cementnog cjevovoda na području općine Vogošća u daktilni i to u režiji KJKP „ViK“ Sarajevo. Nažalost ove aktivnosti još uvijek nisu ni blizu realizacija, te Općina nastoji iznaći mogućnosti da dio tih aktivnosti realizuje o svom trošku.

Gubici vode se statistički prate na nivou cijelog vodovodnog sistema i predstavljaju veliki problem. Grubim procjenama, gubici vode samo po osnovu dotrajale mreže iznose oko 50%. Procjenjuje se takođe, da se velike količine neregistrovane vode

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

troše putem besprvni priključaka, te je KJKP „ViK“ Sarajevo pokrenulo niz aktivnosti na evidentiranju nelegalnih priključaka i regulisanju njihovog statusa.

Važno je napomenuti da su najizraženiji problemi sa vodosnabdijevanjem u gornjim dijelovima naselja Svrake, Gora, Krivoglavci, Hotonj, Orahov brijeg, te Kremeš, Ljubina i Tihovići. Izgradnjom i stavljanjem u funkciju rezervoara Donja Jošanica I, neki od ovih problema biće riješeni.

Preostali dio općinskog područja koji nema gradsku vodu i koji se nalazi iznad kote 620 m.n.v. pokrivena su lokalnim vodovodnim sistemom. Na području općine Vogošća ima veliki broj lokalnih rezervoara kojima se snabdijevaju grupe građana ili pojedinci. Veći lokalni rezervoari koji su u funkciji su :“7 vrela“, „Paljevo“, Peračko vrelo „Skakavac“, „Konovica“, „Ilidža“ u Donjoj Vogošći, Blagovac i Tihovići gdje Zavod za Javno zdrastvo Kantona Sarajevo vrši redovnu kontrolu pitke vode. Lokalnim vodovodnim sistemom gazduju lokalne zajednice (MZ i odbori za vodu sastavljeni od predstavnika građana), gdje nastaju veliki problemi počevši od naplate vode, preko održavanja do čestih zagađenja, odnosno do zatvaranja tih sistema od strane inspekcije. Osim toga većina lokalnih sistema u toku sušne sezone bude van funkcije, kada je neophodna doprema vode putem cisterni. Općina Vogošća nastoji pomoći oko održavanja lokalnih vodorezervora tako što vrši nabavku potrebnog materijala i opreme, a građani vrše ugradnju. Uočeno je da su mnoge kaptaze oštećene, u sanitarno-higijenskom smislu van propisanih normi i sa visokim rizikom po zdravlje ljudi.

Problem nedostatka pitke vode i urednog snabdijevanja područja Općine Vogošća pitkom vodom mogao bi se riješiti kroz osposobljavanje i stavljanje u funkciju Peračkog vrela u punom kapacitetu , što predstavlja strateški interes kako za općinu Vogošća, tako i za Kanton Sarajevo. Općina Vogošća pokrenula niz aktivnosti na realizaciji ovog projekta.

Zaštita izvorišta voda za piće

Zaštiti izvorišta voda za piće treba posvetiti naročitu pažnju kako kroz odgovarajuću zakonsku legislativu, tako i kroz odgovarajuća tehnička rješenja o zaštiti vodozaštitnih zona.

Zaštita od voda

Kroz teritoriju općine Vogošća kao najveći vodotok protiče rijeka Bosna i u dijelu od Petlje do mosta u Donjoj Vogošći nije izvršena regulacija vodotoka, te na ovom potezu prilikom obilnih padavina i naglog otapanja snijega često dolazi do plavljenja i izlivanja rijeke iz svog korita, tako da voda prodire u privatne kuće i stanove u naselju Svrake izazivajući velike materijalne štete.

Od Jošaničkog potoka koji je regulisan skoro kroz cijelo naselje ne prijeti izlivanje van korita, tako da ne predstavlja opasnost po građane i materijalna dobra.

Rijeka Vogošća protiče kroz krug UNIS-ovih fabrika i dalje kroz naselje u dužini od 4,5km. Kroz naselje od Energopetrolove benzinske pumpe pa skoro do ušća u rijeku Bosnu korito rijeke Vogošće je regulisano tako da ne predstavlja opasnost od poplava. Međutim, u zadnje vrijeme dolazi često do nelegalnog odlaganja smeća i drugog otpada u

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

korito rijeke čime se zagađuje vodotok i okolina, a i sužava se korito rijeke, što predstavlja opasnost od izlivanja rijeke iz svog korita.

Rijeka Ljubina protiče kroz teritoriju općine Vogošća u dužini od četiri km i ulijeva se u rijeku Bosnu. Korito rijeke Ljubine nije regulisano, tako da uslijed obilnih padavina predstavlja opasnost od polava i do sada je u par navrata plavila dio terena u naselju Garež.

Kanalizacioni sistem Općine

Otpadne vode sa područja općine Vogošća se odводе glavnim gradskim kolektorom iz naselja Kobilja glava, Gornjeg Hotonja, Orahovog brijega, Barica, Hotonja, Ugorskog, Gornje Vogošće, Blagovca, Rosulja, Nove Vogošće, Gornje Jošanice i Centra Vogošće do najbližeg recepijenta – rijeke Vogošće i dalje u rijeku Bosnu. Separatna kanalizaciona mreža pokriva cca 50%, dok 50% čine kanali mješovitog tipa, septičke jame, nekontrolisana odvodnja, što izaziva izlivanje voda, plavljenje objekata i aktiviranje klizišta, a većina se ulijeva u obližnje potoke i prirodne jaruge.

Poseban problem predstavljaju obimne kanalizacione mreže koje su izgrađene prije dvadesetak godina, a nisu katastarski snimljene i ne nalaze se u programu održavanja od strane KJKP „ViK“ Sarajevo, kao naprimjer šire područje Kobilje Glave, Hotonja, zatim Barica, Menjak, Ugorsko, Svrake, Kriglavci i dr. Ono što predstavlja najveći problem je činjenica da sve otpadne vode završavaju u koritima rijeke Bosne, Vogošće, Jošanice, Ljubine ili drugih manjih potoka i vododerina. U zadnje vrijeme Općina Vogošća je uradila nekoliko magistralnih i separativnih vodova (od Barice do Kobilje Glave, u ul. Stara cesta, Gornja Jošanica II, spajanje Blagovačke kanalizacije na kolektor) čime je spriječeno isticanje otpadnih voda u rijeku Vogošću. Treba napomenuti da je Općina Vogošća uradila projektnu dokumentaciju za naselje Donja Jošanica I i II (magistralni vod) od Nove ind. zone do klaonice „Džin“, kao i za područje MZ Svrake i MZ Semizovac.

Poseban problem predstavlja bespravna stambena izgradnja na područjima gdje nema riješene kanalizacione mreže, te se otpadne vode ispuštaju direktno u najbliže vodotoke, vododerine ili rijetko u septičke jame, uglavnom napravljene bez stručnog nadzora i neprihvatljivih tehničkih karakteristika, te ugrožavaju okoliš.

Takođe, na ovom prostoru postoje i razna proizvodna preduzeća koja ispuštaju tehnološku vodu u kanalizaciju ili vodotoke, a bez ikakve kontrole od strane nadležnih institucija.

Iz svega navedenog proizilazi cilj dovođenja kanalizacionih mreža do najnižih tačaka prema rijeci Bosni i izgradnja prečištača sa ciljem ispuštanja prečišćene vode u rijeku Bosnu čime bi se zaštitio eko sistem uopšte.

3.2.2. Identifikacija i analiza problema

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	MOGUĆI UTJECAJI
VODOSNABDIJEVANJE			
1.	NEDOVOLJNO SNABDIJEVANJE PITKOM VODOM	- Neizgrađenost centralnog vodovodnog sistema - Nekontrolirana sječa šuma - Bespravna izgradnja i veliki broj bespravno izgrađenih objekata bez adekvatne infrastrukture - Dotrajala vodovodna mreža - Gubici vode u sistemu	- Uticaj na zdravlje ljudi - Ugrožena osnovna ljudska prava Nezadovoljstvo građana - Alternativni izvori pitke vode nisu pod odgovarajućom sanitarnom kontrolom – opasnost od epidemija
2.	ZASTARJELOST I OŠTEĆENOST VODOVODNE MREŽE	- Upotreba azbestnih i cementnih cijevi - Oštećena infrastruktura	- Uticaj na zdravlje ljudi - Ugrožena osnovna ljudska prava Nezadovoljstvo građana - Alternativni izvori pitke vode nisu pod odgovarajućom sanitarnom kontrolom – opasnost od epidemija
3.	VELIKI GUBICI PITKE VODE U VODOVODNIM SISTEMIMA	- Dotrajalost cjevovoda - Dotrajalost mrežnog sistema - Nesavjesno održavanje sopstvene instalacije - Neadekvatan inspekcijski nadzor	- Veliki gubici - Moguće zagađenje vode u cjevovodima - Nedostupnost pitke vode svim građanima
4.	NERACIONALNO KORIŠTENJE VODA	- Upotreba vode u tehnološke svrhe - Niska ekološka svijest građana - Nepostojanje vodomjera - Veliki broj bespravnih priključaka	- Velike količine vode koje se bespotrebno troše - Gubitak vode u sistemu i nedostatak vode kod udaljenijih korisnika - Nestašica vode u ljetnom periodu - Uticaj na zdravlje stanovništva - Pogoršanje / moguće smanjenje / snabdijevanja pitkom vodom
5.	RAZLIČITO UPRAVLJANJE VODOVODNIM SISTEMIMA – GRADSKI I LOKALNI	- Nepokrivenost cijelog područja centralnim vodovodnim sistemom - Veliki broj lokalnih sistema - Nesuaglašeno upravljanje lokalnim sistemima - Niska svijest građana o vodi	- Naplata voda - Problemi održavanja - Česta zagađenja - Oštećene kaptaže - Lokalni sistemi van funkcije tokom ljetne sezone - Visok rizik po zdravlje ljudi
6.	NEADEKVATNA ZAŠTITA ZONE IZVORIŠTA	- Nekontrolirana sječa šume i transport drveta - Ugroženost izvorišta od saobraćajnice	- Smanjenje izvorišnih kapaciteta - Povećana mutnoća i prisustvo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

		- Nedefiniranost zaštitne zone oko vodnih objekata - Nepostojanje odluke o zaštiti izvorišta - Neprovođenje zakona - Sječa šume - Odlaganje smeća u zoni izvorišta	- mikroorganizama - Zagađenje vodozahvata pitke vode - Uticaj na kvalitet i kvantitet vode - Uticaj na zdravlje ljudi
VODOTOCI			
7.	IZLIJEVANJE RIJEKA IZ KORITA I PLAVLJENJE POVRŠINA I OBJEKATA	- Neregulirani vodotoci - Odlaganje velikih količina otpada u korita rijeka - Sužavanje korita - Velike količine padavina i otapanje snijega - Nedovoljna svijest stanovnika	- Velike materijalne štete - Opasnost po živote ljudi - Ugroženo zdravlje stanovnika - Uništavanje poljoprivrednih površina i usjeva - Mogućnost prenošenja zaraze
8.	ZAGAĐENJE VODOTOKA OTPADNIM VODAMA	- Neizgrađenost sistema za prikupljanje otpadnih voda - Nepokrivenost prostora Općine separatnom mrežom - Bespravna gradnja - Ispuštanje otpadnih voda iz domaćinstava direktno u vodotoke, jaruge i vododerine - Ispuštanje otpadnih voda iz proizvodnih subjekata, direktno bez kontrole - Nepostojanje kanalizacionog sistema u pojedinim dijelovima općine - Nepostojanje prečistača - Loš kvalitet postojećeg kanalizacionog sistema	- Zagađenost vodotoka Bosne, Vogošće, Ljubine, Jošanice - Zagađivanje i uništavanje vodenih ekosistema - Uticaj na zdravlje ljudi - Uticaj na floru i faunu
9.	STVARANJE DIVLJIH DEPONIJ U KORITIMA I NA OBALAMA VODOTOKA	- Nedovoljan broj kontejnera - manjak svijesti građana - neredovan odvoz smeća	- Rizik po zdravlje, narušen ambijent i kvalitet života
10.	ZAGAĐENJE VODOTOKA PROCJEDNIM VODAMA SA DIVLJIH DEPONIJ U PADINSKIM DIJELOVIMA	- Nepropisno odlaganje svih vrsta otpada - Nedovoljna svijest građana	- Narušavanje prirodnog kvaliteta podzemnih voda - Uticaj na zdravlje stanovnika
KANALIZACIONI SISTEM			

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

11.	NEIZGRAĐENA KANALIZACIONA MREŽA U POJEDINIM DIJELOVIMA I DOTRAJALOST KANALIZACIONE MREŽE	- Bespravna izgradnja - Npropisna izgradnja kanalizacionih sistema od strane građana - Neredovno održavanje instalacija - Loš kvalitet kanalizacionih cijevi - Nepostojanje jedinstvenog sistema o kanalizacionoj mreži	- Zagađenje podzemnih voda - Zagađenje vodotoka - Islijevanje fekalnih voda na površinu - Moguće epidemije - Slabljenje životnog standarda - Neugodni mirisi
12.	NEPROPISNO UREĐENE SEPTIČKE JAME	- Bespravna gradnja - Neizgrađenost kanalizacione mreže	- Izgradnja septičkih jama neprihvatljivih tehničkih karakteristika - Zagađenje podzemnih voda - Moguće epidemije - Neugodni mirisi - Mogućnost pojave klizanja tla

3.2.3. Ciljevi

U skladu sa analizom navedenih problema, ciljevi Općine u sektoru voda su:

- Stavljanje u funkciju Peračkog vrela u punom kapacitetu;
- Izgradnja i stavljanje u funkciju rezervoara Donja Jošanica;
- Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže na prostoru cijele općine i poboljšanje kvaliteta;
- Sprovođenje inspekcijske kontrole na terenu i evidentiranje nelegalnih priključaka;
- Osiguranje dovoljnih količina pitke vode;
- Uvođenje monitoringa o stanju vodovodne mreže na prostoru općine;
- Smanjenje gubitaka rekonstrukcijom vodovodnog sistema;
- Smanjenje neracionalne potrošnje vode ugradnjom vodomjera u svaki stan;
- Izrada plana sanacije postojećeg stanja u svrhu očuvanja kvantiteta i kvaliteta prirodnih voda;
- Informisanje korisnika o posljedicama neracionalne potrošnje, te mjerljivim i nemjerljivim vrijednostima pitke vode;
- Objedinjavanje svih lokalnih vodovoda u jedinstven sistem;
- Proširenje centralnog vodovodnog sistema, i/ili lokalna (alternativna) izvorišta staviti pod sanitarnu kontrolu KJKP „VIK“;
- Pomoć građanima kod održavanja lokalnih sistema;
- Istražiti i odrediti zone izvorišta;
- Osiguranje vodozaštitne zone oko vodozahvata;
- Uvesti monitoring o stanju zona izvorišta
- Sprovođenje zakonskih i tehničkih mjera za zaštitu zona izvorišta;
- Regulacija vodotoka i planiranje revira za ribolov, što otvara mogućnosti za razvoj sportsko-ribolovnog turizma;
- Sanacija i čišćenje korita od otpada;

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

- Edukacija stanovništva o pravilnom odlaganju otpadom i korištenju voda;
- Provođenje zakonskih mjera za građane i industrijske zagađivače;
- Čišćenje korita vodotoka i sprječavanje daljeg zagađenja;
- Lociranje lokacija za deponije i sanacija divljih deponija;
- Angažovanje komunalne inspekcije;
- Izgrada plana sanacije kanalizacione mreže;
- Izgradnja i stavljanje u funkciju centralnog prečišćivača otpadnih voda;
- Izgradnja separacione mreže na prostoru cijele općine;
- Izgradnja kanalizacionog sistema u dijelovima općine gdje nedostaje.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

3.3. Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem

3.3.1. Stanje na području

Općinu Vogošću odlikuje ravničarsko-brežuljkasti i planinsko-brdski teren. Teritorija Općine Vogošća ima površinu 7169,69ha. Najveći dio teritorije čine šume i šumsko zemljište koje zauzima površinu od 3916,06ha odnosno 54,7%, zatim poljoprivredno zemljište koje zauzima površinu od 2587,59ha odnosno 36%, a svega 666,04 ha ili 9,3% od ukupne teritorije čini ostalo zemljište (građevinsko zemljište, putevi, rijeke, željeznice, neplodno zemljište...).

Tabela 5. Prikaz zemljišta na prostoru općine Vogošća

ZEMLJIŠTE	POVRŠINA (ha)	POVRŠINA (%)
Poljoprivredno	2587,59	36,0
Šumsko	3916,06	54,7
Ostalo	666,04	9,3
Ukupno	7169,69	

Izvor: Katarstar općine Vogošća

Prema podacima katastarskog operata Općine Vogošća većina poljoprivrednog zemljišta je u privatnom vlasništvu i iznosi 2153,72ha odnosno 83,2% od ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Razvrstano je u 4 bonitetne kategorije:

Tabela 6. Površine poljoprivrednog zemljišta u privatnoj svojini u općini Vogošća po kategorijama

KATEGORIJA	POVRŠINA (ha)	POVRŠINA (%)
Njiva	600,21	27,9
Voćnjak	558,99	25,95
Livada	879,33	40,82
Pašnjak	115,19	5,3

Izvor: Katarstar općine Vogošća

Poljoprivredno zemljište u državnoj-društvenoj svojini zauzima površinu od 433,87ha odnosno 16,8% od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta i također je razvrstano u četiri bonitetne kategorije.

Tabela 7. Površine poljoprivrednog zemljišta u društvenoj svojini u općini Vogošća po kategorijama

KATEGORIJA	POVRŠINA (ha)	POVRŠINA (%)
Njiva	178,44	41,1
Voćnjak	92,97	21,4
Livada	63,43	14,9
Pašnjak	99,03	22,6

Izvor: Katarstar općine Vogošća

Kako je prethodno navedeno najveći dio teritorije Općine Vogošća zauzimaju šume i šumsko zemljište i to 3916,06ha odnosno 54,7% od ukupne površine. Od toga je

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

veći dio državna-društvena svojina sa površinom od 2865,33 ha odnosno 72,95%, dok privatno vlasništvo zauzima površinu od 1050,73ha odnosno 27,05%.

Tabela 8. Prikaz šuma i šumskog zemljišta u općini Vogošća, prema tipu vlasništva

VLASNIŠTVO	POVRŠINA ŠUMA I ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA (ha)
Privatno	1050,73
Državno	2865,33

Izvor: Katarstar općine Vogošća

Osnovni problem u oblasti zemljišta je nepostojanje meritornih podataka o stvarnim zemljišnim površinama što je, između ostalog, posljedica ratnih dejstva na području općine Vogošća.

Stoga se svi ovi podaci moraju uzeti s rezervom, obzirom da je na području Općine Vogošća u periodu od kraja rata do danas došlo do velikih migracija stanovništva iz susjednih općina kao i kantona što je dovelo i do velike ekspanzije bespravne gradnje.

Migracijama, odnosno naseljavanjem općine Vogošća u navedenom periodu bespravno je izgrađeno oko 1500, što je dovelo do usitnjavanja parcela a samim time i promjene bonitetne klase (npr. poljoprivredno u građevinsko), što će u značajnoj mjeri uticati na smanjenje poljoprivrednih površina.

Usitnjenost parcela poljoprivrednog i šumskog zemljišta

Na području općine Vogošća ne postoje veće površine poljoprivrednog zemljišta u državnom - društvenom vlasništvu. Velike površine, odnosno poljoprivredeno zemljište su neposredno pred rat i poslije rata napadnute bespravnom individualnom izgradnjom i praktično pretvorene u građevinsko zemljište koje nije pratila odgovarajuća infrastruktura.

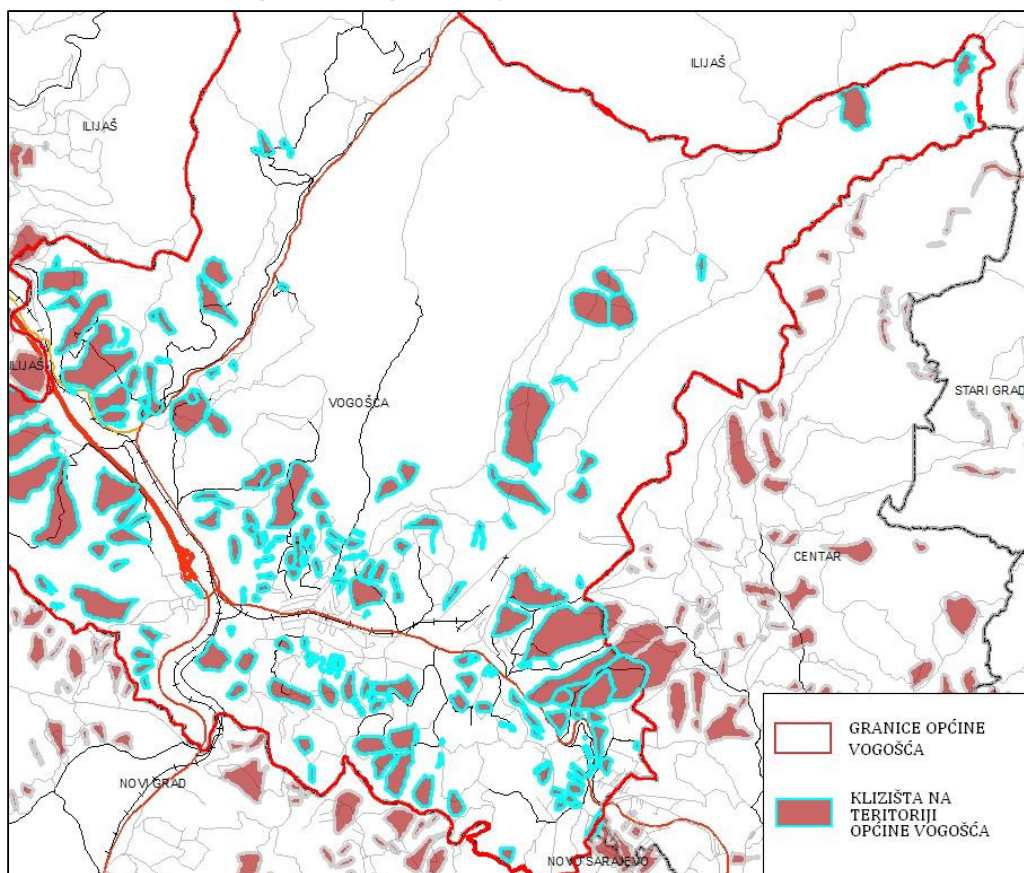
Trend usitnjavanja parcela usljed nedostatka poljoprivrednog zemljišta se nastavlja, dok se šumsko zemljište u privatnom vlasništvu koje je u toku rata i neposredno poslije rata pretvoreno u poljoprivredno i dalje koristi kao poljoprivredno. Nažalost ovaj proces se ne može zaustaviti, jer će se i dalje nastaviti usitnjavanje parcela (nasljeđivanje, kupovina u cilju stambene izgradnje i sl.).

Klizišta

Prirodne predispozicije terena, odnosno reljef općine stvaraju prirodne uvjete za pojavu egzogenih pojava kao što su erozije i klizišta, uz svu prethodno navedenu problematiku bespravne gradnje objekata koje prati neplanska infrastruktura, dovele su do toga da je Vogošća jedna od najugroženijih općina u pogledu klizišta.

Prema podacima Zavoda za izgradnju Kantona Sarajevo (izvještaj za 2010. godinu) na području općine Vogošća registrovana su 193 klizišta. U saradnji sa Zavodom za izgradnju Kantona Sarajevo sanirano je sedam klizišta, dok je u toku sanacija još dva, te se trenutno radi projektna dokumentacija za još pet klizišta.

Karta 3. Klizišta na prostoru općine Vogošća

Izvor: Općina Vogošća

Miniranost terena

Prema podacima Službe Civilne zaštite Općine Vogošća, ukupno očekivana rizična površina u općini Vogošća, utvrđena Elaboratom sistemskog izviđanja RU BHMAC-a ažuriranog 16.08.2001.gdine, iznosi 4 954 398 m², što u odnosu na ukupnu površinu općine iznosi 6,90%.

Samo u prostoru koji se na kraju rata 1992-1995. nalazio između linija razdvajanja vojski, registrovano je 1.500.000 m² rizične površine od postojanja mina i drugih neeksploziviranih ubojnih sredstava. Te rizične površine podijeljene su u dvije zone i to:

- Zona 1- Površina od 500.000 m² koja se nalazi između Vogošće i Sarajeva;
- Zona 2- Površina od 1.000.000 m² koja se nalazi između Vogošće i Ilijaša.

Ostale moguće rizične površine nisu se nalazile između linija razdvajanja vojski kao što su lokaliteti: Kremeš-Motka, Industrijska zona UNIS-a u Vogošći, zaleđe iza linije VRS ka Ilijašu.

U periodu od 23.02.1996 do 31.12.2010. godine od površine koja se nalazila između linija razdvajanja vojski, ukupno je deminirano 938.099, 33 m², a detaljnijim reizviđanjem bez vidljivog rizika proglašeno je 400.815, 61 m².

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Osim 347.815, 61 m², još 1.305.580, 19 m² površine proglašeno je zonom bez vidljivog rizika na postojanje mina i drugih neeksplozivnih ubojnih sredstva. Radi se o površinama koje su dodatno izviđane, a odnose se na: okućnice, prostore izgradnje objekata komunalne infrastrukture (putevi, vodovod, gasovod, PTT mreža, industrijski kapaciteti, parkinzi, prostori predviđeni za stambogradnju, pošumljavanje i drugo). To su površine koje nisu bile obuhvaćene projektom sistemskog izviđanja.

Trenutno u fazi deminiranja dva lokaliteta ukupne površine 157.431, 67 m² (radovi pri kraju), a očekuje se otpočinjanje radova na još jednom projektu deminiranja površine od 130.792, 23 m².

3.3.2. Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSljedICE PROBLEMA / MOGUĆI UTICAJI
1.	EROZIJA I KLIZIŠTA	- Prirodne predispozicije prostora općine Vogošće (geološke i geomorfološke karakteristike) - Bespravna gradnja - Sječa šuma - Neriješen odvod površinskih voda - Neriješena i zastarjela komunalna infrastruktura	- Direktna ugroženost stambenih objekata i infrastrukture - Materijalne štete - Uništavanje plodnog tla - Uništavanje vegetacije - Vizuelna degradacija terena - Nedostatak velikih novčanih sredstava za sanaciju
2.	NERACIONALNO KORIŠTENJE ZEMLJIŠTA	- Intenzivno naseljavanje padinskih dijelova općine na negrađevinskom, poljoprivrednom i šumskom zemljištu - Bespravna izgradnja i nedozvoljeni zahvati u prostoru - Nekontrolisano pretvaranje poljoprivrednog i šumskog tla u građevinsko - Nepostojanje meritornih podataka o stvarnim površinama zemljišta - Usitnjenost parcela poljoprivrednog i šumskog zemljišta - Neusklađena poljoprivredna proizvodnja - Nepostojanje agrarne politike koja podrazumijeva sprovođenje zakonskih okvira u svrhu planskog razvoja ruralnih i urbanih područja;	- Kontinuirana devastacija tla - Smanjenje poljoprivrednih i šumskih površina - Zagađenje tla različitim hemijskih supstancama uslijed nekontrolisane i neadekvatne poljoprivrede - Vidljivi ožiljci u prostoru - smanjenje plodnosti tla - Trajni gubici zemljišta - Izostanak funkcije zemljišta u obezbjeđenju hrane i života za ljude
3.	SMANJENJE RASPOLOŽIVOG POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA	- Pretvaranje poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe kroz urbanizaciju i izgradnju naselja industrijskih kapaciteta i infrastrukture - Nedovoljna primjena zakona o poljoprivrednom zemljištu sa	- Gubitak najplodnijih kategorija zemljišta - Smanjenje proizvodnje hrane i prihoda iz poljoprivredne djelatnosti - Pretvaranje poljoprivrednih površina u

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

		aspekta zaštite i korištenja - Eksploatacija sirovina - Uzgoj kultura koje nisu prilagođene određenom tipu tla - Slaba i nedovoljna obrada tla - Nedostatak sretstava (mekhanizacija) - Nizak stepen organizovanja	pašnjake, sječine i šume sa niskim rastinjem
4.	MINIRANOST ZEMLJIŠNIH POVRŠINA	- Ratna zbivanja	- Velike površine pod minama (rizična područja) - Direktna opasnost po život ljudi i životinja - Ljudske žrtve - Nepristupačnost zemljišta za korištenje

3.3.3. Ciljevi

- Sprječavanje bespravne gradnje;
- Uvođenje kontrole i monitoringa na terenu;
- Pošumljavanje padinskih područja;
- Regulisanje podzemnih voda;
- Utvrđivanje stanje na terenu po pitanju klizišta i erozija, te prijedlog mjera sanacije područja pod uticajem ubrzane erozije i klizišta;
- Izrada karte erozije i klizišta općine Vogošće u adekvatnoj razmjeri i GIS tehnologiji;
- Utvrđenje (približno) tačnih podataka o površinama, klasama i kulturama zemljišta (inventarizacijom državnog i privatnog zemljišta);
- Eliminacija problema kroz plansku gradnju;
- Donošenje zakonskih akata u cilju zaštite zemljišta;
- Donošenje strategije za zaštitu, upravljanje i korištenje zemljišta;
- Pravilno korištenje potencijalnih poljoprivrednih površina i proizvodnja u zatvorenom prostoru (plastenici - staklenici);
- Edukacija stanovništva o pravilnom korištenju zemljišta i njegovoj zaštiti;
- Kultivisanje zemljišta primjenom savremenih agrotehničkih mjera;
- Povećanje uzgoja poljoprivrednih kultura;
- Postepeno smanjenje eksploatacije, a povećanje kultivacije zemljišta;
- Uzgoj kultura prilagoditi kvalitetu zemljišta;
- ~~Definiranje i izvođenje mjera zaštite i poboljšanje stanja u poljoprivrednom zemljištu kroz:~~

3.4. Korištenje, zaštita i upravljanje šumama i šumskim zemljištem

3.4.1. Stanje na području

Na teritoriji općine Vogošća, u skladu sa Zakonom o šumama, šumama i šumskim zemljištem gospodari Kantonalno javno preduzeće „Sarajevo-šume“.

Ukupne površine šuma i šumskog zemljišta u 9 k.o. na području općine Vogošća iznosi 1041,0175 ha, od čega je:

- visokih šuma 536,5528 ili 51,54%,
- izdaničkih šuma 1014,4223 ha ili 45,91% i
- neobraslog šumskog zemljišta 26,5652 ha ili 2,55%.

Prema teritorijalnom uređenju navedene šume i šumska zemljišta su obuhvaćena „Bistričkim“ Šumsko gospodarskim područjem sastavljenim od tri gospodarske jedinice: „Vogošća-Bulozi“, „Trebević“ i „Vučija Luka“. Jedna od tih jedinica je „Vogošća-Bulozi“ koja pripada općini Vogošća i obuhvata najveću površinu šuma i šumskog zemljišta.

Svim šumama u državnom vlasništvu se gazduje na osnovu izrađene šumsko-gospodarske osnove. U skladu sa odredbama i smjernicama šumsko-gospodarske osnove, u državnim šumama se provode aktivnosti sječe i izrade šumskih drvenih sortimenata, radovi na uzgajanju šuma, kao i pošumljavanje sa ili bez pripreme terena, njega kultura, čišćenje kultura, okopavanje, priprema tla za prirodnu obnovu, sanitarne doznake oštećenih, polomljenih i prevršenih oborenih stabala.

Na osnovu provedenih aktivnosti MAC-a (Mine Action Centre) kao i ostalih saznanja utvrđeno je da su šume i šumska zemljišta u okviru granica područja Općine Vogošća potpuno razminirana i nije poznata ni jedna sumnjiva lokacija gsdje bi mogle biti mine.

Na dijelu šumskog područja općine Vogošća (obuhvata gospodarske jedinice „Vogošća-Bulozi“) nalazi se spomenik prirode „Skakavac“ gdje se na temelju Ustava Kantona Sarajevo i Zakona o prostornom uređenju Kantona Sarajevo zaštićuju i konzerviraju specifična prirodna obilježja (hidrološka, geološka, floristička i sl.) Gospodarenje šumama u ovom području je navedenim zakonskim aktima definirano određenim ograničenjima.

Šumski zasadi (kulture) općine Vogošća nalaze se u GJ "Vogošća Bulozi". Njihova ukupna površina iznosi 153,5 ha, od čega na kulture sa procijenjenom drvnom masom otpada 66,5 ha, a na kulture bez procijenjene drvne mase 87,0 ha. Goleti ispod gornje granice privredne šume prostiru se na površini od 141,9 ha gospodarske jedinice "Vogošća Bulozi". Neproduktivne šume u šumskom pogledu prostiru se na površini od 5,4 ha gospodarske jedinice "Vogošća Bulozi".

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Tabela 9. Plan proizvodnje drvnih sortimenata u Općini Vogošća (sve šume)

Vrsta sortimenata	Četinari			Lišćari			Ukupno		
	za 10 g.	god.	%	za 10 g.	god.	%	za 10 g.	god.	%
	m ³			m ³			m ³		
F i L trupci	5	-	0,22	220	22	0,69	225	22	0,66
PT I. klase	248	25	12,03	550	55	1,73	798	80	2,36
PT II. klase	590	59	28,68	1908	191	6,00	2498	250	7,38
PT III. klase	211	21	10,24	3380	338	10,63	3591	359	10,61
Trupci	1054	105	51,17	6058	606	19,05	7112	711	21,01
Šipovi	19	2	0,93				19	2	0,06
TT stubovi	71	7	3,44				71	7	0,21
Jamsko drvo	264	27	12,83				264	27	0,78
Sitno teh. drvo	21	2	1,03				21	2	1,03
Oblovina ostalo	375	38	18,21				375	38	1,11
Oblovina sve	1428	143	69,38	6058	606	19,05	7487	749	22,12
Celulozno drvo	224	22	10,86	7854	785	24,70	8078	808	23,86
Ogrijevno drvo	18	2	0,89	14409	1441	44,37	14427	1443	42,61
Prostorno drvo	242	24	11,75	21963	2196	69,07	22205	2220	65,58
Neto sortimenti	1671	167	81,13	28021	2802	88,12	29692	2969	87,70
Otpadak	388	39	18,87	3778	378	11,88	4166	417	12,30
Krupno drvo	2059	206	100	31799	3180	100	33858	3386	100

Izvor: Općina Vogošća

Tabela 10. Stanje površina po kategorijama šuma na Gornjebosanskom šumskom gospodarskom području

KATEGORIJA POVRŠINE		MINE		
ŠIFRA	NAZIV		VOGOŠĆA	UKUPNO KANTON
1101	Visoke šume bukve	ne	118,6	1.104,4
		da	122,2	1.490,3
		U	240,8	2.594,7
1200	Visoke šume bukve i jele sa smrčom i smrče (jele) sa b.borom	ne	-	7.487,9
		da	-	879,6
		U	-	8.367,5
1400	Visoke šume hrasta kitnjaka.	ne	15,8	451,9
		da	29,2	536,4
		U	45,0	988,3
1500	Ostale visoke šume.	ne	-	-
		da	-	-
		U	-	-
1000	UKUPNO VISOKE S PRIRODNOM OBNOVOM	ne	134,4	9.044,2
		da	151,4	2.906,3
		U	285,8	11.950,5
2100	Visoke degradirane šume bukve.	ne	-	58,2
		da	151,7	180,1
		U	151,7	238,3
2400	Visoke degradirane šume hrasta.	ne	18,2	130,1
		da	136,0	176,4
		U	154,2	306,5
2000	UKUPNO VISOKE DEGRADIRANE	ne	18,2	188,3
		da	287,7	356,5

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

		U	305,9	544,8
3100	Kulture četinara.	ne	5,5	323,5
		da	63,1	404,3
		U	68,6	727,8
3200	Kulture liščara.	ne	-	-
		da	-	-
		U	-	-
3000	UKUPNO KULTURE	ne	5,5	323,5
		da	63,1	404,3
		U	68,6	727,8
4100	Izdanačke šume bukve.	ne	-	270,4
		da	111,5	200,0
		U	111,5	470,4
4200	Izdanačke šume hrasta.	ne	-	62,3
		da	52,4	264,0
		U	52,4	326,3
4300	Izdanačke šume ostalih liščara.	ne	-	61,3
		da	-	40,7
		U	-	102,0
4000	UKUPNO IZDANAČKE ŠUME	ne	-	394,0
		da	163,9	504,7
		U	163,9	898,7
5100	Šibljac i goleti podesni za pošumljavanje.	ne	-	145,0
		da	66,9	154,0
		U	66,9	299,0
6100	Šume nepodesne za gospodarenje.	ne	-	30,4
		da	-	-
		U	-	30,4
6200	Goleti nepodesne za pošumljavanje.	ne	-	54,0
		da	-	45,2
		U	-	99,2
UKUPNO NESPORNO		ne	158,1	10.179,4
		da	733,0	4.371,0
		U	891,1	14.550,4
Uzurpacije		-	-	95,8

Izvor: Općina Vogošća

Tabela 11. Plan sječe šuma na području općine Vogošća

Gazdin. klasa	Vrsta drveća	OPĆINA VOGOŠĆA			
		Površina ha.		Plan sječe za 10 god.	
		Gazd. klase	Skupina	Ukupno m ³	m ³ /ha
1101	Lišćari	118,6	9,9	2.400	20,2
1401	Lišćari	15,8	1,3	300	19,0
ΣVŠ	Lišćari	134,4	11,2	2.700	20,1
2401	Lišćari	18,2	1,8	600	33,0
3103	Četinari	5,5	-	Nije planirana sječa.	
4101	Lišćari	-	-	-	-
ΣΣ	Ukupno	152,6	13,0	3.300	21,6

Izvor: Općina Vogošća

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

3.4.2. Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSljedICE PROBLEMA / MOGUĆI UTICAJI
1.	NEKONTROLISANA SJEČA ŠUMA	- Poslijeratna obnova i izgradnja - Velika nezaposlenost stanovništva - Ogrijev je socijalna kategorija i siromaštvo generira bespravnu sječu. - Bespravna sječa šuma - Loš odnos stanovništva - Nedovoljan rad šumara, inspektora	- Narušavanje šumskih ekosistema - Materijalne štete - Stvaranje goleti - Pojava izdanačkih šuma - Ugrožavanje izvorišta - Erozija
2.	NEDOVOLJNO POŠUMLJAVANJE	- Nezainteresiranost za pošumljavanje kad su u pitanju privatne šume	- Narušavanje šumskih ekosistema
3.	UZURPIRANJE ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA OD STRANE FIZIČKIH LICA	- Bespravna izgradnja stambenih objekata - Nezakonito prisvajanje zemljišta	- Trajni gubitak šumskog zemljišta - Izmjene životne i prirodne sredine
4.	POJAVA BILJNIH BOLESTI I INSEKATA	- Neupućenost stanovništva za djelovanje u slučaju pojave biljnih bolesti i insekata - Uvođenje neispitanog sadnog materijala	- Ugrožavanje šumskih ekosistema
5.	DEPONIJE RAZLIČITOG OTPADA	- Navike stanovništva - Ugostiteljski objekti - Nepokrivenost dijelova općine odvozom otpada - Niska svijest stanovništva	- Narušavanje šumskih ekosistema - Ugrožavanje izvorišta i zagađenje vode, tla - Ugrožavanje biljaka, životinja i ljudi - Gubitak uloge šume kao objekta za zadovoljenje njezinog višefunkcionalnog korištenja
7.	OŠTEĆENJA POŽARIMA	- Nemarnost stanovništva - Prirodne okolnosti, visoke temperature	- Narušavanje šumskih ekosistema - Materijalne štete - Direktna opasnost po ljudsko zdravlje i imovinu

3.4.3. Ciljevi:

U skladu sa analizom navedenih problema, ciljevi Općine u oblasti upravljanja, zaštite i korištenja šumskih ekosistema su:

- Efikasniji rad inspekcijskih službi i sudstva;
- Povećanje opće svijesti o zaštiti šume, kao prirodnog bogatstva i polivalentnih funkcija i edukacija stanovništva o značaju šuma;
- Kontrolisana sječa šuma;
- Pomoć socijalno ugroženim u obezbjeđenju ogrijav-energenata;
- Provođenje sanitarne sječe i očuvanje postojećeg stanja;
- Intenziviranje pošumljavanja u privatnim i državnim šumama;
- Onemogućavanje bespravnog otuđenja šumskog zemljišta i šuma kroz rad inspekcijskih službi i intenzivniji rad sudstva
- Stalni nadzor na terenu i brzo djelovanje u otkrivanju i uništavanju uzročnika biljnih bolesti;
- Spriječavanje odlaganja otpada u šumama;
- Poduzimanje preventivnih mjera protiv požara i procesuiranje počinitelaca.

3.5. Upravljanje otpadom

3.5.1. Stanje na području

Na području općine Vogošća aktivnosti na prikupljanju i transportu otpada vrši se putem KJKP „RAD“ Sarajevo.

Odvozom otpada obuhvaćena je cijela općina. Prikupljanje otpada vrši se putem posuda zapremine 1.100 l (kontejneri) kojih ukupno ima 485 komada. Na prikupljanju i odvozu otpada iz većine ulica angažovana su specijalna vozila – auto smećari, a u brdskim dijelovima skupljanje otpada se vrši putem kesa, a odvoz otvorenim kamionima. Odvoz smeća se vrši u jutarnjim satima tri puta sedmično, a u brdskim dijelovima jednom u sedam dana, odnosno svaki dan ali druge lokacije.

Pranje ulica u centralnom dijelu Vogošće se vrši jednom sedmično, a ostali dijelovi po potrebi. Čišćenje ulica se vrši tri puta sedmično, odn. kad se vrši odvoz smeća i to centralni dio. U prosjeku mjesečna količina prikupljenog otpada iznosi približno 650 tona otpada, s tim da je u zimskim mjesecima ta količina otpada i manja je nego u ljetnim mjesecima.

Prikupljanje i odvoz kabastog otpada vrši se u toku organizovanih akcija dva puta godišnje, u proljeće i jesen. O realizaciji aktivnosti građani su upoznati putem plakata, printane i elektronske forme. Međutim, građani to često ne poštuju, već kabasti otpad izbacuju i mimo akcije. Najveći problem predstavljaju lokacije kontejnera, za koje građani uvijek imaju primjedbe, kao i dezinfekcija istih koji predstavljaju izvor zaraze.

Lokacije posuda za odlaganje kućnog otpada riješeno je izgradnjom 56 niša u sklopu zajedničkih investicija sa KJKP „RAD“, te imamo uredniju i ljepšu okolinu i građani ne mogu samovoljno premještati kontejnere. U ovoj godini pokrenute su aktivnosti na izgradnji natkrivenih niša i to po jedna do tri lokacije u svakoj mjesnoj zajednici za ukupno 50 kontejnera.

Najveći problem za okoliš u općini Vogošća predstavlja stvaranje divljih deponija, kako na javnim površinama, tako i na privatnim zemljištima. Nemogućnost utvrđivanja nosioca aktivnosti uklanjanja kao i njegovog finansiranja predstavljaju ozbiljan problem po zdravlje ljudi, pojavu raznih vrsta zaraze, a imaju i ogroman uticaj na okoliš.

Uzrok ovoj činjenici nije samo u odvoženju otpada, već je to i nedovoljna razvijena svijest stanovništva koje smeće odlaže na strmim padinama, u koritima rijeka koje nemaju velike proticaje, pa dolazi do nagomilavanja, na izletištim i na mnogim drugim lokalitetima. Otpad odložen na smetljištima, odnosno neuređenim deponijama direktno ugrožava okoliš i ljudsko zdravlje. Opasnosti i druge neugodnosti su višestruke i to od: širenja zaraznih bolesti koje mogu prenositi glodari, insekti i druge životinje; smrada, prašine i dima; procjednih voda iz deponije koje su veoma opasne; emisije deponijskih plinova. Procjedne vode iz deponija su naročito opasne. Padavinske, podzemne i površinske vode, kao i one koje su na deponiju dospjele sa smećem, po pravilu su zagađene teškim metalima i različitim organskim otrovima.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Slika 2. „Divlje“ odlagalište otpada uz korito rijeke Vogošće

Izvor: Pašić M., 2009.

3.5.2. Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSLEDICE PROBLEMA / MOGUĆI UTICAJI
1.	NEKONTROLISANO ODLAGANJE OTPADA	- Odlaganje kabastog otpada iz domaćinstava, mimo utvrđenih termina - Odlaganje otpada od rušenja objekata ili tokom izgradnje objekata - Odlaganje kućnog otpada na nepropisanim lokacija - Niska ekološka svijest stanovništva	- Zagađenje okoliša - Formiranje divljih deponija - Mogućnost pojave epidemija - Opasnost po ljudsko zdravlje
2.	DIVLJE DEPONIJE	- Nesavjestan odnos stanovništva - Odlaganje otpada na različitim posjedima - Sistemski nerješeno odvoženje otpada na čitavoj teritoriji Općine - Veliki vremenski razmaci u odvoženju otpada	- Ugroženost zdravlja ljudi i životinja - Zagađenje tla, vode, zraka - Vizuelna degaradacija terena - Ožiljci u prosotru - Smanjen kvalitet življenja - Zatrpana riječna korita - Neugodni mirisi - Mogućnost širenja epidemija
3.	NESELEKTIVNO PRIKUPLJANJE OTPADA	- Nepokrivenost prostora dovoljnim brojem kanti za selektivno prikupljanje otpada	- Trošenje prirodnih resursa - Bespotrebno povećanje

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

		- Nepostojanje sistema reciklaže - Nizak nivo svijesti stanovništva o odvojenom prikupljanju otpada	količina čvrstog otpada na deponiji
4.	NEPOSTOJANJE SISTEMA RECIKLAŽE	- Skupa tehnologija sistema reciklaže	- Pojava divljih deponija - Uništavanje mogućih sekundarnih sirovina - Gomilanje opasnog otpada kao što su baterije i akumulatori - Gomilanje čvrstog otpada
5.	DEZINFEKCIJA I PRANJE KONTEJNERA	- Nedovoljna kontrola održavanja prostora i posuda za otpad - Finansijska sredstva	- Neredovan odvoz otpada

8.5.3. Ciljevi Analizom navedenih problema, ciljevi Općine u oblasti upravljanja otpadom su:

- Edukacija stanovništva iz oblasti upravljanja otpadom;
- Uspostava baze podataka o broju domaćinstava, broju i rasporedu planskih lokacija za prikupljanje otpada;
- Sortiranje otpada;
- Uspostava sistema redovnog prikupljanja i odvoza čvrstog otpada;
- Uspostava sistema kontrole i inspekcijski nadzor;
- Identifikacija divljih (u saradnji sa mjesnim zajednicama i KJKP Rad), te pooštavanje kontrole odlaganja otpada;
- ~~Sagradnja čistih deponija i skulviodijektarena;~~
- Kontinuirana edukacija stanovništva, posebno djece i omladine na temu otpada;
- ~~Uspostava sistema odvojenog prikupljanja otpada i reciklaže;~~
- Edukacija stanovništva i povećanje svijesti o značaju reciklaže.

3.6. Upravljanje prostorom

Područje općine Vogošća u periodu nakon ratnih dešavanja intenzivno je izloženo gradnji i to naročito bespravnoj. Bespravna gradnja je jedan od gorućih problema u općini i to prije svega izazvana povećanom migracijom stanovništva nakon okončanja ratnih dešavanja u BiH. Bespravna gradnja za posljedicu ima neriješenu infrastrukturu, narušen izgled naselja te loš standard življenja stanovnika. Zbog političke situacije u državi i u općini, organiziranosti inspeksijskih službi u Kantonu i malog broja inspektora, inspektori nisu mogli spriječiti intenzivnu izgradnju stambenih objekata. U tom periodu građani su stambene objekte gradili samoinicijativno, bez planske dokumentacije tako da su nastala naselja koja su izgrađena na području na kojima ne postoji prostorno planska dokumentacija kao osnov za izgradnju istih.

Bespravnu izgradnju su na neki način i poticale razne Odluke o legalizaciji istih koje su donosile nadležne Kantonalne vlasti, ali činjenica je da one nisu ispunile očekivanja. Neke od ovih Odluka o legalizaciji su čak u nekim slučajevima djelovale inspirativno u oblasti građenja. Može se reći da je uži urbani prostor (centralni prostor) općine Vogošća postao mjesto u kojem su svoj dom našli mnogi novi Vogošćani zbog riješenih komunalnih problema, što evidentno nije slučaj sa ruralnim dijelovima općine iako je evidentno mnogo urađeno na istim ali ne i dovoljno. Komunalna infrastruktura na područjima koja su zahvaćena intenzivnom gradnjom je gorući problem što stvara i nove probleme prije svega u pojavi klizišta. Jedan od svijetlih primjera kako se gradi planski i u skladu sa urbanističko-tehničkom dokumentacijom je RP "Rosulje" u kojem je prvo izgrađena komunalna infrastruktura sa saobraćajnicama a potom objekti predviđeni markicama u navedenom planu. Nešto slično je urađeno i u novoj industrijskoj zoni.

Planska dokumentacija

Veliki dio područja općine Vogošća nije bio pokriven provedbeno-planskom dokumentacijom (RP). Neki od RP su stari i po 30-ak godina, a za promjenu uslova i načina života neophodno je izvršiti izmjenu istih. Neka područja koja nisu bila pokrivena planskom dokumentacijom a shodno pozitivnim zakonskim odredbama, Općinska vijeća su na osnovu promjena namjene zemljišta (poljoprivredno u građevinsko) donekle umanjile ove probleme područja koja su napadnuta planskom gradnjom. Poznato je da je za područje Kantona Sarajevo prostorno-plansku dokumentaciju radi Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, što je nedovoljno obzirom na velike potrebe za izmjenom i izradom novih planova, ne samo za područje općine Vogošća, nego i ostale općine u Kantonu.

Nažalost edukacija i informiranost građana u ovoj oblasti je na niskom nivou. Bez obzira što su informacije dostupne svima, građani nemaju kulturu ni naviku da se informišu i da traže informacije koje su svakako dostupne svima.

Kod izrade prostorno planske dokumentacije učešće javnosti nije ograničeno, planovi su javni i dostupni svima. Shodno pozitivnim zakonskim odredbama održavaju se javne rasprave prije donošenja konačnog akta – planske dokumentacije, ali zainteresovanost javnosti za upoznavanje iz ove oblasti je vrlo mala ili nikakva, tako da se na javnim raspravama prije donošenja planova pojavi mali broj zainteresovanih. Nadamo se da će se napredkom elektronske tehnike i edukaciji građana u sferi kompjuterske tehnike ova situacija u budućnosti izmijeniti.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Stanovanje i stambena izgradnja Imali oštećen veliki dio stambenog fonda općine. Kroz aktivnosti realizovane vlastitim sredstvima kao i sredstvima Kantona saniran je veliki broj stambenih jedinica u objektima individualnog stanovanja. Veliki problem predstavljaju objekti kolektivnog stanovanja na kojima do sada nije izvršena kompletna sanacija zajedničkih dijelova te nisu stvoreni uslovi za sanaciju stambenih jedinica.

Prostorni uređenje Sarajevo donešen je Prostorni plan Kantona za period 2003.-2023. godine, a u Plan je uključena i općina Vogošća kao dio Kantona. Grad Sarajevo pokriven je Urbanističkim planom Grada Sarajeva za period 1986.-2015. godina. Područje Općine je najvećim dijelom izgrađeno, kako uže gradsko područje tako i padinski dijelovi koji su u poslijeratnom periodu "napadnuti" bespravnom gradnjom, te ne postoje lokacije za gradnju većih proizvodnih, odnosno privrednih kompleksa.

Dodjela gradskog građevinskog zemljišta za gradnju stambenih ili poslovnih objekata vrši se u skladu sa odredbama Zakona o građevinskom zemljištu ("Službene novine F BiH ", broj 25/03), dakle konkursom ili u rijetkim, samo zakonom propisanim slučajevima, neposrednom pogodbom, te u skladu sa odredbama Odluke o građevinskom zemljištu koje je usvojilo Općinsko vijeće Vogošća.

Urbano zelenilo

Prve stambene zgrade kolektivnog stanovanja u općini Vogošća su nastale prema urbanističkim standardima sa dosta parkovskih površina koje su okružene urbanim zelenilom i visokim rastinjem koje se godinama redovno održava. U velikom parku pored zgrade Općine Vogošća izgrađeno je spomen obilježje na način da isti svojim izgledom nije narušio izgled parka.

U užem području takođe je izgrađeno još nekoliko poslovnih objekata koji se svojim izgledom, položajem i funkcijom uklapaju u postojeći ambijent zelenila u užem urbanom području Vogošće.

Takođe se tu nalazi i stadion sa pomoćnim stadionom koji zahtijeva sanaciju istog a koji se uklapa u zelene oaze u Vogošći.

Privatizacijom preduzeća potreba za parking prostorima usljed povećanog broja automobila i izgradnja novih objekata doveli su do smanjenja površina urbanog zelenila.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

3.6.2. Identifikacija i analiza problema

R.B.	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSljedice problema / MOGUĆI UTICAJI
1.	BESPRAVNA, NEPLANSKA GRADNJA	- Nepoštivanje zakona - Neefikasna inspekcija/nrdostatak inspektora - Velika migratorna kretanja (naročito nakon rata) - Socijalni problemi - Nedostatak/nepoštivanje planske dokumentacije - Neadekvatna kaznena politika - Donošenje odluke o legalizaciji - Nepostojanje monitoringa - Atraktivnost prostora općine Vogošća	- Nova, velika naselja izgrađena bez planske dokumentacije - Neriješeno stanje infrastrukture, neregulisana infrastruktura - komunalni problemi - Narušen estetski izgled naselja općine Vogošća - Loš životni standard stanovnika - Pogoršanje stabilnosti terena i pojava klizišta - Ugrožavanje prostornog razvoja Općine - Neracionalno korištenje zemljišta
2.	PLANSKA DOKUMENTACIJA	- Zastarjelost/nedostatak planske dokumentacije za područje cijele općine - Nedovoljan broj institucija za prostorno planiranje - Sporost u donošenju planova - Neprovođivost planova - Nedovoljna edukacija građana - Nedovoljna informisanost građana o planskoj dokumentaciji - Vrlo mala zainteresovanost građana za javne rasprave	- Bespravna izgradnja - Neracionalno korištenje prostora i stihijska izgradnja - Neprovođenje planova - Neusaglašenost sa planovima višeg reda - Utjecaj građana na izmjene prostora uslijed neinformisanosti
3.	NERACIONALNO KORIŠTENJE PROSTORA	- Bespravna izgradnja - Nekontrolisane izmjene u prostoru - Nepoštivanje zakonskih odredbi - Nedovoljna svijest građana - Nepostojanje monitoringa - Socijalni problemi - Ratna razaranja	- Uništavanje šuma i kvalitetnih tala - Pretvaranje poljoprivrednih površina u građevinske - Trajni gubitak poljoprivrednih površina - Neusklađenost privrednog razvoja - Korištenje javnih površina u privatne svrhe - Vizuelna degradacija prostora
4.	UGROŽENOST JAVNIH ZELENIH POVRŠINA	- Nesavjesno korištenje zelenih površina - Neadekvatno korištenje javnih površina - Uništavanje zelenih površina radi izgradnje parkinga i drugih objekata - Nedovoljna edukacija građana o značaju zelenila - Neobnavljanje zelenila	- Nedostatak zelenih površina - Devastacija postojećih površina - Ugroženo zdravlje građana zbog nedostatka zelenila - Narušen estetski izgled prostora

3.6.3. Ciljevi

U skladu sa analizom navedenih problema, ciljevi Općine u oblasti upravljanja prostorom su:

- Izvršiti snimanje i evidenciju bespravno izgrađenih objekata;
- Donijeti program sanacije i program rušenja objekata koji se ne mogu legalizirati;
- Provođenje zakonske regulative;
- Efikasno provođenje inspekcijeske kontrole;
- Saniranje degradiranih površina;
- Sanacija i uređenje infrastrukture;
- Analiza postojeće prostorno- planske dokumentacije;
- Revidirati planove, izvršiti izmjene i dopune starih te inicirati izradu novih;
- Uvesti geografski informacijski sistem – GIS
- Korištenje GIS-a za izradu planova i za informisanje građana o izmjenama u planskoj dokumentaciji;
- Zaustaviti bespravnu gradnju;
- Sanirati devastirane prostore;
- Uskladiti privredni razvoj za prirodnim potencijalima;
- Zaustaviti uništavanje kvalitetnih tala;
- Korištenje prostora staviti u u službu kvaliteta življenja;
- Pojačati rad inspekcijskih organa;
- Edukacija stanovnika o značaju zelenila i njegovom očuvanju;
- Proširiti postojeće zelene površine i kreirati nove.

3.7. Zaštita biodiverziteta, prirodnog i kulturno-historijskog nasljeđa

3.7.1. Stanje na području

Biljni svijet općine Vogošća zastupljene su brojne biljne vrste kao što su: *šumski i bosanski ljiljan, dvocvjetna ljubičica, đurđica, kačun*. Na području općine Vogošća u okviru većeg broja ekosistema, posebno je izražen ekosistem šuma koji se odlikuju prisustvom: smrče bijelog i crnog bora, hrasta kitjaka i bukve, te crnog graba i crnog jasena.

Osim pomenutih biljnih vrsta čitavo područje općine Vogošća bogato je i drugim brojnim ljekovitim, jestivim, aromatičnim i vitaminskim biljkama kao što su: *malina, kupina, jagoda, divlja ruža, kantarion, macina trava, metvica, majčina dušica, oman, dobričica, iva i mnoge druge medonosne biljke*.

Takođe je zabilježeno i prisustvo mnogobrojnih vrsta gljiva koje pripadaju grupi *Mycophyta* od kojih su mnoge jestive i sa visokim procentom bjelančevina i vitamina. Tako od ranog proljeća pa do kasne jeseni u šumama, pašnjacima i livadama rastu mnoge vrste makromiceta (gljiva) kao što su: *vrganj, smrčak, martovka, vrganj, gnjoištarka lisičarka, sunčanica, poljski šampinjoni, mliječnice, golubnjače i dr.*, a zastupljene su, u manjem broju, i otrovne pečurke: *muhara, ludara, pupavka, brašnjača* i još neke druge.

Samo na području vodopada Skakavac konstatovano je oko 1500 viših biljaka, kao i visok procenat vrsta endemičnog karaktera. Navedeno je oko 100 vrsta dinarskog, 120 vrsta balkanskog i 40 vrsta jugoistočnoevropskog rasprostranjenja. Takođe je potvrđeno prisustvo niza interesantnih i rijetkih vrsta biljaka koje imaju značajnu ekološku, fitocenološku i biljnogeografsku dijagnostičku vrijednost. Dominiraju smrčevo – jelove šume i bukovo – jelove šume sa smrčom. U neposrednoj blizini vodopada razvijene su termofilne šume i šikare crnog graba, crnog jasena i jesenje šašike. Šire područje vodopada Skakavac je jako bogato medicinskom i medonosnom florom.

Životinjski svijet bogata i životinjskim svijetom i raznovrsnom divljači. Divljač se, uglavnom, nalazi na području lovišta «Vogošća». Vrste divljači koje se pojavljuju na području općine Vogošća su: *medvjed, vuk, divlja svinja, srna, zec, lisica* te ptice: *tetrijeb, lještarka, jarebica, šljuka, patka i fazan*.

Na ovom području bogata je i fauna vodozemaca, gmizavaca, riba, ptica insekata, anelida, mekušaca i drugih skupina životinja.

Lovište «Vogošća» raspolaže sa jednim lovačkim domom, 15 hranilišta za srnu i 2 hranilišta za medvjede, 15 solila za srnu, jednom visokom osmatračnicom, pet koliba i 9.000 metara lovačkih staza.

Na području vodopada Skakavac obitavaju vrste divljači kao što su: *srna, divlja svinja, medvjed, zec, vuk, lisica, divlja mačka, jazavac, kuna* te brojne vrste ptica od kojih pojedine ulaze u kategoriju ugroženih vrsta.

Nepodnožje Vogošća nalazi se nekoliko lokacija koje se mogu tretirati kao posebno značajno područje iz ugla očuvanja čovjekove okoline, ali i ugla razvoja turizma.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Prije svega to je područje vodopada Skakavac, zatim područje oko odmarališta Crvenog križa u Jošaničkom Potoku, te lovište «Vogošća».

Područje vodopada Skakavac smješteno je u sjevernom dijelu Kantona Sarajevo, zahvatajući prostor južnih obronaka Ozrena, vrha i sjevernih padina Bukovika i prostire se preko teritorije četiri općine, između ostalih i općine Vogošća. Zaštićeno područje obuhvata 1.434,21 hektar.

Sa aspekta svojih hidrogeomorfoloških karakteristika, visokih florističkih i faunističkih vrijednosti, izuzetno visokog stepena biološke raznolikosti, visokog stepena endemičnosti i reliktnosti vrsta biljaka, gljiva i životinja, kao i relativno visokog broja ugroženih vrsta, te visoke vrijednosti neponovljivih ekosistema i pejzažnih osobenosti uz uvažavanje kriterija IUCN-a (Međunarodne unije za zaštitu prirode), ovo područje je uključeno u III kategoriju zaštićenih područja, odnosno predstavlja spomenik prirode, zaštićenu zonu, namijenjenu uglavnom za konzervaciju specifičnih prirodnih obilježja.

Na širem prostoru vodopada Skakavac evidentirani su mnogi geomorfološki fenomeni, kao što su stijene, pećine, klisure, kanjoni i karstne konfiguracije. Sa hidrološkog aspekta ovo područje je vrlo specifično po brojnim izvorima, potocima, manjim rječicama i ponorima. Hidrografsku okosnicu cijelog područja čini Perački potok. Nizvodno od sela Perca, Perački potok prelazi u rijeku Vogošću. Najatraktivniji hidro potencijal ovog područja je vodopad Skakavac, visok 98 metara, ujedno je najviši vodopad u Evropi.

Područje lovišta «Vogošća» bogato biljnim i životinjskim svijetom pruža dvostruku mogućnost. Može se posmatrati kao područje očuvanja biljnog i životinjskog potencijala, ali i kao kapacitet za razvoj lovno-turizma.

Područje Jošaničkog potoka kapacitirano je u smislu pružanja mogućnosti izletnicima i rekreativcima.

U evidenciji Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog nasljeđa Sarajevo na području općine Vogošća evidentirano je šest područja koja su tretirana kao prirodna baština i to:

1. Debelo brdo, Vogošća, park-šuma
2. Perački potok – hidrološki spomenik
3. Jošanički potok – hidrološki spomenik
4. Sumporno vrelo (Smrdljiva voda), Gornja Jošanica, hidrološki spomenik
5. Papino vrelo, Vogošća, brdo Kremeš, hidrološki spomenik
6. Izvor Zmajevac, Vogošća, hidrološki spomenik

Kulturno – historijsko nasljeđe Jedem smatramo objekte i ostatke različitih civilizacija i društava koje su boravile na području općine Vogošća od rimskog doba do danas.

U naselju Krivoglavci pronađeni su natpisi u kamenu i kameni blokovi koji datiraju iz rimskog perioda. U iskopinama je pronađen veliki broj crijepova, keramike iz rimskog perioda i stopalo bronzanog kipa. Također su pronađeni brojni primjeri ukrasne arhitekture i veliki broj kostiju koje još nisu ispitane kako bi se utvrdilo njihovo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

porijeklo. Svi predmeti koji su pronađeni nalaze se Filozofskom fakultetu, na Odsjeku za historiju. Pored iskopina u Krivoglavcima, jedna od znamenitosti je i Spomenik prvoj bosanskohercegovačkoj sijalici, koji se nalazi u naselju Semizovac. Još davne 1890. Godine Semizovac je bio prvo naselje u Bosni i Hercegovini koje je dobilo električnu energiju i to zahvaljujući inženjerima koji su u to vrijeme vršili ispiranje ruda pored rijeke Ljubine u Semizovcu i za te potrebe napravili agregat i upalili prvu sijalicu na području Bosne i Hercegovine. U Arhivi grada Sarajeva postoje pisani dokumenti u kojima stoji da je Semizovac struju dobilo pet godina prije Sarajeva a devet godina poslije Njujorka.

Općina Vogošća se prvi put spominje pod imenom "GOGOŠTA" davne 1445. godine u vrijeme turskog prodiranja na Balkan. Današnji oblik imena dobila je početkom druge polovine XVI vijeka. Prekretnica u historiji ove općine je izgradnja preduzeća "TITO" Vogošća koje se početkom šezdesetih godina mijenja u naziv "PRETIS".

Do rata kao jaka industrijska zona bilježila je stabilan i dinamičan razvoj i bila je prepoznatljiva po vrlo visokom nivou razvoja u oblasti industrije. Po visini bruto nacionalnog dohotka po glavi stanovnika bila je druga općina u bivšoj Jugoslaviji (iza općine Velenje). Takvom stanju u najvećoj mjeri doprinio je razvoj automobilske industrije i industrije valjčanih ležaja u saradnji sa Volkswagenom iz Njemačke i firmom SKF iz Švedske, te zahvaljujući razvoju metalne i namjenske industrije u preduzećima UNIS PRETIS. U privrednoj strukturi šire regije industrija je predstavljala dominantnu oblast u privređivanju (u toku rata veliki broj proizvodnih pogona bio je uništen i devastiran, što je dovelo do nesagledivih posljedica obustavljanja industrijske proizvodnje).

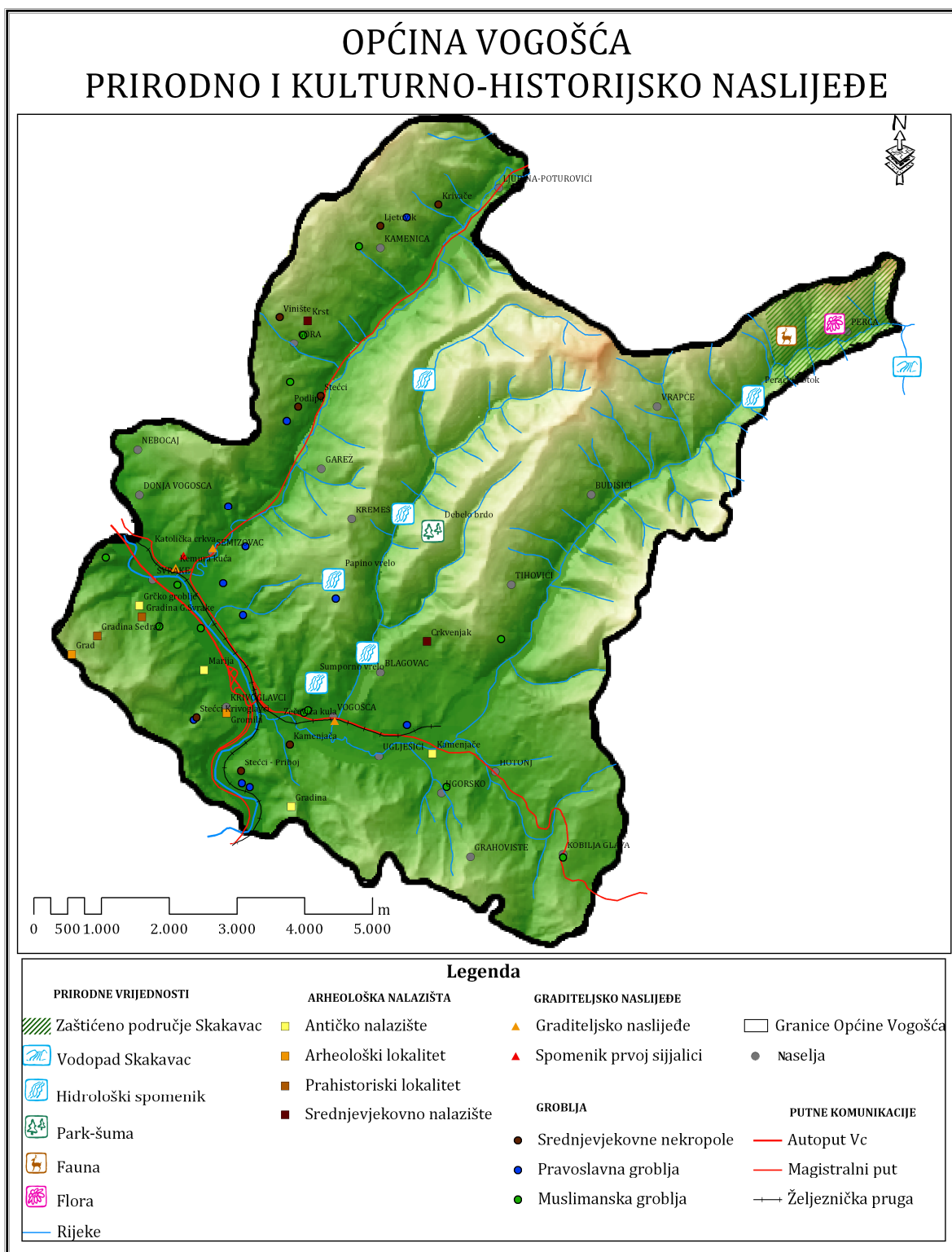
Prema listi evidentiranih, prethodno zaštićenih i zaštićenih nepokretnih spomenika kulture i prirodne baštine Kantona Sarajevo na području općine Vogošća nalaze se evidentirani spomenici kulture po sljedećim oblastima:

1. ~~Arheološki lokalitet~~ **Arheološki lokalitet** (prahistorijski lokalitet)
 2. Lokalitet Gradina, Gornje Svrake (prahistorijski lokalitet)
 3. Lokalitet Grčko groblje, Gornje Svrake (antičko nalazište)
 4. Krivoglavci, lokalitet «Marije», antičko i srednjovjekovno nalazište
 5. Gornja Vogošća, lokalitet Kamenjače, antičko nalazište
 6. Donja Jošanica, lokalitet Gradina, antičko nalazište
 7. Blagovac, lokalitet Crkvenjak, srednjovjekovno nalazište
 8. Gora, lokalitet Krst, srednjovjekovno nalazište
 9. Lokalitet Gromila, Krivoglavci, arheološki lokalitet
 10. Lokalitet Grad, Gornje Svrake, arheološki lokalitet
-
1. ~~Arheološki lokalitet~~ **Arheološki lokalitet**
 2. Kumašina u Svrakama
 3. Bajtalova kula u Svrakama
 4. Kemura kuća u Semizovcu
 5. Mekteb u Vogošći
 6. Stara željeznička stanica u Semizovcu
 7. Stara česma u Svrakama
 8. Električna centrala u Semizovcu
 9. Krsmanovića han u Vogošći

10. Katolička crkva u Semizovcu
~~SPROBLJE I GROBLJE U GORNJOJ JOŠANICI~~
1. Nekropola stećaka Vinište, selo Gora
2. Nekropola stećaka Ravan, selo Kamenica/Gora
3. Nekropola stećaka Grčko groblje, Hvaljenski potok, Svrake, Semizovac
4. Nekropola stećaka Ljetovik, Kamenica
5. Stećci unutar pravoslavnog groblja Krivoglavci, Vogošća
6. Nekropola stećaka Krivače
7. Nekropola stećaka Vukovići
8. Nekropola stećaka Podlipa, Gora
9. Stećci u selu Priboj (u sklopu pravoslavnog groblja)
10. Stećci u selu Krč, Podlipa - Prijedor
11. Nekropola stećaka Kamenjača, Donja Vogošća
~~GROBLJE I KOBILJA~~
1. Kobilja glava, nekropole nišana
2. Muslimanska groblja u Gornjoj Jošanici
3. Nekropola nišana u Svrakama
4. Nekropola nišana u Donjoj Vogošći
5. Nekropola nišana u Kamenici
6. Nekropola nišana na Gori i Krču
7. Nekropola nišana u Vukovićima
8. Nekropola nišana u selu Lokve
9. Nekropola nišana u selu Nebočaj
10. Nekropola nišana na Kremešu
1. Pravoslavna groblja u Gornjoj Jošanici
2. Pravoslavno groblje u Donjoj Jošanici
3. Pravoslavna groblja u Svrakama
4. Pravoslavna groblja u Ljetoviku
5. Pravoslavna groblja, selo Vrapče
6. Pravoslavno groblje u Grahovištu
7. Pravoslavna groblja na Blagovcu
8. Pravoslavna groblja na Kremešu

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Karta 4. Prirodno i kulturno-historijsko naslijeđe Općine Vogošća

Autor: Pašić M.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

3.7.2. Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSljedice problema / MOGUĆI UTICAJI
1.	DEVASTACIJE PRIRODNIH CJELINA	- Višegodišnje neadekvatno korištenje i neodržavanje prostora - Individualne štetne radnje u prirodi - Bespravna gradnja - Niska svijest građana o očuvanju i zaštiti prirodne i geografske sredine - Nedovoljno oštre zakonske mjere	- Trajne devastacije prirodnih cjelina u svim segmentima (geomorfološkim, hidrološkim, specifičnim zajednicama flore i faune, i sl.) - Smanjenje raznolikosti vrsta - Vizuelna degradacija prostora
2.	SMANJENJE RAZNOLIKOSTI VRSTA I EKOSISTEMA	- Neznanje i nesavjesnost - Zagađenost životne sredine - Slaba kontrola - Nedovoljan monitoring - Nedovoljna zaštićenost vrsta	- Narušavanje biloške ravnoteže - Smanjivanje ili trajni nestanak pojedinih rijetkih i zaštićenih vrsta - Poremećaj prirodnog ambijenta i kompletne biološke ravnoteže Nestanak pojedinih vrsta (lincura, runolist i dr.)
3.	EKSPLOATACIJA POJEDINIH VRSTA	- Nerazumno i nekontrolirano branje pojedinih biljnih vrsta i gljiva - Socijalni problemi - Velika nezaposlenost - Krivolov	- Smanjenje broja ili nestajanje pojedinih biljnih i životinjskih vrsta i narušavanje fonda
4.	UNIŠTAVANJE PEJZAŽA	- Sječa šuma - Požari - Masovni izleti - Nemar stanovnika - Ostavljanje otpadaka u prirodi	- Vizuelna degradacija prostora - Nestanak pojedinih vrsta
5.	NEDOVOLJNA ZAŠTIĆENOST PRIRODNIH VRIJEDNOSTI	- Nedovoljna zakonska regulativa - Nedostatak finans. Sredstava - Nebriga vlasti	- Propadanje i uništavanje prirodnih vrijednosti
6.	NEADEKVATNA ZAŠTITA, KORIŠĆENJE I ODRŽAVANJE SPOMENIKA PRIRODE	- Nedovoljna informisanost o postojanju, značaju i vrijednostima pojedinačnih spomenika prirode - Nedovoljno uspostavljanje i provođenje mjera zaštite pojedinačnih spomenika prirode	- Devastacije do potpunog uništenja pojedinačnih spomenika prirode

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

7.	NEDOVOLJNA ZAŠTIĆENOST KULTURNO- HISTORIJSKIH VRIJEDNOSTI	- Nedovoljna zakonska regulativa - Nedostatak finansijskih sredstava - Nebriga vlasti - Niska svijest o značaju vrijednosti	- Propadanje prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti
	DEVASTACIJA KULTURNO- HISTORIJSKOG NASLIJEĐA	- Nedostatak finansijskih sredstava za sanaciju i zaštitu - Slaba kontrola i inspekcija - Nedovoljna zaštićenost kulturno-historijskih vrijednosti	- Moguće trajne devastacije i gubitak kulturno-historijskog naslijeđa - Gubitak turističkog potencijala

3.7.3. Ciljevi

U skladu sa analizom navedenih problema, ciljevi Općine u oblasti prirodnog i kulturnohistorijskog naslijeđa su:

- Poštivanje i striktna primjena postojeće zakonske regulative;
- Obezbjedenje trajne zaštite i očuvanja prirodnih cjelina;
- Programirano i kontrolirano korištenje područja prirodnih cjelina;
- Obezbjedenje elemenata samoodrživosti prirodnih cjelina planskim razvojem i korišćenjem kontaktnih zona zaštićenog područja;
- Očuvanja vrsta i ekosistema;
- Kontrolisano iskorištavanje prirodnih resursa;
- Zaštita ugroženih vrsta i biocenoza na određenim postorima;
- Konzervacija habitata stajaćih voda i rijetkih biljnih habitata;
- Kontinuirano inspekcijsko praćenje stanja na terenu;
- Pooštrene kazne za krivolovce;
- Edukacija stanovnika o ugroženosti;
- Edukacija o važnosti vrsta i mjerama zaštite;
- Podizanje svijesti;
- Pooštrene kazne za nedozvoljene radnje u prirodi;
- Sanacija područja koji imaju tendenciju uništavanja;
- Uspostavljanje i provođenje mjera zaštite za svaki pojedinačni spomenik prirode na području općine Vogošća;
- Redovito donošenje kratkoročnih planova održavanja i unapređenja, inicirano na nivou Općine, a usaglašeno sa stručnim i operativnim institucijama i timovima, te planovima na koji se donose na nivou Kantona;
- Kontinuirano inspekcijsko praćenje stanja na terenu;
- Obezbjedenje trajne zaštite i očuvanja prirodnih cjelina;
- Naučni pristup problemima evidentiranja i kompletiranja prirodnog i kulturnog naslijeđa;
- Definirati nadležnu instituciju za očuvanje i upravljanje ovim spomenicima
- Napraviti planove i programe za sanaciju oštećenih, i zaštitu svih kulturno-historijskih vrijednosti.

3.8. Privreda i okoliš

3.8.1. Stanje na području

Poljoprivredna proizvodnja

Ukupne zemljišne površine općine Vogošća iznose 7.167 ha od čega poljoprivredno zemljište zauzima 2.642 ha, a od ovih površina na pojedine kulture otpada na oranice 830 ha, na voćnjake 633 ha, na livade 969 ha i na pašnjake 210 ha, šumsko zemljište obuhvata 3944 ha.

Ostatak od 581 ha otpada na neplodno tlo. Iz navedenih podataka možemo zaključiti da je sa aspekta površina ovo poljoprivredno ekstenzivna općina. S obzirom da je zastupljenost poljoprivrednih kultura najveća u vegetaciji livada i pašnjaka moguć je intenzivniji razvoj stočarske proizvodnje.

Ograničavajući faktori u biljnoj proizvodnji su upravo nedostatak većih površina zemljišta kategorije I i II. Struktura poljoprivrednog zemljišta je nepovoljna, parcele su male, posebno one pod voćnjacima sa intenzivnom proizvodnjom, nepovoljne starosne i sortne strukture.

Dijelovi zemljišnih zona u ravnijim predjelima općine moraju se štititi od otuđenja i drugih namjena mimo poljoprivredne proizvodnje. Na ovim površinama mogla bi se znatno intenzivirati proizvodnja.

Nagib zemljišta na većim proizvodnim površinama je jako izražen i predstavlja ograničavajući faktor za intenzivno ratarenje. Modeli proizvodnje u stočarstvu, prije svega u ovčarskoj proizvodnji nisu ograničeni ovakvim nagibima.

Uz naprijed obrazloženo, postoji još širok spektar ograničavajućih činilaca koje će trebati otklanjati na putu rasta proizvodnje i dizanja profitabilnosti poljoprivrednih gazdinstava.

Područje Vogošće nije jednolično, homogeno poljoprivredno područje. Naprotiv, veoma je heterogeno i to su različitosti u klimi sa svim svojim oblicima, nadmorskoj visini, reljefu terena, sastavu tla i upotrebnoj vrijednosti zemljišta i tipovima prisutnih poljoprivrednih zemljišta, te se može kazati da se poljoprivreda razvija na području općine u apsolutnoj heterogenosti.

Općina Vogošća ima svoje specifičnosti u pogledu prirodnih bogatstava prije svega tla koje direktno utiče na vegetaciju. Svaka njegova promjena mijenja vegetaciju, a ova mikroklimu, pa su tako sinhronizirane i uvjetovane jedna drugoj. Vegetaciju možemo klasificirati na šumsku i ravničarsku sa različitim zahtjevima na tlo, klimu, vodu i hranjiva. U cjelini posmatrano na općini je prisutna velika šarolikost u pogledu prirodne osnove.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Voćarska proizvodnja

U predratnom periodu na širem prostoru općine Vogošća voćarska proizvodnja imala je svoje mjesto među ostalim poljoprivrednim proizvodnjama. Ozbiljnija proizvodnja se odvijala u nižim i pristupačnijim zemljištima gdje je moguće primijeniti mehanizaciju u cilju sprovođenja savremene agrotehnike i zaštite zasada od bolesti i štetočina. Naselje Blagovac, Gornja i Donja Jošanica, Kobilja Glava, Hotonj i Gora interesantni su za voćarsku proizvodnju. U periodu do rata proizvodnja je bila uglavnom ekstenzivna, sa niskim stepenom primjene mehanizacije, niskim ulaganjima u agrotehniku i zaštitu od bolesti.

Od voćnih vrsta, šljiva je zauzimala najveće površine i imala najveću proizvodnju. Sorta Požegača je bila najraširenija, oko 70 %, ali u posljednje vrijeme stabla sve više obolijevaju od virusa «Šarke» koji prijeti da ju potisne sa ovih prostora. Značajno mjesto iza šljive ima jabuka koja je vrlo raširena i rađa redovno na prostoru općine Vogošća.

Pored ovih vrsta, u ukupnoj voćarskoj proizvodnji velik broj stabala otpada na krušku i trešnju, gdje se na terenu, pored kulturnih (modernih) sorti, može naći jedan broj dobrog autohtonog sortimenta koji u eri ekološke proizvodnje bez ili sa smanjenom upotrebom hemije ima budućnost i tržište, kako na domaćem tako i na stranom tržištu.

Ostale voćne vrste, kao što su višnja, dunja, orah, jagoda i malina imaju značaj, ali im je rasprostranjenost manja, a time i skromnije učešće u proizvodnji.

Tabela 12. Pregled proizvodnje voća u općini Vogošća za 2010. godinu

Vrsta voća	Ukupan prinos u t	Prosječna cijena za 1 t u KM	Ukupna vrijednost u KM
Jabuka	50	1.000	50.000
Kruška	5	1.000	5.000
Dunja	3	2.000	6.000
Šljiva	5	500	2.500
Trešnja	35	1.000	35.000
Višnja	5	500	2.500
Orasi	28	2.500	70.000

Izvor: Općina Vogošća

Deficit u obradivom zemljištu, usitnjenost i fragmentiranost poljoprivrednog posjeda, kvalitet, odnosno raspoloživost kategorija zemljišta, sve su ovo limitirajući faktori u planiranju proizvodnje hrane kao jedne od mogućnosti ekonomske valorizacije. Da bi se potencijali valorizirali potrebno je zaštititi, unaprijediti i urediti poljoprivredno zemljište, pri tome imajući u vidu osnovni cilj samoodržive ekonomije.

Ratarska proizvodnja

Ratarska proizvodnja nije razvijena u onoj mjeri i obimu koji dozvoljavaju zemljišno - klimatski uslovi, kao i opće stanje na terenu, tj. velika nezaposlenost. Osnovne karakteristike ratarske proizvodnje su ekstenzivan način proizvodnje i osrednji prinos po jedinici površine. Uzroci ovog stanja prvenstveno su sljedeći:

- Devastiranost zbog ratnih dejstava – zemljište, objekti, stoka i mehanizacija;
- Usitnjenost posjeda, a dio površine se ne koristi zbog miniranog terena;
- Opće osiromašenje poljoprivrednika.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Na području općine Vogošća proizvodnja je usmjerena na povrće, prvenstveno krompir, zatim žitarice i krmno bilje. Kada je riječ o proizvodnji žitarica, proizvodnja bi trebala biti orijentirana na proizvodnji raži, a i zobi, jer su dosadašnja iskustva pokazala da su tu, obzirom na zemljišno – klimatske uslove, ostvareni najbolji prinosi. Primjenom savremenih agrotehničkih mjera, moguće je povećati prinos i kod drugih kultura.

Tabela 13. Pregled ostvarenja plana sjetve za 2010. godinu u ha

Kultura	Ostvareno u ha
Povrtlarske kulture	190
Jara žita	21.5
Stočno krmno bilje	4
UKUPNO	215.5

Izvor: Općina Vogošća

Stočarska proizvodnja

Obzirom na povoljne prirodne uslove, zemljište, hidrografiju, klimatske uslove, kao i već stečena iskustva stanovništva u bavljenju stočarstvom, opravdana je orijentacija da se ovoj proizvodnji posveti posebna pažnja.

Stočni fond je djelimično obnovljen i nalazi se kod individualnih poljoprivrednih proizvođača, pa stoga ova proizvodnja direktno zavisi od pravilnog usmjeravanja proizvođača u daljem razvoju i inteziviranju proizvodnje, kao i prilika koji vladaju na tržištu.

Stočarska proizvodnja je organizovana na principima ekstenzivnog načina držanja i uzgoja stoke, tj. bez primjene savremenih tehnologija uzgoj. Izuzetak na našoj Općini čini nekoliko manjih farmi kapaciteta od 50 grla krupne stoke (muzne krave i tov junadi) kojih trenutno ima 5. Ostali dio poljoprivrednih gazdinstva su manji robni proizvođači koji drže 3-10 grla krupne stoke ili 50-200 ovaca i prema procjenama takvih ima oko 50. Najveći dio čine mješovita gazdinstva koja pored uzgoja 1-3 grla krupne stoke imaju i 30-50 ovaca, a uz to se bave i sjetvom povrća i uzgojem voćarskih kultura. Takvih gazdinstva ima oko 150.

Tabela 14. Vrste i kategorije stoke

Goveda - ukupno		1.370
Od toga	krave i steone junice	1.120
Ovce - ukupno		4800
Od toga	ovce za priplod	2.140
Svinje - ukupno		35
Perad ukupno		7.300
Od toga	Nosilje	5.200
Koze - ukupno		320
Konji - ukupno		25

Izvor: Općina Vogošća

Pčelarstvo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Pčelarstvo kao grana poljoprivrede nije razvijena u mjeri u kojoj su joj pogodovali naši prirodni resursi. Pored ovih prirodnih uslova za razvoj pčelarstva, potrebno je stručno znanje i mnogo vremena i iskustva. Današnja proizvodnja meda i drugih pčelinjih proizvoda nije na zavidnom nivou, iako postoje svi uslovi za povećanu proizvodnju koja bi se mogla lako plasirati na postojeće tržište.

Na teritoriji općine Vogošća trenutno ima 32 pčelara koji posjeduju 789 košnica pčela, a stimulaciju za ovu granu poljoprivrede je ostvarilo 10 pčelara koji su imali preko 20 košnica pčela.

Industrijska proizvodnja

Općina Vogošća je jedna od općina koja spada u red razvijenijih općina Kantona i Sarajevske regije. O tome svjedoči i struktura privrede koja ukazuje da je Vogošća značajno industrijsko i trgovinsko sjedište, sjedište banaka, upravnih i administrativnih tijela, te zdravstvenih i obrazovnih ustanova.

Jedinstven proizvod čiji je proizvođač bila ova općina je proizvodnja dobara u oblasti automobilske i metaloprerađivačke industrije, proizvodnja dijelova za automobile, kao i proizvodi iz oblasti metalne, farmaceutske i vojne industrije.

Na našoj teritoriji locirana je **Slobodna (bescarinska) Zona**, jedna od četiri u BiH, koja je obezbijedila velike pogodnosti članicama (firmama) u razvoju i unapređenju na tržištu rada i kapitala. Ova Zona i dalje nudi mogućnosti privrednim subjektima da postanu njenim članicama, i na taj način, uz odgovarajuće pogodnosti, ostvare uspješno poslovanje.

U **staroj industrijskoj zoni** zastupljene su automobilska industrija, industrija valjčanih ležaja, namjenska industrija, prerada metala, proizvodnja termoelektričnih i procesnih postrojenja, servisiranje i montaža vozila iz programa VW, farmaceutska industrija, i td. Kao jaka industrijska zona Vogošća je i prije rata imala veliki strateški značaj, te je bila vodeća općina po razvoju i među prvima po bruto nacionalnom dohotku po glavi stanovnika u ex Jugoslaviji

Naša perspektiva ogleda se u mogućnostima iskorištenja prirodnih, industrijskih i ljudskih potencijala, a to su:

- Stara industrijska zona (površina 144 ha)
- Nova industrijska zona (površina 13,5 ha)
- Jaka i uspješna farmaceutska industrija
- Poljoprivreda (povoljni uvjeti, tradicija i iskustvo u radu)
- Turizam (postojanje velikog broja ugostiteljskih objekata, motela i hotela)
- Slobodna carinska zona Vogošća

Bitno je spomenuti i to da na području općine Vogošća egzistiraju preduzeća („BAGS ENERGOTEHNIKA“ i „UNIS ENERGETIKA“), čija djelatnost, uz poslove održavanja već postojećih, upravo jesu: inženjering, proizvodnja i distribucija energetskih medija.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Ključ razvoja u prošlosti, a zasigurno i u budućnosti bit će zasnovan na razvoju industrijskih kapaciteta, te zona za smještaj takvih industrijskih i poslovnih kapaciteta. Industrija u općini Vogošća predstavlja dominantnu ulogu, te je zasigurno potrebno raditi na iznalaženju smještajnih kapaciteta u vidu industrijskih i poslovnih zona. Perspektiva općine Vogošća zasniva se na mogućnostima iskorištenja prirodnih, industrijskih i ljudskih potencijala, i kreiranju prostora i lokacijskih paketa interesantnih investitorima u proizvodne i poslovne sadržaje.

Nakon aktiviranje Stare industrijske zone i rješavanja pitanja ubrzanog stavljanja u funkciju namjenskog zemljišta u Novoj industrijskoj zoni, potrebno je razmišljati o kreiranju novih prostora i lokacijskih paketa koji bi otvorili nove mogućnosti investitorima da investiraju u proizvodne i poslovne sadržaje.

Stara industrijska zona obuhvata površinu cca 140 ha, a zemljište je uglavnom vlasništvo Unis Pretis d.o.o. i UNIS Pretis d.d., kao i ostalih subjekata koji su u postupku privatizacije postali vlasnici lokacija. Ovaj lokalitet je dio postojećeg neizgrađenog područja industrijske zone koju je do 1992. godine koristila uglavnom namjenska – vojna industrija.

Nova industrijska zona se veže za staru industrijsku zonu koja je izgrađena i obuhvata površinu oko 35 ha, i kroz nju je primarni ulazak na planirano područje. Lokalitet je opremljen kompletnom infrastrukturom, a kroz cijelo planirano područje prolazi asfaltna saobraćajnica u dužini od 8 km. Za lokalitet ne postoji provedbeno planska dokumentacija (nema Regulacionog plana), a veže se za Regulacioni plan industrijske zone „Unis“ Vogošća, i to spada u prvu proizvodnu zonu. Potrebno je uraditi najniži nivo provedbenog plana–plan parcelacije.

Neizgrađeni dio Nove industrijske zone obuhvata površinu od 13 ha, sa planiranih 30 parcela male privrede, gdje približno svaka parcela ima oko 3.100 m², sa kompletno izgrađenom komunalnom infrastrukturom. Pripremanje i opremanje zemljišta je uradila općina. Do sada je izgrađeno 5 poslovnih, odnosno proizvodnih objekata od ukupno 30 objekata male privrede koliko je planirano. Za još 4 lokacija se zna da je u toku priprema gradilišta jer su dobili potrebno odobrenje za građenje. Ukoliko ne dođe do skorog početka izgradnje na ostalih 22 lokacija može se smatrati da će te lokacije biti slobodne za ponovnu dodjelu od septembra 2011 godine, što predstavlja značajan razvojni prostor.

Obzirom da je općina Vogošća još 80-tih godina bila jedna od industrijski najrazvijenijih općina, i danas na ovoj teritoriji postoji značajna industrijska i privredna infrastruktura, što determinira glavne smjernice razvoja ove općine i u budućnosti.

Tabela 15. Postojeća industrijska infrastruktura

Fizička infrastruktura	Površina (m²)
Industrijska zona – stara	1.400.000
Industrijska zona – nova	130.000
Tehnološki park	7.500
Slobodna zona Vogošća	85.498

Izvor: Općina Vogošća

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

3.8.2. Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSljedICE PROBLEMA / MOGUĆI UTICAJI
1.	NEKONTROLIRANO ODLAGANJE SVIH VRSTA OTPADA (VELIKE KOLIČINE METALNIH OTPADA, PAPIRA I HEMIKALIJA)	- Sistemski nerješeno odvoženje otpada na čitavoj teritoriji općine - Nepostojanje posebnih kontejnera za pojedine vrste otpada (na dijelu sa regulasnim odvozom otpada)	- Formiranje divljih deponija - Zagađenje zemljišta
2.	NEKONTROLISANO ISPUŠTANJE OTPADNIH VODA	- Sistemski nerješeno ispuštanje otpadnih voda	- Zagađenje voda, tla, zraka
3.	NEDOVOLJNA POKRIVENOST INDUSTRIJSKE ZONE ODVOZOM OTPADA	- Nemogućnost pristupa specijalnih vozila KJKP „Rad“ pojedinim dijelovima industrijske zone - Nedostatak dovoljnog broja kontejnera - Nedostatak velikih kontejnera za kabasti otpad	- Formiranje divljih deponija
4.	NERACIONALNO KORIŠTENJE IZVORA ENERGIJE	- Nedovoljan rad inspekcije - Nedovoljna svijest privrednika	- Zagađenje okoline - Smanjena količina energenata
5.	POJAVA BUKE, NEUGODNIH MIRISA I DIMA KOJI SE ŠIRI PREMA STAMBENIM ZONAMA.	- Nepostojanje Odluke o namjeni djelatnosti u određenim sredinama	- Nezadovoljstvo građana radi buke, zagađenja zraka i postojanja dima - Ugrožen kvalitet življenja
6.	NEDOVOLJNA BRIGA O NAMJENI DJELATNOSTI KOJA SE MOŽE OBAVLJATI U TOJ INDUSTRIJSKOJ ZONI	- Pojava velikog broja industrijskih pogona koji su zagađivači životne okoline	- Loš imidž Općine - Nezadovoljstvo građana zbog postojanja takve industrije
7.	LOŠE SAOBRAĆAJNICE I PREKOMJERAN SAOBRAĆAJ	- Nedovoljno ulaganje u saobraćajnice - Kamioni i prekomjeran saobraćaj	- Gužve u zagušenja na cestama - Buka, prašina
8.	NEDOVOLJNO ISKORIŠTENI TURISTIČKI POTENCIJALI	- Nedovoljno ulaganje u turizam - Nedovoljna promocija turističkih potencijala	- Uništenje i nebriga o turističkim bogatstvima - Mali broj posjeta turista

3.8.3. Ciljevi

U skladu sa analizom navedenih problema, ciljevi Općine u oblasti upravljanja otpadom su:

- Sistemski riješiti odvoz otpada sa čitave teritorije općine;
- Sanirati divlje deponije ;
- Organizovati čišćenje korita svih vodotoka;
- Uspostaviti sistem kontrole i inspekcijski nadzor;
- Uspostaviti kontrolu o namjeni djelatnosti u određenim sredinama;
- Uspostaviti dobru pokrivenost industrijske zone odvozom otpada;
- Jačanje okolišno orjentisanih privrednih aktivnosti;
- Razvoj turizma i promocija turističkih potencijala općine Vogošća.

3.9. Socijalna i zdravstvena zaštita stanovništva

3.9.1. Stanje na području

Socijalna zaštita

Općina Vogošća - Služba za boračko invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica (Odsjek za socijalnu i zdravstvenu zaštitu) nadležna je za vršenje poslova u prvostepenom postupku, u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 16/00, 8/03 i 17/2010) i Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, broj: 36/99, 54/94 i 39/06) za poslove socijalne i zdravstvene zaštite. U okviru poslova i zadataka vezanih za socijalnu i zdravstvenu zaštitu građana obavljaju se sljedeći poslovi, a koji su vezani za podnošenje zahtjeva građana u cilju ostvarenja prava:

- provođenje prvostepenog upravnog postupka u skladu sa odredbama Zakona o upravnom postupku;
- donošenje rješenja i zaključaka po pitanju dječijeg dodatka, civilnih žrtava rata, zdravstvene zaštite, subvencija za obdanište i novčane naknade majkama porodiljama koje su ne zaposlene i koje su u radnom odnosu.

I Nadležnost Općine - Službe za boračko-invalidsku, socijalnu zaštitu, raseljena lica i izbjeglice, ogleda se kroz sljedeće vidove novčanih davanja za:

- dječiji dodatak,
- novčana naknada za porodilje,
- jednokratna novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta,
- pomoć u prehrani djeteta,
- subvencioniranje troškova boravka djece u predškolskim ustanovama,
- lična i porodična invalidnina za civilne žrtve rata,
- tuđa njega i pomoć, ortopedski dodatak, banjsko liječenje za civilne žrtve rata,
- zdravstvena zaštita za djecu, civilne žrtve rata i starih i iznemoglih lica preko 65.godina starosti koji to pravo nisu ostvarili prema drugom osnovu.

Tabela 16. Prikaz korisnika prava u Općini Vogošća po osnovu Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom

Red. br.	NAZIV OSTVARIVANJA PRAVA	Trenutni broj korisnika (mjesečno)
1.	Dječiji dodatak	1515 (2494 djece)
2.	Porodilje u radnom odnosu	122
3.	Porodilje koje su ne zaposlene – na Birou	145
4.	Jednokratna novčana pomoć za bebe	10
5.	Prehrana za novorođenče u trajanju od 6 mjeseci	10
6.	Subvencija za boravak djeteta u predškolskim ustanovama	13
7.	Civilne žrtve rata	286 (155 lične i 31 porodične)

Izvor: Općina Vogošća - Služba za boračko invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Ostvarivanje prava navedenih kategorija se vrši iz Budžeta Kantona Sarajevo, a realizuju se preko nadležne službe Općine u skladu sa Federalnim i Kantonalnim Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i porodice sa djecom.

Poslove vezane za socijalnu zaštitu, kao organizovanu društvenu djelatnost, usmjerene na obezbjeđenje socijalne sigurnosti građana, obavlja Javna ustanova "Služba socijalne zaštite" općine Vogošća u skladu sa važećim zakonskim propisima, te u saradnji sa Službom za boračko-invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica Općine Vogošća.

Prema evidenciji kojom raspolažemo u našoj Službi na području općine Vogošća živi oko 29.765 stanovnika, od toga je 5.150 građana prijavljeno na Zavodu za zapošljavanje. Tako da ako se od ukupnog broja izuzmu djeca, stare osobe i radno nesposobni onda se može reći da je veliki broj građana nezaposlen i nalazi se u stanju socijalne potrebe.

Jedan od načina da se ublaži ova teška materijalna situacija i pomogne građanima je davanje jednokratnih novčanih pomoći, putem Općine odnosno nadležne Službe.

Jednokratna novčana pomoć dodjeljuje se licima utvrđenim Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom kao i licima koje predloži Služba, a to su građani koji nemaju stalnih primanja, imaju minimalna primanja i građani koji su oboljeli od teških bolesti.

Odlukom Općinskog vijeća o odobravanju i isplati jednokratne novčane pomoći (koja se donosi početkom svake kalendarske godine), obuhvata se davanje materijalne pomoći najugroženijem stanovništvu, a na osnovu podnesenih zahtjeva lica u stanju socijalne potrebe. Ova aktivnost se realizuje tokom čitave godine, a isplata se vrši na blagajni Općine svakog petnaestog i tridesetog u mjesecu.

Tabela17. Tabelarni prikaz podnešenih zahtjeva za jednokratnu novčanu pomoć socijalno ugroženom stanovništvu u periodu od 01.01. – 31.12.2010. godine

Broj podnešenih zahtjeva za JNP	Odobreno JNP u iznosu 120,00 KM	Odobreno Izuzetnih JNP u iznosu 240,00 KM	Ukupno odobreno JNP	Broj odbijenih zahtjeva za JNP
435	351	48	399	36

Izvor: Općina Vogošća - Služba za boračko invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica

Broj podnesenih zahtjeva za jednokratnu novčanu pomoć se takođe znatno povećava svake godine što je još jedan od pokazatelja da je veliki broj lica u stanju socijalne skrbi.

U periodu od 2006.godine do 2011.godine u Budžetu Općine Vogošća kontinuirano se povećavala stavka kada su u pitanju jednokratne novčane pomoći. U 2006.godini se izdvojilo 30.000,00 KM za jednokratne novčane pomoći, a za ovu godinu je planirano 80.000,00 KM.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Nadležna Služba u saradnji sa općinskim Načelnikom već četiri godine pored davanja jednokratnih novčanih pomoći, realizuje poseban Projekat pod nazivom "Projekat Općine Vogošća za pomoć osobama koje se nalaze u stanju socijalne potrebe" u saradnji sa medijskim Udruženjem "Naša realnost sa Dritom Haziraj".

Projektom se porodicama pomaže u vidu osnovnih životnih namirnica i novčanim sredstvima, koje se dostavljaju na adresu socijalno-ugroženih stanovnika.

Prema utvrđenom planu koji dogovaraju predstavnici nadležne Službe i Udruženja „Naša realnost“ obilaze se porodice koje se tokom godine obrate nadležnoj Službi ili Udruženju u cilju utvrđivanja stvarnog stanja na terenu.

Projekat obuhvata i pomoć kroz: školski pribor, ogrev, stipendije, finansijsku podršku Javnim ustanovama, udruženjima, te drugi oblici pomoći porodicama zavisno od vrste zahtjeva porodica koje se obrate Službi i u skladu sa trenutnim mogućnostima Općine.

Sredstva za implementaciju ovog projekta su obezbjeđena iz Budžeta Općine Vogošća u visini od 15.000,00 (petnaest hiljada) KM u sklopa planiranih novčanih sredstava za jednokratne novčane pomoći.

JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ – Služba socijalne zaštite općine Vogošća koji svojom djelatnošću obuhvata sljedeće stručne cjeline:

- Opšti socijalni rad;
- Zaštita braka, porodice i djece;
- Zaštita i tretman djece i omladine sa poremećajima u ponašanju.

Tabela 18. Prikaz korisnika socijalne zaštite po kategorijama u nadležnosti JU Kantonalnog centra za socijalni rad – Službe socijalne zaštite Općine Vogošća

R.br.	Kategorija	Ostvareno u 2010
1.	Djeca bez roditeljskog staranja	18
2.	Osobe sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom i psihičkom razvoju	316
3.	Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	53
4.	Vaspitno zanemarena djeca	9
5.	Vaspitno zapuštena djeca	26
6.	Materijalno neobezbjeđene i za rad nesposobne osobe	101
7.	Stare osobe bez porodičnog staranja	96
8.	Osobe sa društveno negativnim ponašanjem	20
9.	Lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik zaštite	1172
10.	Lica i porodice koji nemaju dovoljno prihoda za podmirenje osnovnih životnih potreba	371
11.	Osobe izložene zlostavljanju i nasilju u porodici	63
UKUPNO		1947

Izvor: Općina Vogošća - Služba za boračko invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Poseban segment u radu Službe pripada upravo radu s porodicama gdje je prisutno, ili je bilo prisutno nasilje u porodici. Podrška ovim porodicama se pruža dugoročno. U Sigurnoj kući je bilo 7 smještaja žena sa djecom u 2010. godini.

U cilju saniranja poremećenih porodičnih odnosa, smanjivanja rizika ponavljanja porodičnog nasilja u proteklom godinama realiziran je projekat „**Ekonomsko osamostaljivanje**“ koji su realizovali JU“ Kantonalni centar za socijalni rad“ i Sigurna kuća. UNHCR je obezbijedio donacije i finansijsku podršku za implementaciju projekta. Ovaj projekt se vodi od 2007 godine i kontinuirano se pruža podrška tamo gdje je to potrebno, što je činjeno i u toku prethodne 2010 godine. Na području Službe u ove dvije godine u projekat je uključeno 25 porodica. Realizirano je slijedeće:

- porodice su dobile kravu, sijeno i stočnu hranu;
- adaptacija uslova za uzgoj gljiva;
- savremenu šivaću mašinu;
- 1 malodobna osoba - finansijska pomoć u stručnoj nadogradnji za zanimanje frizer;
- 5 punoljetnih osoba – finansijska pomoć za vanredno polaganje razreda srednje škole;
- roba za prodaju na pijaci;
- košnice, plastenici, kirbi aparat za čišćenje i dr.

Ovim projektom su obuhvaćene žene koje su bile žrtve nasilja i bile su na smještaju u Sigurnoj kući. Ekonomsko osamostaljivanje imalo je za svrhu jačanje kapaciteta porodice i povratne informacije su da su članovi porodica zadovoljni i da su svojim radom počeli zarađivati novac.

Oblici Socijalne zaštite u Javnoj Ustanovi Kantonalnog centra za socijalni rad Službe socijalne zaštite općine Vogošća

Pravo na novčanu naknadu za pomoć i njegu od strane druge osobe ostvaruje se po odredbama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom Kantona Sarajevo. Pravo ostvaruju stare i nemoćne osobe iznad 65 godina starosti kojima je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna pomoć i njega od strane druge osobe, pod uvjetom da im prihod po članu domaćinstva ne prelaze 30% prosječne plaće. Zaključno sa krajem 2010 godine ovo pravo koristi 320 lica u iznosu od po 90 KM mjesečno.

Tabela 19. Korisnici socijalne zaštite u općini Vogošća

R.B.	Oblik socijalne zaštite	Podneseno zahtjeva u 2010	Ostvarilo pravo	Nije ostvarilo pravo	Postupak u toku	Ukupno stalnih korisnika
1.	Jedokratna novčana pomoć	203	203	/	/	/
2.	Izuzetna novčana pomoć	9	9	/	/	/
3.	Stalna novčana pomoć	2	2	/	/	21
4.	Novčana naknada za vrijeme čekanja na zaposlenje	4	4	/	/	24

Izvor: Općina Vogošća - Služba za boračko invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

U toku 2010. godine, Služba se posebno angažovala na potpunijoj i kvalitetnijoj zaštiti djece korisnika socijalne zaštite primjenom odgovarajućih oblika, mjera i usluga. Funkcija Službe kao Organa starateljstva je veoma složena i značajna, te svoje djelovanje u zaštiti malodobne djece proširuje i na ostale zakonske propise, a posebno na Porodični Zakon.

Djeca bez roditeljskog staranja su kategorija korisnika socijalne zaštite, zahtjevaju primjenu odredaba Porodičnog zakona.

Tabela 20. Broj i kategorije djece bez roditeljskog staranja u općini Vogošća u 2010. godini

R.br.	Oblik zaštite	Broj
I	Djeca smještena u drugu obitelj	9
II	Djeca smještena u dom	9
1	Djeca bez oba roditelja	3
2	Djeca napuštena od strane roditelja	7
3	Djeca roditelja spriječenih da obavljaju svoju dužnost	8
4	Ukupan broj djece (1+2)	18

Izvor: Općina Vogošća - Služba za boračko invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica

Općinska organizacija Crvenog križa obuhvata sljedeće poslove:

- Rad javne kuhinje;
- Organizuje dobrovoljno davanje krvi,
- Prikuplja i vrši podjelu paketa sa hranom i odjećom, podjelu ortopedskih pomagala;
- Vršiti kućnu njegu;
- Pruža i druge vidove pomoći najugroženijim kategorijama stanovništva.

Zdravstvena zaštita

Organizaciona jedinica Dom zdravlja Vogošća je zdravstvena ustanova u sistemu JU DZ Kantona Sarajevo, koja pruža kvalitetnu primarnu i specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu za oko 30 000 stanovnika Općine Vogošća i specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu za gotovo isti broj stanovnika Općine Ilijaš. Općina Vogošća se proteže na površini od 72 km². Prosječna naseljenost po kvadratnom kilometru je 257 stanovnika, udaljenost među lokalitetima je 4 km, a najveća udaljenost korisnika od lokaliteta je 6 km.

Djelatnost OJ DZ Vogošća je: opća medicina, zdravstvena zaštita djece, školska medicina, zdravstvena zaštita nespecifičnih i specifičnih plućnih oboljenja, zubozdravstvena djelatnost, laboratorijska i radiološka dijagnostika, centar za mentalno zdravlje, centar za fizikalnu terapiju i rehabilitaciju, te specijalističko konsultativna djelatnost (ORL, oftalmološka i internistička služba).

Osim centralnog objekta OJ DZ Vogošća svoju djelatnost ostvaruje i u dvije područne ambulante smještene na Kobiljoj Glavi i Semizovcu.

Organizaciona jedinica Dom zdravlja Vogošća – Centralni objekat radi svaki dan od 7³⁰ – 20⁰⁰. Vikendom i praznicima su organizovana dežurstva u OPZZ od 07³⁰ – 20⁰⁰,

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

dok je subotom na školskom i predškolskom dispanzeru organizovana dežurstva od 7³⁰ – 20⁰⁰.

Ambulante Semizovac i Kobilja Glava rade svaki radni dan od 7³⁰ – 14⁰⁰, osim utorka kada ambulanta Kobilja Glava radi drugu smjenu (13³⁰-20⁰⁰), odnosno četvrtka kada ambulanta Semizovac radi drugu smjenu (13³⁰-20⁰⁰).

Organizaciona jedinica DZ Vogošća ima 165 uposlenika. Uposlenika medicinske struke je 135. Od uposlenika medicinske struke 31 tim je u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, 5 timova u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, te po 1 tim u radiološkoj i laboratorijskoj službi.

Tabela 21. Prikaz broja aktivnih kartona po organizacionim segmentima u 2010.godini

Naziv organizacionog segmenta	Broj aktivnih kartona
Opšta primarna zdravstvena zaštita	15 805
Porodična medicina (14-18)	823
Zdravstvena zaštita predškolske djece	1 861
Zdravstvena zaštita školske djece i omladine	3 586
Pneumoftiziološka zdravstvena zaštita	13 912
Stomatološka zdravstvena zaštita	14 837
UKUPNO:	50 824

Izvor: Općina Vogošća - Služba za boračko invalidsku, socijalnu zaštitu i raseljena lica

Ukupan broj posjeta na nivou organizacione jedinice u toku 2010. godine je 200 869 i pri tom je ostvareno usluga 894 456 usluga.

Za 12 mjeseci 2010.godine je bilo 7540 posjeta više nego za 12 mjeseci 2009.godine.

Građani koji nisu mogli ostvariti pravo na zdravstvenu zaštitu ni po kom drugom osnovu, to pravo ostvaruju preko općinske Službe Općine Vogošća, odnosno Službe za boračko – invalidsku, socijalnu zaštitu, raseljena lica i izbjeglice.

Sljedeće kategorije su ostvarile pravo na zdravstvenu zaštitu preko Službe za boračko-invalidsku, socijalnu zaštitu, raseljena lica i izbjeglice (ukupno 367 korisnika):

- civilne žrtve rata ili članovi porodice - 17 korisnika
- raseljena lica - 48 korisnika
- djeca do 15 godina koja ostvaruju pravo na dječiji dodatak - 50 korisnika
- djeca od rođenja do navršених 15.godina života, odnosno stariji maloljetnici do 18. godina života - 1 korisnik
- stara i iznemogla lica preko 65.godina - 60 korisnika
- ratni vojni invalidi - 38 korisnika
- šehidske porodice - 102 korisnika
- demobilisani borci - 51 korisnik

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

3.9.2. Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSLEDICE PROBLEMA / MOGUĆI UTICAJI
1.	NEZAPOSLENOST	- Nerazvijena materijalna baza	- Siromaštvo
2.	DJECA SA POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU	- Neadekvatna roditeljska briga, sklonost alkoholu i drogama, nepotpune porodice	- Povećan broj nasilja, krivičnih djela
3.	UGROŽENA SIGURNOST GRAĐANA	- Nesavjesnost vozača - Siromaštvo, veliki broj kriminalaca	- Povećan broj saobraćajnih prekršaja, ugroženost pješaka, posebno djece - Visoka stopa kriminaliteta
4.	NEDOVOLJAN BROJ SOCIJALNIH USTANOVA – DOMOVA ZA DJECU I PENZIONERE	- Nedostatak novčanih sredstava - Veliki broj penzionera i starih i iznemoglih lica - Minimalna primanja s kojima ne mogu zadovoljiti osnovne životne potrebe	- Granica siromaštva - Loši životni uslovi - Veliki broj socijalnih slučajeva
5.	NIZAK ŽIVOTNI STANDARD STANOVNIKA	- Nezaposlenost - Niska primanja	- Ugrožen kvalitet okoliša
6.	NEDOVOLJNA ORGANIZOVANOST ZDRAVSTVENE ZAŠTITE	- Nedostatak finansijskih sredstava za redovnom zdravstvenom zaštitom	- Zakašnjela liječenja stanovnika
7.	NEDOVOLJNA EDUKACIJA I NIVO SVIJEŠTI	- Visoka stopa nepismenosti - Ratna dešavanja - Nizak životni standard	- Negativan utjecaj na okoliš

3.9.3. Ciljevi:

- Pospješiti proizvodnju (materijalnu bazu društva), zapošljavanje, plasirati domaće proizvode na strano tržište;
- Prevencija društveno ne prihvatljivog ponašanja djece, smanjiti nasilno ponašanje među djecom i mladima kroz promjenu sistema, provoditi preventivske programe koji bi upotpunjavali školski obrazovni program, osmišljavati slobodno vrijeme mladih;
- Povećati saobraćajne kontrole u naseljenim mjestima, posebno u blizini škola;
- Aktivirati inspekciju rada koja će provoditi kaznene mjere prema poslodavcima koji ne izvršavaju svoje obaveze prema zaposlenicima;
- Uskladiti Zakonsku regulativu, promjena cenzusa radi bolje zaštite ove populacije.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

4. UTVRĐIVANJE OKOLIŠNIH PRIORITETA

Na osnovu procjene trenutnog stanja okoliša, u okviru svake tematske oblasti definirani su okolišni problemi. Odabir prioriteta je izvršen sistemom glasanja od strane javnosti, odnosno postavljanjem stikera/naljepnica na plakate sa problemima. Kriteriji koji su uzeti u obzir pri rangiranju problema i utvrđivanju prioriteta su slijedeći:

- uticaji na zdravstveno stanje stanovništva;
- rizik po ekoisteme i ukupan kvalitet života;
- mišljenje članova radnih tijela;
- mišljenje javnosti (anketa, okrugli stolovi).

Upravljanje kvalitetom zraka	• Nelegalno spaljivanje otpada, plastike, guma, otpada u kontejnerima • Zagađenje zraka iz saobraćaja • Nedovoljan i nepotpun monitoring kvaliteta zraka
Korištenje, zaštita i upravljanje vodama	<i>Vodosnabdijevanje</i> • Nedovoljno snabdijevanje pitkom vodom • Zastarjelost i oštećenost vodovodne mreže • Neadekvatna zaštita zone izvorišta <i>Vodotoci</i> • Zagađenje vodotoka otpadnim vodama, teškim metalima i drugim materijama uslijed uništavanja NUS-a • Zagađenje vodotoka otpadnim vodama od strane benzinskih pumpi, farme koka i pilića, klaonice i hala za preradu mesa i drugih proizvodnih pogona • Neuređena korita vodotoka: Ljubine, Jošanice i Dumače <i>Kanalizacioni sistem</i> • Neizgrađena kanalizaciona mreža u pojedinim dijelovima (prvenstveno naselja Svrake i Semizovac) i dotrajnost kanalizacione mreže • Nedostatak postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda na prostoru općine Vogošća • Npropisno uređene septičke jame
Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem	• Erozija i klizišta • Neracionalno korištenje zemljišta • Miniranost zemljišnih površina
Korištenje, zaštita i upravljanje šumama i šumskim zemljištem	• Deponije različitog otpada • Nedovoljno pošumljavanje • Nekonrolisana sječa šuma
Upravljanje otpadom	• Nekonrolisano odlaganje otpada • Divlje deponije • Nepostojanje sistema reciklaže • Nedovoljan stepen svijesti građana po pitanju otpada

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Upravljanje prostorom	• Bespravna, neplanska gradnja • Ugroženost javnih zelenih površina • Nepoštivanje planske dokumentacije i zakona od strane građana i privrednih subjekata
Zaštita biodiverziteta, prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa	• Nedovoljna zaštićenost prirodnih vrijednosti • Nedovoljna zaštićenost i označenost kulturno-historijskih vrijednosti • Nepostojanje promotivnih materijala o vogošći
Privreda i okoliš	• Nekontrolirano odlaganje svih vrsta otpada i neuređeno sakupljanje i sortiranje otpada (velike količine metalnih otpada, papira i hemikalija) • Loše saobraćajnice i prekomjeran saobraćaj • Pojava buke, neugodnih mirisa i dima koji se širi prema stambenim zonama.
Zdravstvena zaštita i socijalni rad	• Nizak životni standard stanovnika • Nezaposlenost • Nedovoljna organizovanost zdravstvene zaštite

U uvodnom dijelu navedeni su kratkoročni i dugoročni ciljevi, kao i zadaci izrade LEAP-a, među kojima su povećano učešće javnosti u rješavanju okolišnih problema, razvijanje svijesti o vrijednosti okoliša i prirodnih resursa idr.

Da bi se provela implemetacija LEAP-a, pored provođenja i implementiranja akcionog plana, koji slijedi u nastavku, Općina Vogošća mora da radi na podizanju ekološke svijesti kod građana, kako kod najmlađih, tako i kod građana svih dobnih skupina.

Potrebno je dakle posebno obratiti pažnju na ekološko informisanje i obrazovanje, koje će da sadrži: razvoj ekološkog informisanja u lokalnim medijima, zastupanje ekoloških tema u lokalnim medijima, participacija nastavnih jedinica u obrazovno odgojnom radu (predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje)

U tome značajno može pridonijeti saradnja Općine sa NVO-ima, kako bi se što više građana uključilo u različite aktivnosti u prirodi i na taj način pomogli u zaštiti, kao i u daljem širenju informacija o značaju zaštite okoliša.

Općina Vogošća ima namjeru da i u budućnosti podržava rad NVO-a, kao i njihovu saradnju sa udruženjima sa ostalih prostora, kako u našoj zemlji tako i šire.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

5. AKCIONI PLAN

TEMATSKA OBLAST: UPRAVLJANJE KVALITETOM ZRAKA				
<u>PROBLEM: Nelegalno spaljivanje otpada, plastike, guma, otpada u kontejnerima</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Edukacija stanovništva u svrhu sprječavanja nekontroliranog spaljivanja otpada</u>				
Izrada plana edukacije	Općina Vogošća	KR	-	-
Edukacija stanovništva prema usvojenom planu edukacije	Općina Vogošća, MZ, škole, NVO-i, mediji	Kontinuirano	3.000 – 5.000 / god.	Budžet Općine
<u>CILJ: Provođenje zakonske regulative</u>				
Efikasniji rad nadležnih inspeksijskih službi	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	-	-
<u>PROBLEM: Zagađenje zraka iz saobraćaja</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Smanjenje zagađenja zraka iz saobraćaja</u>				
Inicirati donošenje propisa o kvaliteti goriva	Općina Vogošća	KR	-	-
Ograničavanje saobraćaja u određenim periodima, na određenim saobraćajnicama i	Općina Vogošća, Ministarstvo prometa i komunikacija	KR	Naknadno će se utvrditi	Budžet Općine, Kantona Sarajevo i Federacije BiH

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

određenim učesnicima u saobraćaju				
Jačanje javnog prevoza koji koristi eko gorivo	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	Naknadno će se utvrditi	Fondovi za zaštitu okoliša
<u>PROBLEM: Nedovoljan i nepotpun monitoring kvaliteta zraka</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Uvođenje potpunog monitoringa emisije, imisije i kvaliteta zraka</u>				
Inicirati usklađivanje mjernih parametara sa međunarodnim obavezama i standardima	Općina Vogošća	KR	-	-
Redovno mjerenje i kontrola parametara	Nadležne institucije	Kontinuirano	Naknadno će se utvrditi	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Inicirati jačanje rada inspeksijskih organa	Općina Vogošća	KR	-	-
<u>Cilj: Povećanje svijesti građana o potrebi upravljanja kvalitetom zraka</u>				
U saradnji sa NVO-ima vršiti edukaciju i informiranje građana o kvalitetu zraka	Općina Vogošća, NVO-i	Kontinuirano	Zavisno od programa rada	Budžet Općine

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

TEMATSKA OBLAST: Korištenje, zaštita i upravljanje vodama				
<u>PROBLEM: Nedovoljno snabdijevanje pitkom vodom</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Stavljanje u funkciju Peračkog vrela u punom kapacitetu (sanacija kaptaže)</u>				
Pripremni radovi, Sanacija prelaza cjevovoda preko rijeke Kaptaža	„Bags-Energotehnika d.d. Vogošća Općina Vogošća, Kantonarno ministarstvo	KR	60. 000 KM	Kanton, Općina, „Bags- Energotehnika d.d. Vogošća“
<u>CILJ: Izgradnja i stavljanje u funkciju rezervoara Donja Jošanica</u>				
Razvoj sistema sigurnog napajanja pitkom vodom	Općina Vogošća Nadležna Kantonarno ministarstva	KR	Utvrđit će se na osnovu projektne dokumentacije	Općina Vogošća, Federalno i Kantonarno resorno ministarstvo, KJKP “ViK”
<u>PROBLEM: Zastarjelost i oštećenost vodovodne mreže</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže na prostoru cijele Općine</u>				
Utvrđiti stanje vodovodne mreže	KJKP “ViK”	KR	U sklopu redovnih aktivnosti	Općinski budžet, KJKP “ViK”,
Izraditi projektanu dokumentaciju za rekonstrukciju	KJKP “ViK”, nadležna služba Općine	KR	20.000	Općinski budžet, KJKP “ViK”,

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Izvođenje radova na rekonstrukciji vodovodne mreže	Izvođač radova, Općina	SR	Utvrđit će se na osnovu projektne dokumentacije	Općinski i kantonalni budžet, KJKP "ViK", građani
Tehnički prijem	Općina, KJKP "ViK",	KR	10.000	Općinski budžet, KJKP "ViK",
<u>CILJ: Uvođenje monitoringa o stanju vodovodne mreže na prostoru Općine</u>				
Utvrđiti i pratiti oštećenja vodovodne mreže uz stalno osmatranje i uspostavu baze podataka.	KJKP "ViK", Općina	kontinuirano praćenje i testiranje	10.000	Općinski budžet, KJKP "ViK",
<u>PROBLEM: Neadekvatna zaštita zone izvorišta</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Prevenirati zagađenje pitkih voda uz osiguranje vodozaštitnih zona</u>				
Izvršiti snimanje stanja na terenu	KJKP "ViK", Općina Vogošća	KR	20.000	KJKP "ViK", Općina
Iskolčavanje pripadajuće zone oko vodnih objekata prema katastarskom stanju	KJKP "ViK"	KR	20.000	KJKP "ViK", Općina
Popravaka postojeće i ugradnja nove ograde oko vodnih objekata	KJKP "ViK"	KR	60.000	KJKP "ViK", Općina
<u>CILJ: Zaštita zone izvorišta</u>				
Aktuelizacija i redefiniranje postojećih	Općina Vogošća Nadležna Kantonalna ministarstva	SR	Naknadno će se utvrditi	Kantonalni budžet

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

zaštitnih zona izvorišta				
Izrada plana zaštite zone izvorišta	Općina Vogošća JKP „VIK“	KR	Srednja	Budžet Općine
Realizacija plana u skladu sa Zakonom o vodama KS	Općina Vogošća, Nadležna Federalna i Kantonalna ministarstva	SR	Utvrdit će se nakandano na osnovu plana zaštite	Budžet Općine, Kantona Sarajevo i F BiH, stanovništvo
<u>PROBLEM: Zagađenje vodotoka otpadnim vodama, teškim metalima i drugim materijama uslijed uništavanja NUS-a</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Dostizanje propisanog kvaliteta otpadnih voda prije upuštanja u vodotok</u>				
Izgradnja "kompakt" postrojenja za mala naselja, koja se ne mogu priključiti na gradsko postrojenje	Nadležna Kantonalna ministarstva, Lokalna uprava	DR	10.000 KM	Kantonalni, Općinski budžet
Izgradnja predtretmana i tretmana industrijskih otpadnih voda	Nadležna Kantonalna ministarstva, Lokalna uprava	DR	Naknadno će se utvrditi	Industrije, komercijalni krediti
Ograničenje korištenja pojedinih vrsta đubriva i hemikalija	Nadležna Kantonalna ministarstva	DR	Srednja	Federalni, Kantonalni budžet

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

<u>PROBLEM: Zagađenje vodotoka otpadnim vodama od strane benzinskih pumpi, farme koka i pilića, klaonica i hala za preradu mesa i drugih proizvodnih pogona</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Regulisati u saradnji sa privrednim subjektima pitanje zagađenja vodotokova</u>				
Organizirati sastanak sa predstavnicima privrednih subjekata	Općina, KJKP "ViK",	KR	Minimalna	Kantonalni, Općinski budžet
Inicirati izradu projektne dokumentacije	Općina, nadležna inspekcija KS	KR	Minimalna	
Uspostavljanje jedinstvene baze podataka o vrstama neprečišćenih tekućina u vodotocima na području Općine	Lokalna uprava, zainteresovani privredni subjekti	KR	Nisu potrebna (raditi u sklopu redovnih aktivnosti)	Budžet Općine
Izrada i usvajanje Studije o rješavanju problema puštanja neprečišćenih tekućina u vodotocima na području Općine	Lokalna uprava, zainteresovani privredni subjekti, resorna ministarstva	KR	Moguće odrediti tek nakon snimanja šta je već urađeno i šta nedostaje po programima koji trebaju prethoditi ovoj studiji	Budžet Općine, zainteresovani privredni subjekti
Osporiti pravo na rad privrednicima koji se ne pridržavaju zakona	Inspekcijske službe, Općina, nadležno ministarstvo F BiH	KR	U sklopu redovnih aktivnosti	

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

<u>PROBLEM: Neuređena korita vodotoka: Ljubine, Jošanice i Dumače</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Sprječavanje poplava</u>				
Regulacija korita vodotoka i pravljenje revira za ribolov	Nadležna kantonalna ministarstva, Općina	DR	200 000 KM	Federalni i kantonalni općinski budžet
Čišćenje (održavanje) vodotoka	Nadležna kantonalna ministarstva, Općina	Permanentno	20.000 KM/god	Kantonalni i općinski budžet
Planska eksploatacija šljunka	Nadležna kantonalna ministarstva, Općina	Permanentno		Samoodrživ projekt, čak profitabilan
<u>PROBLEM: Neizgrađena kanalizaciona mreža u pojedinim dijelovima (prvenstveno naselja Svrake i Semizovac) i dotrajalost kanalizacione mreže</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Izgraditi kanalizacioni sistem gdje nedostaje i izraditi plan sanacije kanalizacione mreže</u>				
Snimanje stanja gubitka u kanalizacionoj mreži	KJKP "ViK"	SR	20.000	KJKP "ViK"
Izrada projektne dokumentacije za izgradnju kanalizacione mreže	KJKP "ViK", Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	SR	150.000	KJKP "ViK"
Rekonstrukcija kanalizacione mreže	KJKP "ViK", Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	Naknadno će se utvrditi	KJKP "ViK", Općina, Kanton Sarajevo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

PROBLEM: Nedostatak postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda na prostoru Općine Vogošća				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Izgradnja prečistača</u>				
Izgraditi glavne kolektore sa prečistačima	Izvođač radova, Općina	DR do 10 godina (po fazama)	500.000 – 700.000 / god.	Općinski i kantonalni budžet, KJKP "ViK", donacije, građani
Nastaviti aktivnosti na rehabilitaciji postrojenja u Butilama	Resorno ministarstvo KJKP „Vodovod i kanalizacija“ JP za „Vodno područje slivova rijeke Save“	SR	Oko 50.000.000	Koncesija, kredit GEF putem ICPDR-a
<u>Cilj: Dovršiti separaciju fekalne od kišne kanalizacije</u>				
Napraviti projekte sa dinamičkim planom aktivnosti separacije fekalne od kišne kanalizacije, te septičkih jama	Resorno ministarstvo KJKP „Vodovod i kanalizacija“	KR	200.000	Kanton KJKP „Vodovod i kanalizacija“
PROBLEM: Nepropisno uređene septičke jame				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Izgradnja kanalizacionog sistema</u>				

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Izgradnja fekalne kanalizacije za postojeća naselja i novonastala naseljena mjesta	KJKP "ViK", Općina, Kanton Sarajevo	SR	150.000	KJKP "ViK"
Cilj: Izgraditi (gdje nema drugog racionalnog rješenja) adekvatne (grupne) septičke jame sa redovnim održavanjem i pražnjenjem				
Izrada i provođenje projekta	KJKP „Vodovod i kanalizacija“	SR	Naknadno će se utvrditi	Koncesija, kredit GEF putem ICPDR-a
TEMATSKA OBLAST: Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem				
<u>PROBLEM: Erozija i klizišta</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Sanacija postojećih klizišta i sprječavanje nastanka novih</u>				
Evidentiranje i monitoring klizišta	Općina Vogošća	Kontinuirano	-	-
Izrada plana sanacije klizišta	Općina Vogošća	Kontinuirano	200.000	Vodoprivreda FBiH, Kanton, Općina, Zavod za prostorno planiranje, Kredit WB za infrastrukturu, EU Fond za ruralni razvoj na lokalnom nivou
Sanacija klizišta	Općina Vogošća, Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo	Kontinuirano	Utvrđit će se na osnovu projektne dokumentacije	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Prijedlog mjera biološke sanacije i				

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

prevencije klizišta na nagnutim obodnim dijelovima općine				
PROBLEM: Neracionalno korištenje zemljišta				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Racionalno i plansko korištenje zemljišta</u>				
Ažuriranje planske dokumentacije	Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, Općina Vogošća	Kontinuirano	150.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Donošenje programa uređenja zemljišta	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	50.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Realizacija programa uređenja zemljišta	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	3.000.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Jačanje državnog instrumentarija za sprječavanje dalje bespravne izgradnje	Federacija BiH, Kanton Sarajevo, Općina Vogošća, Sudstvo	Kontinuirano		
Poticaj i edukacija stanovništva o pravilnom korištenju zemljišta i jačanje javne svijesti	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo i Federacija BiH	Kontinuirano	Utvrđit će se naknadno na osnovu plana	Budžet Općine, Kantona Sarajevo i Federacije BiH

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

<u>PROBLEM: Miniranost zemljišnih površina</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Deminiranje</u>				
Deminiranje zemljišta	Općina Vogošća, Sarajevošume, MAC	Kontinuirano	Utvrđit će se naknadno na osnovu projektne dokumentacije	Kantonalni, federalni i državni budžet, Sarajevošume, donatori

TEMATSKA OBLAST: Korištenje, zaštita i upravljanje šumama i šumskim zemljištem				
<u>PROBLEM: Deponije različitog otpada</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: sprječavanje odlaganja otpada u šume i sanacija (uklanjanja) postojećih deponija</u>				
Izvršiti lociranje deponovanog otpada.	JP" Sarajevošume"	KR	-	-
Izraditi plan uklanjanja otpada	JP" Sarajevošume"	KR	-	-
Angažovati radnu snagu i obezbijediti mehanizaciju za odvoz otpada	JP" Sarajevošume"	Kontinuirano	10.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Uređivanje zemljište nakon uklanjanja otpada	JP" Sarajevošume", Kanton Sarajevo, Općina Vogošća	Kontinuirano	30.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
<u>Cilj: Edukacija stanovništva u svrhu sprječavanja nekontroliranog odlaganja otpada u šumama</u>				

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Izrada plana edukacije	Općina Vogošća	KR	-	-
Edukacija stanovništva prema usvojenom planu edukacije	Općina Vogošća, MZ, škole, NVO-i, mediji	Kontinuirano	3.000 – 5.000 / god.	Budžet Općine
Postavljanje eko panoa i obavještenja na vidnim mjestima	JP" Sarajevošume"	KR	10.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
<u>Cilj: Efikasniji rad inspeksijskih službi i sudstva</u>				
Efikasniji rad nadležnih inspeksijskih službi	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	-	-
<u>PROBLEM: Nedovoljno pošumljavanje</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Pošumljavanje</u>				
Izrada projekata i nadzor	Kanton Sarajevo, JP" Sarajevošume", Općina Vogošća	KR	8.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Angažovanje radne snage na čišćenju terena od nepoželjne vegetacije i anorganskog otpada	JP" Sarajevošume", Općina Vogošća	KR	30.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Izvršiti pošumljavanje	Kanton Sarajevo, JP" Sarajevošume", Općina Vogošća	KR	50.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Održavanje i njega kultura	Kanton Sarajevo, JP" Sarajevošume", Općina Vogošća	Kontinuirano	60.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

<u>PROBLEM: Nekontrolisana sječa šuma</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>Cilj: Sačuvati šumsko bogatstvo</u>				
Pojačati nadzor i rad inspeksijske službe, sudova i drugih nadležnih institucija	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	-	-
Educirati stanovništvo o značaju šuma	Općina Vogošća	Kontinuirano	3.000 – 5.000 / god.	Budžet Općine

TEMATSKA OBLAST: Upravljanje otpadom				
<u>PROBLEM: Nekontrolisano odlaganje otpada</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Obezbijediti kontinuirani odvoz otpada iz svih dijelova Općine Vogošća</u>				
Dopuniti plan postavljanja kontejnera i odvoza kućnog otpada za područja koja nisu obuhvaćena planom	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	-	-
Provođenje dopunjenog plana	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	100.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Pojačanje inspeksijskog nadzora i provođenje zakonskih mjera za privredne subjekte i	Općina Vogošća, KJKP "Rad", sudstvo	Kontinuirano	-	-

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

građane				
PROBLEM: Divlje deponije				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Ukloniti i sanirati divlje deponije</u>				
Izvršiti lociranje divljih deponija	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	-	-
Izraditi plan za uklanjanje deponija	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	-	-
Uklanjanje i saniranje divljih deponija	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	100.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo, KJKP "Rad"
PROBLEM: Nepostojanje sistema reciklaže				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Edukacija stanovništva o selektivnom prikupljanju otpada</u>				
Postavljanje marketnih panoa i medijska obavještenja o postojanju sistema odvojenog prikupljanja otpada	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	20.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Provođenje projekata u školama i vrtićima o odvojenom prikupljanju otpada	Općina Vogošća, KJKP "Rad", javne ustanove	Kontinuirano	15.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Edukacija građana o selektivnom prikupljanju i reciklaži u saradnji sa NVO-ima	OpćinaVogošća	Kontinuirano	30.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo, NVO-i
<u>Cilj: Nastavak aktivnosti na selektivnom prikupljanja otpada</u>				
Utvrđiti preostale lokacije za selektivno prikupljanje otpada	OpćinaVogošća, KJKP "Rad	KR	-	-
Izrada projektne dokumentacije za natkrivene niše sa kontejnerima za selektivno prikupljanje otpada	KJKP "Rad"	KR	5.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Dobijanje urbanističke i građevinske dozvole	OpćinaVogošća	KR	-	-
Izgradnja natkrivenih niša sa kontejnerima	OpćinaVogošća, KJKP "Rad	KR	100.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
<u>PROBLEM: Nedovoljan stepen svijesti građana po pitanju otpada</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Educirati stanovništvo i privrednike iz oblasti upravljanja otpadom</u>				
Putem mjesnih zajednica distribuirati postojeće brošure o otpadu urađene od strane JKP „Rad	Općina Vogošća	KR	-	-
Izraditi plakate i letke za promociju pravilnog upravljanja otpadom u	Općina Vogošća	Kontinuirano	2.000 KM	Općina Vogošća

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Općini				
Uspostaviti saradnju sa osnovnim i srednjim školama na edukaciji iz oblasti otpada	Općina Vogošća	Kontinuirano	-	-
Organizovati jednodnevne školske izlete na sanitarnu deponiju Smiljevići i edukativna predavanja na licu mjesta	Općina Vogošća, škole, KJKP „Rad“	Kontinuirano	1.500 KM godišnje	Općina Vogošća
Organizovati okrugli/e sto/stolove o upravljanju otpadom za poslodavce sa teritorije Općine	Općina Vogošća	SR	1.000 KM godišnje	Općina Vogošća

TEMATSKA OBLAST: Upravljanje prostorom				
PROBLEM: Bespravna, neplanska gradnja				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Suzbijanje bespravne izgradnje</u>				
Utvrđiti stanje na terenu	Općina Vogošća	Kontinuirano	-	-
Kontrola procesa izgradnje objekata	Općina Vogošća	Kontinuirano	-	-

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Legalizacija bespravno izgrađenih objekata koji ispunjavaju uslove legalizacije	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano (i u zavisnosti od Odluke o legalizaciji KS)	-	-
Rušenje bespravno izgrađenih objekata koji se ne mogu legalizirati	Općina Vogošća	Kontinuirano	10.000 / god.	Budžet Općine
<u>PROBLEM: Ugroženost javnih zelenih površina</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Sanacija, očuvanje i zaštita javnih zelenih površina</u>				
Utvrdjivanje postojećeg stanja	Općina Vogošća	KR	-	-
Definirati Strategiju i program razvoja i zaštite zelenih i rekreativnih površina	Općina Vogošća	KR	Naknadno će se utvrditi	Budžet Općine Fondovi za zaštitu okoliša
Uspostaviti katastar zelenih i rekreativnih površina	Općina Vogošća	KR	-	-
Izraditi idejne projekte zelenih i rekreativnih površina	Općina Vogošća	KR	50.000	Budžet Općine Fondovi za zaštitu okoliša
Zemljište privesti konačnoj namjeni	Općina Vogošća, KJKP "Park"	DR	1.000.000	Budžet Općine

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

PROBLEM: Nepoštivanje planske dokumentacije i zakona od strane građana i privrednih subjekata				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Razvoj prostornog informacionog sistema i edukacija građana o važnosti poštivanja planskih dokumenata</u>				
Unaprijediti informacioni sistem na nivou Općine u oblasti prostornog planiranja	Općina Vogošća	KR	20.000	Budžet Općine
Saradnja Općine i Zavoda za planiranje razvoja KS i Zavoda za izgradnju u cilju bolje informisanosti građana	Općina Vogošća, Zavod za planiranje razvoja KS, Zavod za izgradnju KS	Kontinuirano	-	-
Upoznavanje i edukacija građana o prostornom informacionom sistemu i planskim dokumentima	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	Naknadno će se utvrditi	Budžet Općine

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

TEMATSKA OBLAST: Zaštita biodiverziteta, prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa				
<u>PROBLEM: Nedovoljna zaštićenost prirodnih vrijednosti</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Bolja zaštita prirodnih vrijednosti</u>				
Uraditi ocjenu stanja prirodnog naslijeđa	Općina Vogošća, Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa KS	KR	-	-
Inicirati kod nadležnih institucija da se brinu o prirodnom naslijeđu	Općina Vogošća	KR	-	-
<u>CILJ: Edukacija građana o važnosti zaštite i očuvanja prirodnih vrijednosti</u>				
Izrada plana edukacije	Općina Vogošća	KR	-	-
stanovništva prema usvojenom planu edukacije	Općina Vogošća, MZ, škole, NVO-i, mediji	Kontinuirano	3.000 – 5.000 / god.	Budžet Općine

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

<u>PROBLEM: Nedovoljna zaštićenost i označenost kulturno-historijskih vrijednosti</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Zaštita i očuvanje kulturno-historijskih vrijednosti i njihova valorizacija kroz turizam</u>				
Utvrđivanje broja i stanja kulturno-historijskih vrijednosti	Općina Vogošća	KR	-	-
Izrada plana očuvanja i restauracije kulturno-historijskih vrijednosti	Općina Vogošća, Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa KS	KR	Naknadno će se utvrditi	Budžet Općine, Kantona, Fondovi
Provođenje plana i valorizacija kroz turizam	Općina Vogošća, Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa KS	DR	Naknadno će se utvrditi	Budžet Općine, Kantona, Fondovi
<u>PROBLEM: Nepostojanje promotivnih materijala o Vogošći</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Izrada i distribucija promotivnih materijala o prirodnim i kulturno-historijskim vrijednostima Vogošće</u>				
Kreiranje i izrada promotivnih materijala	Općina Vogošća, Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa KS	KR	20.000	Budžet Općine i Kantona
Distribucija promotivnih materijala	Općina Vogošća, Turistička zajednica, smještajni i ugostiteljski objekti, NVO-i	Kontinuirano	-	-

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Učešće Općine Vogošća na turističkim sajmovima i prezentacijama u cilju promocije vrijednosti	Općina Vogošća	Kontinuirano	Naknadno će se utvrditi	Budžet Općine
---	----------------	--------------	-------------------------	---------------

TEMATSKA OBLAST: Privreda i okoliš				
<u>PROBLEM: Nekontrolirano odlaganje svih vrsta otpada i neuređeno sakupljanje i sortiranje otpada (velike količine metalnih otpada, papira i hemikalija)</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Smanjenje količine otpada kroz uvođenje selektivnog prikupljanja</u>				
Donošenje plana za selektivno sakupljanje otpada (papir, plastika, staklo, metal)	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	-	-
Provođenje plana	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	KR	100.000	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Uvođenje sistema reciklaže za selektivni otpad	Općina Vogošća, KJKP "Rad"	SR	Utvrdit će se naknadno na osnovu projekta	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Pojačanje inspeksijskog nadzora i provođenje zakonskih mjera za privredne subjekte	Općina Vogošća, KJKP "Rad", sudstvo	Kontinuirano	-	-

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

<u>PROBLEM: Loše saobraćajnice i prekomjeren saobraćaj</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ:</u> Izgradnja i održavanje saobraćajnica, obilaznice i transferzala				
Izraditi projektne dokumentacije za rekonstrukciju i modernizaciju saobraćajnica	Općina, Ministarstvo prometa i komunikacija KS, Direkcija za ceste KS, projektantska kuća	Utvrđit će se naknadno	Utvrđit će se naknadno	Općinski i kantonalni budžet
Obezbijediti sredstva za izgradnju saobraćajne infrastrukturu	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	Kontinuirano	1.000.000 / god.	Budžet Općine i Kantona Sarajevo
Povećanje propulzivnosti saobraćajnica. proširenje transferzala, obilaznice	Kanton Sarajevo, Federalna Direkcija za ceste, resorna ministarstva Kantona, lokalna uprava, NVO-i i različite organizacije	DR	Za ove aktivnosti potrebna su značajna investiciona sredstva	Sredstva Direkcije za puteve, Sredstva Kantona, međunarodni krediti i donacije, koncesije i sl.
Izgradnja raskrsnica sa kružnim tokom radi ubrzanja saobraćaja	Kanton Sarajevo, resorna ministarstva Federalna Direkcija za ceste, Kantona, lokalna uprava,	SR	Sredstva se ne mogu predvidjeti bez analiza potreba i mogućnost	Fond za zaštitu okol. Vlada Kantona, krediti i donacije,

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Povećanje broja parkirališta	Kanton Sarajevo, resorna ministarstva Kantona, lokalna uprava, NVO-i i različite organizacije	DR	Sredstva se ne mogu predvidjeti bez analiza potreba i mogućnosti	Sredstva Kantona, međunarodni krediti i donacije, koncesije, privatni kapital i sl.
Redovno održavanje saobraćajnica	Općina, Direkcija za ceste KS	Kontinuirano	100.000 / god.	Općinski i kantonalni budžet
<u>PROBLEM: Pojava buke, neugodnih mirisa i dima koji se širi prema stambenim zonama</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Smanjenje buke, neugodnih mirisa i dima u stambenim zonama</u>				
Inicirati donošenje Odluke o namjeni poslovnih prostora	Općina Vogošća	KR	-	-
Usvajanje Odluke	Općina Vogošća	KR	-	-
Inspekcijski nadzor nad realizacijom Odluke	Kanton Sarajevo	Kontinuirano	-	-

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

TEMATSKA OBLAST: Zdravstvena zaštita i socijalni rad				
PROBLEM: Nizak životni standard stanovnika				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Povećati životni standard stanovnike općine osmišljavanjem projekata u sektoru turizma</u>				
Stvaranje novog turističkog proizvoda „Vogošćanska kuća“ u svrhu poticaja razvoja ruralnog turizma uz direktno zapošljavanje potrebnog broja osoba i indirektnog povećanja sredstva za život stanovnika	Općina Vogošća	KR	100.000	Resorna ministarstva, Razvojna banka F BiH, općina Vogošća
Izgradnje turističkog info punkta/ prodavnice sa ponudom autentičnih/lokalnih rukotvorina i suvenira uz povećanu zaposlenost ciljnih grupa (marginalizovane žene koje žive u ruralnim područjima općine, NVO-i, nezaposleni, djeca sa specijalnim potrebama...).	Općina Vogošća	KR	50.000	Resorna ministarstva, Razvojna banka F BiH, općina Vogošća

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

<u>PROBLEM: Nezaposlenost</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Pобоljšanje socio-ekonomske situacije putem otvaranja srednjih i malih prduzeća</u>				
Sagledavanje broja i strukture nezaposlenog stanovništva i objektivnih mogućnosti za otvaranje srednjih i malih prduzeća	Općinska služba za privredu, Biro za zapošljavanje	KR	-	-
Organiziranje sastanka sa potencijalnim investitorima	Općinska služba za privredu i služba za socijalna pitanja	KR	5.000	Općinski budžet
Brže rješavanje zahtjeva potencijalnih investitora	Nadležne službe Općine	Kontinuirano	-	-
<u>PROBLEM: Nedovoljna organizovanost zdravstvene zaštite</u>				
AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA (KM)	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
<u>CILJ: Bolja organiziranost zdravstvene zaštite stanovnika</u>				
Analiza stanja pokrivenosti područja Općine primarnom zdravstvenom zaštitom	JU Domovi zdravlja KS	6 mjeseci	-	-
Osposobljavanje postojećih ustanova i pomoć pri organiziranju mreže porodične medicine	Općina Vogošća, Kanton Sarajevo	5 godina	-	Budžet Općine i Kantona Sarajevo

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

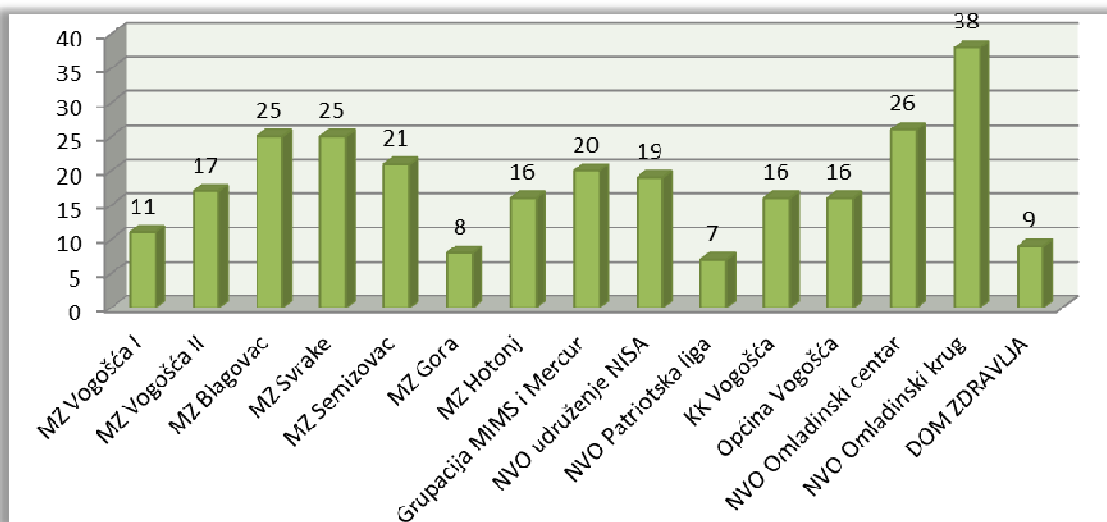
DODATAK Rezultati provedenog anketiranja

OPĆI PODACI

U početnoj fazi izvršeno je anketiranje građana na području općine Vogošća, koje je dalo vrlo značajne i zanimljive rezultate. Anketiranje je vršeno u različitim mjesnim zajednicama, institucijama i organizacijama:

- MZ Vogošća I (11)
- MZ Vogošća II (17)
- MZ Blagovac (25)
- MZ Svrače (25)
- MZ Semizovac (21)
- MZ Gora (8)
- MZ Hotonj (16)
- Grupacija MIMS i Mercur (20)
- NVO udruženje NISA (19)
- NVO Patriotska liga (7)
- KK Vogošća (16)
- Općina Vogošća (16)
- NVO Omladinski centar (26)
- NVO Omladinski krug (38)
- DOM ZDRAVLJA (9)

Broj anketiranih prema području/organizaciji

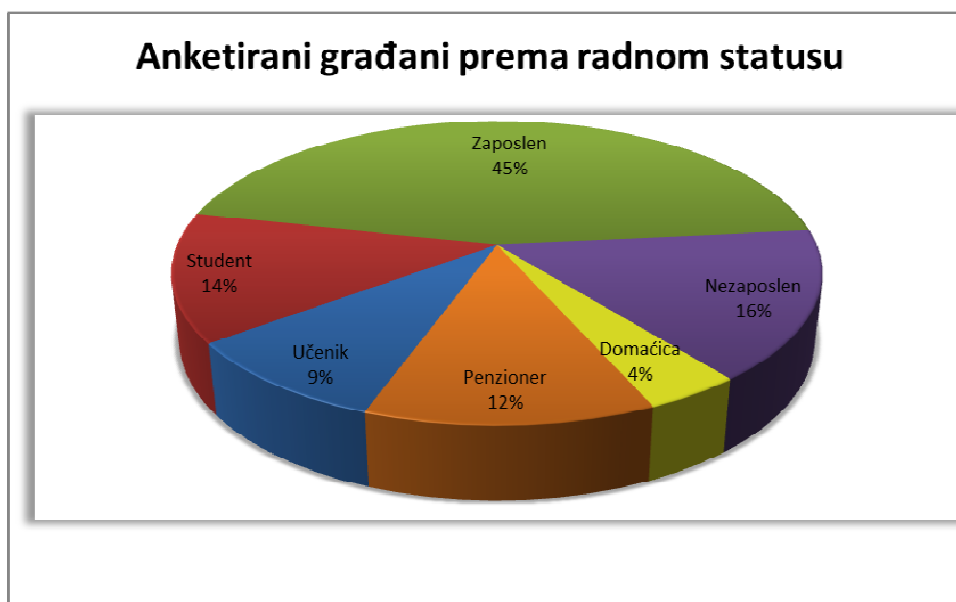

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Anketne listiće je ispunilo ukupno 274 građana, različitih dobnih grupa i zanimanja. Najveći broj građana obuhvaćenih anketom pripada dobnoj skupini od 25-50 godina (50%). Slijede dobna skupina od 18-25 godina (19%), kao i skupina građana starosti od 50-56 godina. Procenat mladih školskog uzrasta je 10%. Najmanje prosentualno učešće građana u anketiranju je iz grupe preko 65 godina (4%).

Vrlo je značajno da su u procesu anketiranja obuhvaćeni građani različitih zanimanja i radnih statusa. Najveći je procenat zaposlenih (45%). Od ukupnog broja anketiranih, 16% čine nezaposleni, 14% studenti, 15% penzioneri, dok je učenika ukupno 9%. Procentualno, najmanje anketiranih su domaćice (4%).

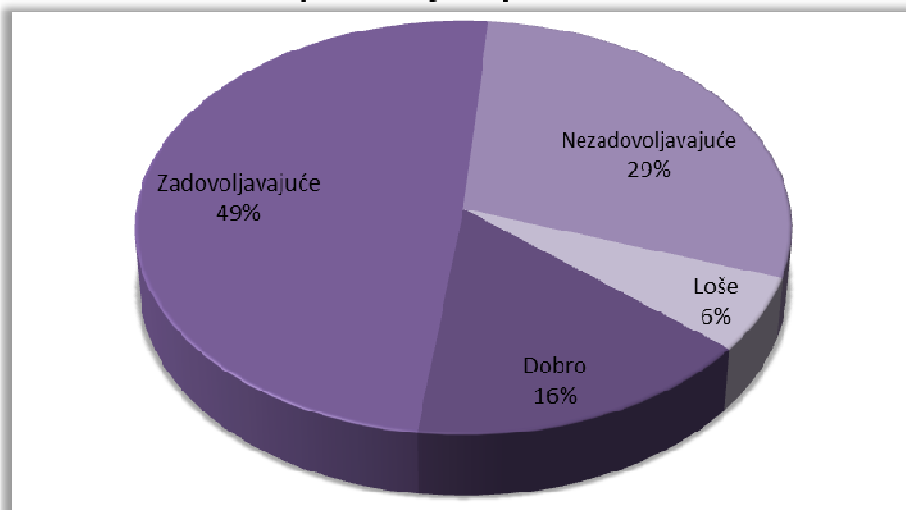

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

TRENUTNA SITUACIJA

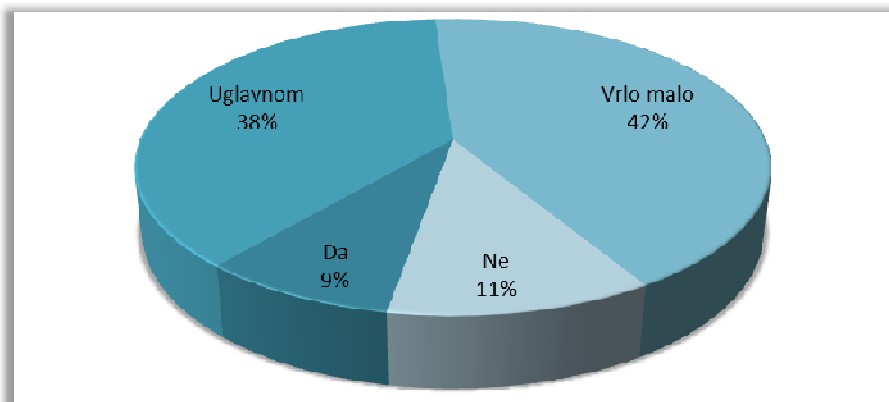
Građani su kroz ankete dali svoje ocjene postojećeg stanja okoliša na području općine Vogošća. Polovina smatra da je stanje zadovoljavajuće, međutim veliki je broj građana koji nisu zadovoljni sadašnjim stanjem (29%), odnosno smatraju da je vrlo loše (6%).

Ocjena sadašnjeg stanja okoliša na području općine

Kada su u pitanju informacije koje su građanima dostupne o stanju okoliša, odgovori su vrlo raznovrsni. Procentualno učešće onih koji su uglavnom zadovoljni je 38%, dok je 42% onih koji su vrlo malo zadovoljni. Informacijama o stanju okoliša nije zadovoljno 11% anketiranih građana.

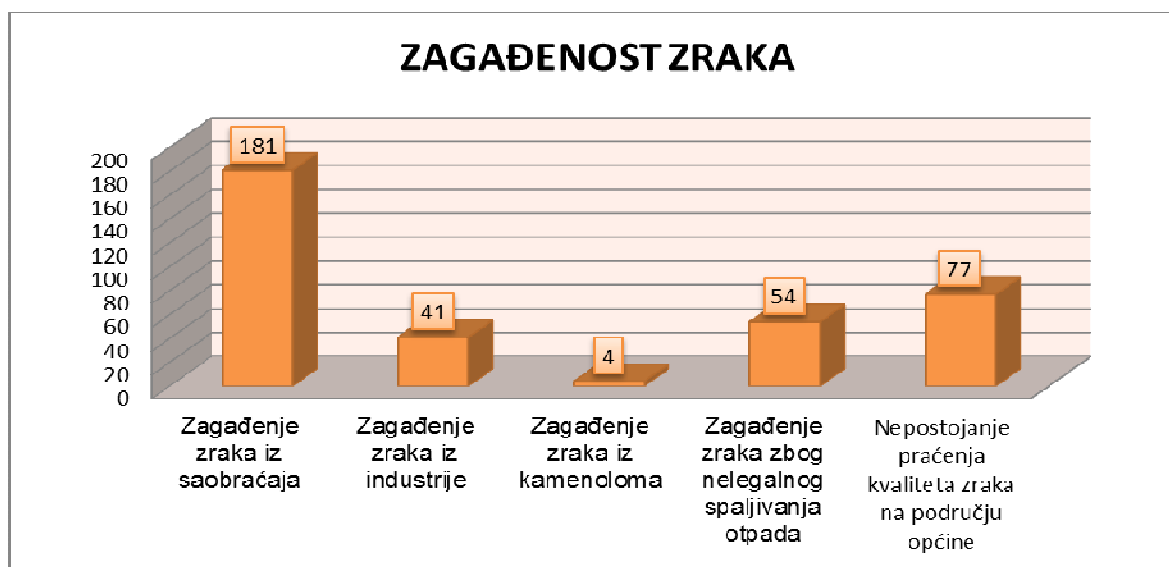
Da li ste zadovoljni informacijama o stanju okoliša?

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

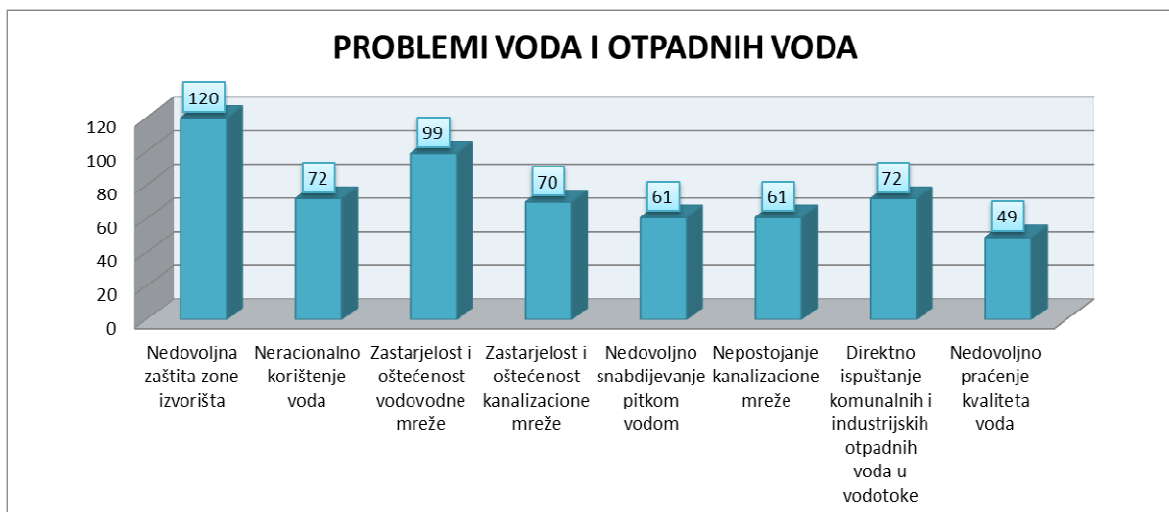
ZAGAĐENOST ZRAKA

Rezultati provedenog anketiranja prikazani su grafički. Većina građana smatra da najveći utjecaj na zagađenje zraka, na ovom prostoru, uzrokuje saobraćaj. Ostali uzroci su: nelegalno spaljivanje otpada, industrija i kamenolomi. Veliki broj građana smatra da je veliki problem na području Vogošće, a koji se odnosi na kvalitet zraka, nepostojanje monitoringa/praćenja kvaliteta zraka, što je svakako indikacija da se treba raditi na uspostavi monitoringa.

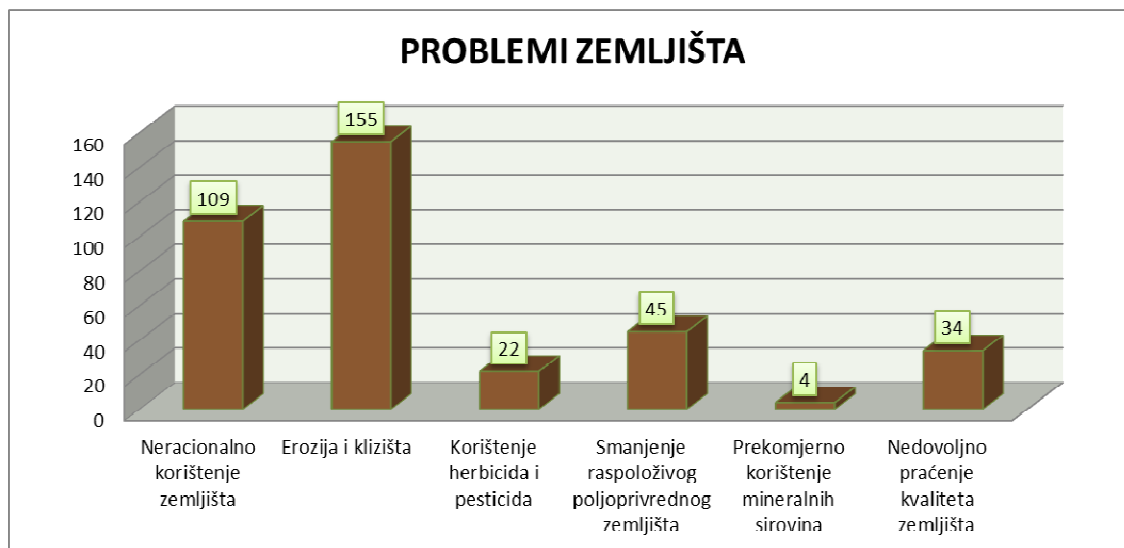
PROBLEMI VODA I OTPADNIH VODA

Problemi koje su građani ocijenili kao najveće kad je u pitanju voda i kanalizacija, su prije svega: nedovoljna zaštita zone izvorišta te zastarjelost i oštećenost vodovodne i kanalizacijske mreže. Ovi i ostali, ali ne manje važni, uzroci su prikazani u narednom grafikonu. Veliki je broj građana koji smatraju da praćenje postojećeg praćenja kvaliteta voda nije dovoljno.

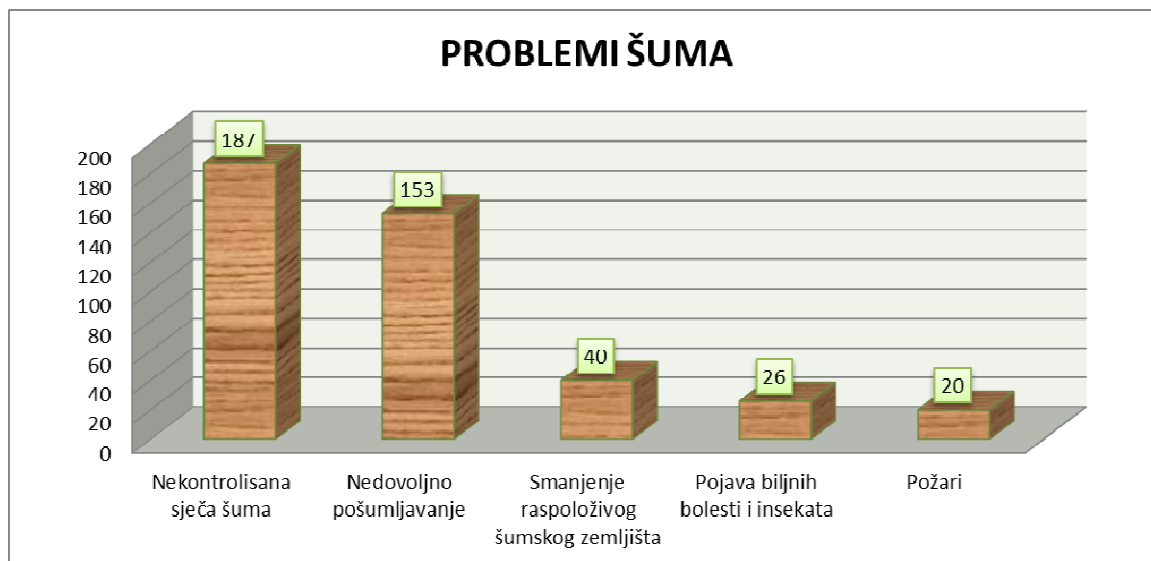
ZEMLJIŠTE

Kada je u pitanju problematika zemljišta na području općine Vogošća, građani su ocijenili da su najveći problemi erozija i klizišta, kao i neracionalno korištenja zemljišta. Ovakva ocjena, kao i stanje utvrđeno od strane stručnjaka, pokazuju da se rješavanju ovih problema mora prići ozbiljno i stručno, jer ugrožavaju živote samih građana.

ŠUME

Anketirani građani, njih 187, smatra da je najveći problem nekontrolisana sječa šuma, kao i nedovoljno pošumljavanje. Činjenica da su i sami građani toga jako svjesni, ne samo stručnjaci, govori da se hitno treba pristupiti rješavanju ovih problema.

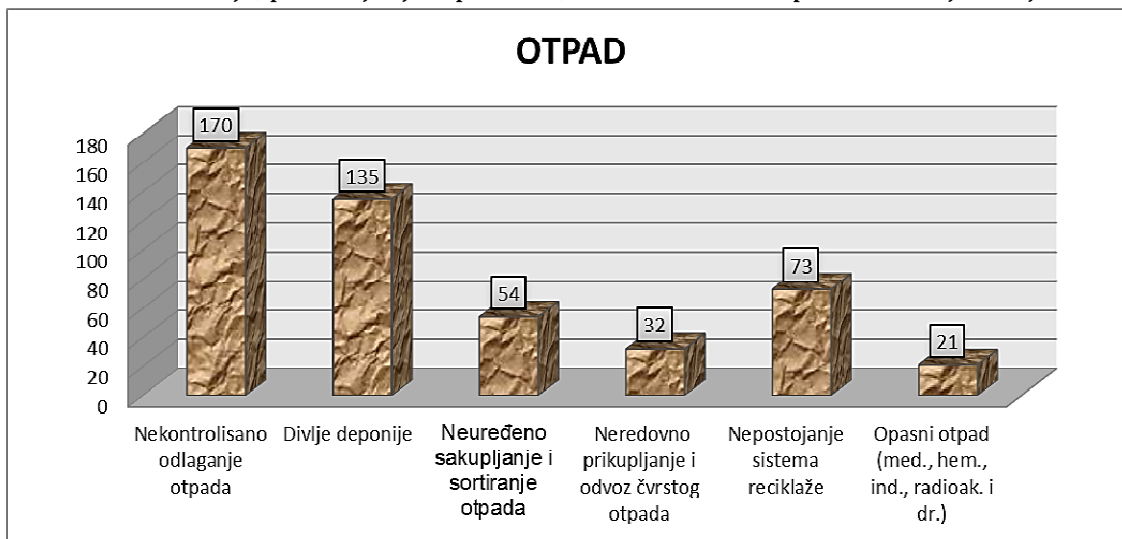

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

OTPAD

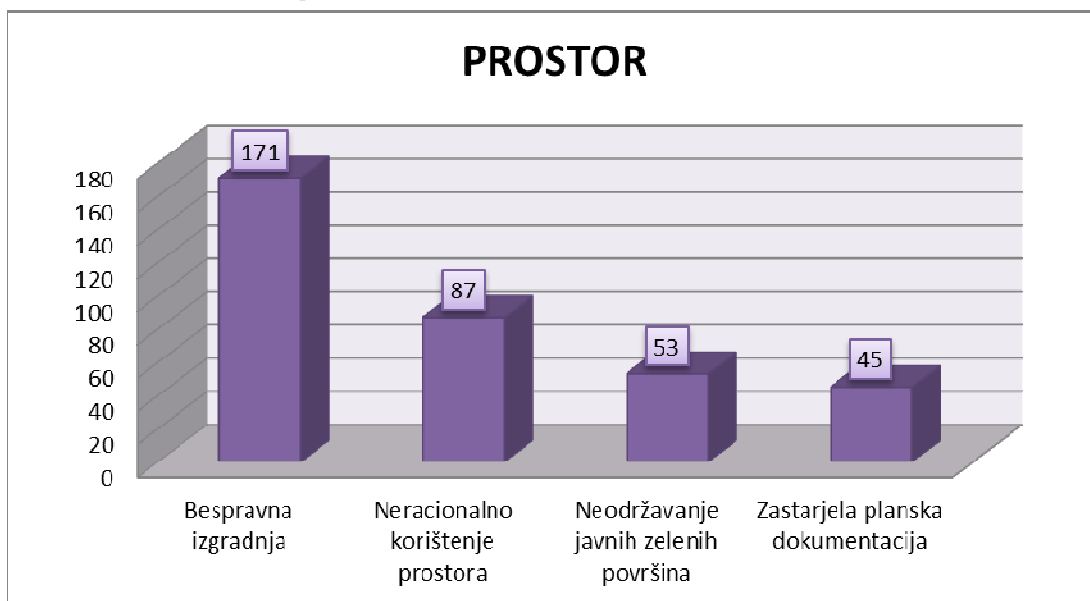
U prethodnom dijelu je prikazano da građani smatraju kako su problemi vezani za otpad jako prisutni na ovom prostoru. Oni ističu: deponije smeća (x8), smeće (x11) i neredovno odvoženje smeća (x2).

U narednom grafikonu prikazano je da je najveći problem nekontrolisano odlaganje otpada, kao i divlje deponije, što je svakako uzajamno povezano. Nepostojanje sistema reciklaže je, po mišljenju ispitanika, također istaknut problem u njihovoj sredini.

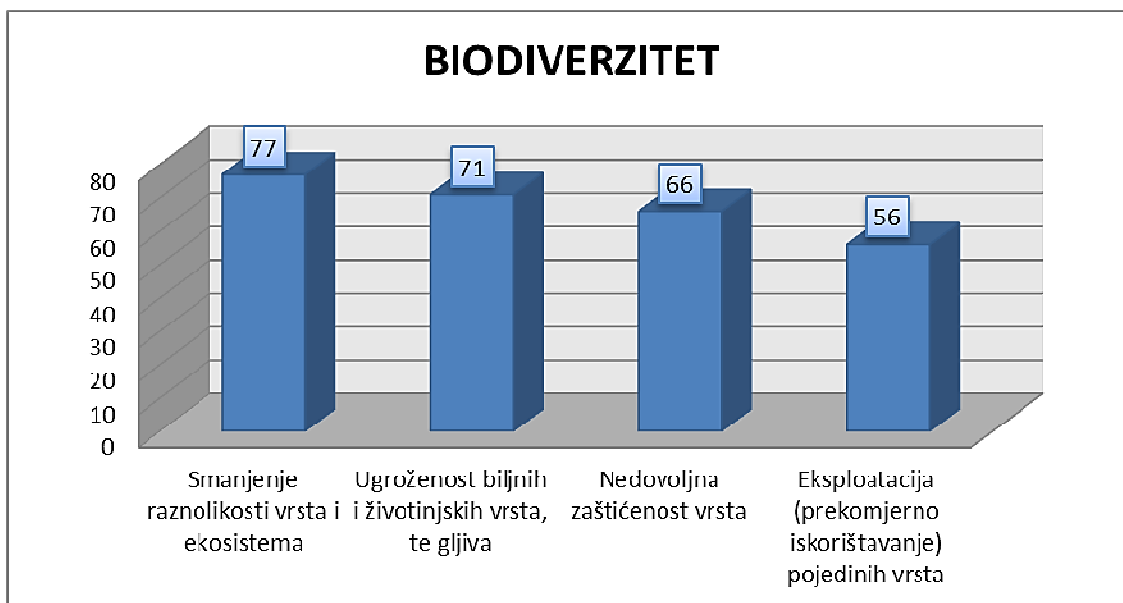
PROSTOR

Ubrzana urbanizacija i razvoj prostora općine Vogošća, povlači za sobom niz velikih prostornih problema. Rezultati provedene ankete pokazuju da su građani jako svjesni tih problema. Najveći dio njih (171) ističe problem bespravne gradnje, ali i neracionalno korištenje prostora.

BIODIVERZITET

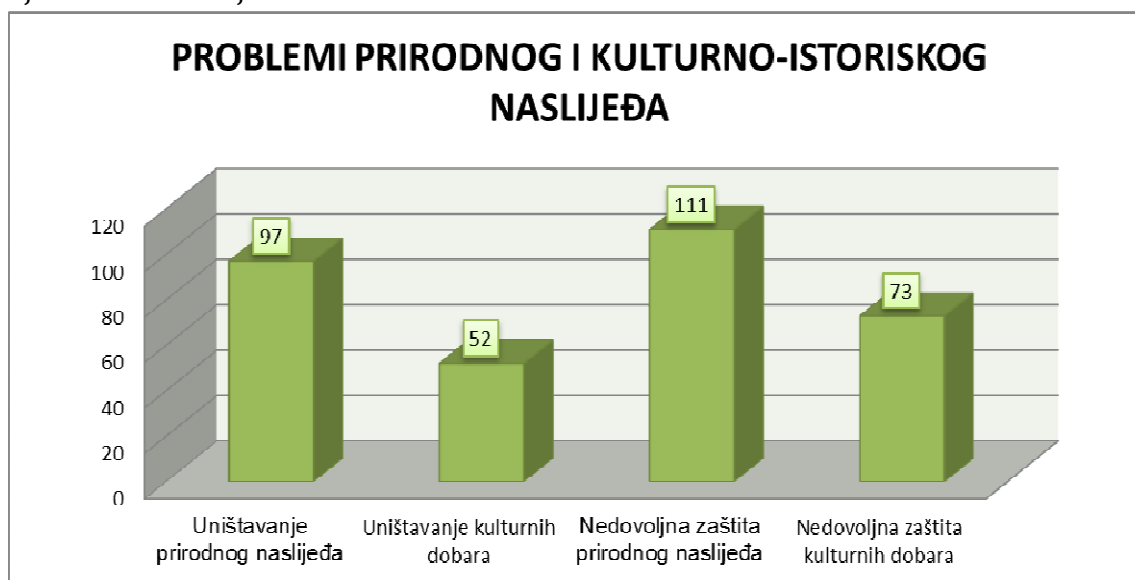
Ispitanici smatraju da je u njihovoj okolini prisutni problemi u biodiverzitetu, a kao najveći su smanjenje raznolikosti vrsta i ekosistema, kao i ugroženost biljnih i životinjskih vrsta, te gljiva. Slijede problemi nedovoljne zaštićenosti vrsta i njihova eksploatacija.

PROBLEMI PRIRODNOG I KULTURNOG NASLIJEĐA

Od ponuđenih problema, ispitanici su ocijenili da su najveći problemi nedovoljna zaštita prirodnog naslijeđa i uništavanje istog. To pokazuje da kod građana postoji svijest o nužnosti stavljanja prirodnih dobara pod zaštitu.

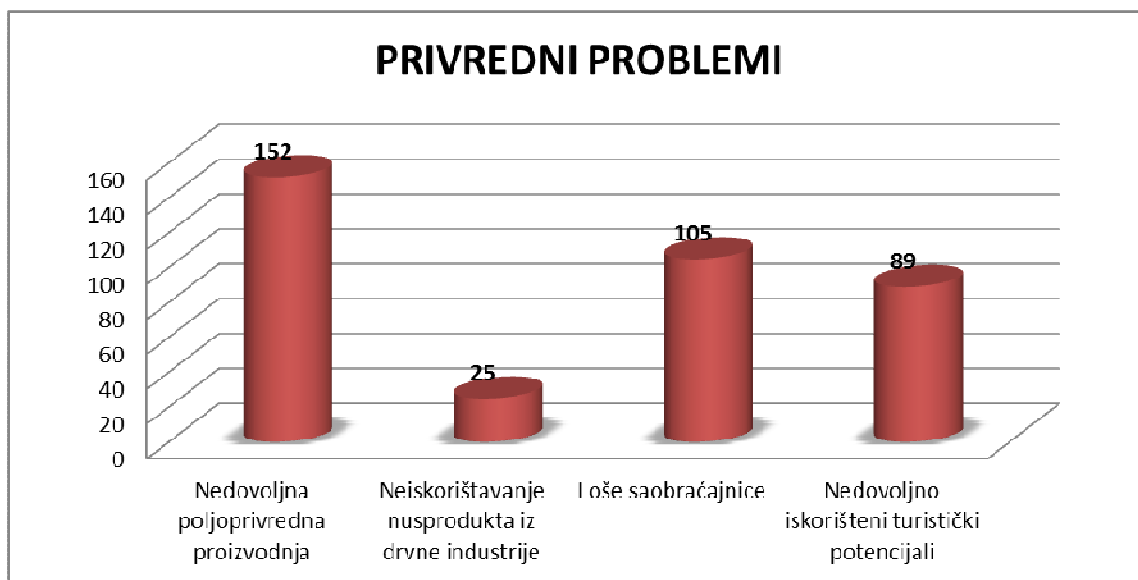
Građani smatraju da nije dovoljna zaštita ni kulturnih dobara i da je prisutno njihovo uništavanje.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

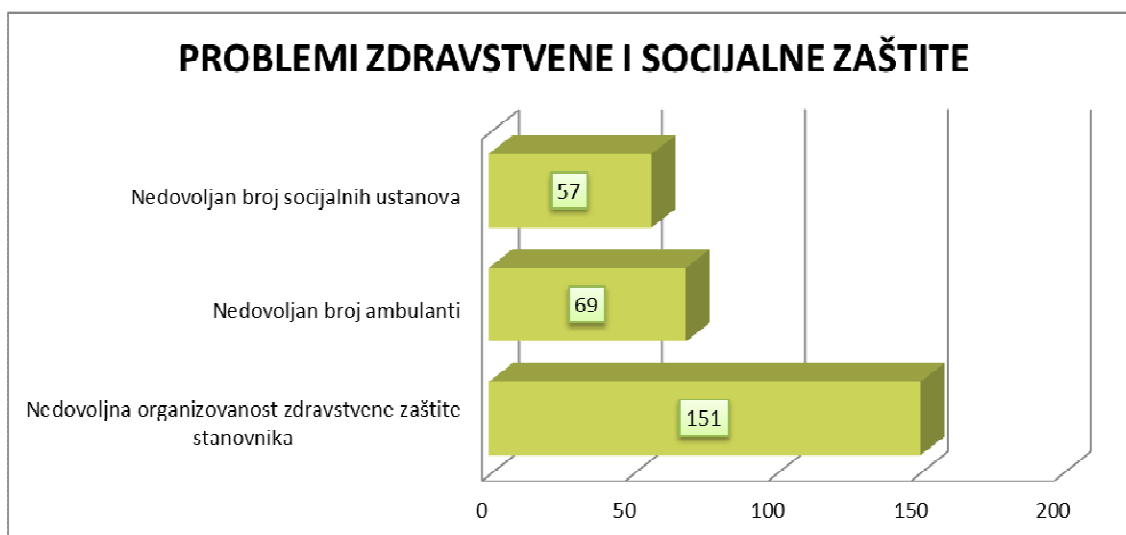
PRIVREDNI PROBLEMI

Ispitanici smatraju da je najveći privredni problem u općini Vogošća nedovoljna poljoprivredna proizvodnja. Kao uzrok postojećeg stanja privrede građani također ističu loše saobraćajnice, a 89 građana smatra da su turistički potencijali nedovoljno iskorišteni.

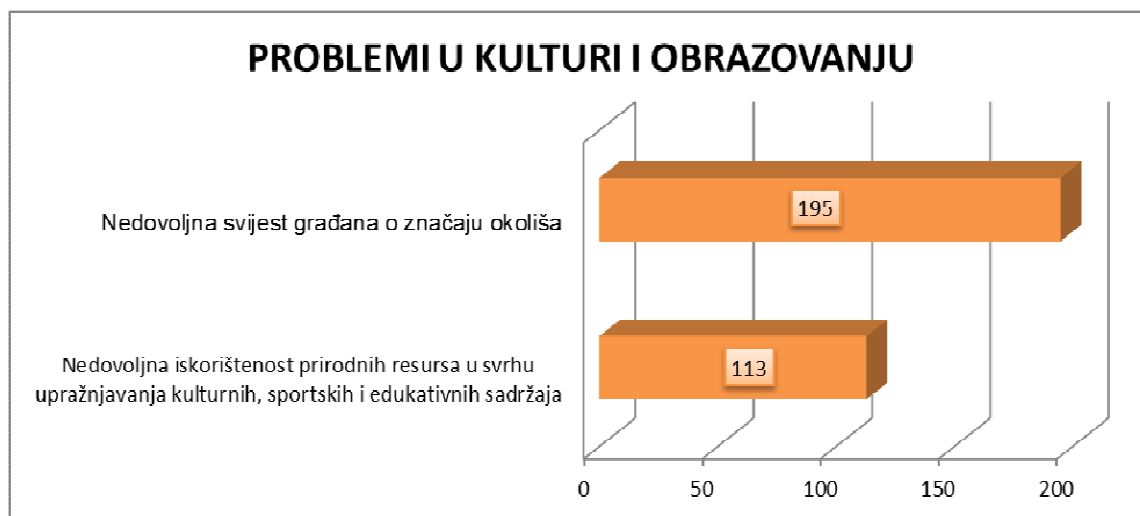
ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

Na prostoru općine Vogošća evidentiran je niz problema i u zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, kao što su nedovoljan broj ambulanti i socijalnih ustanova. Ispitanici, njih 151, smatra da je najveći problem iz ove oblasti, nedovoljna organizovanost zdravstvene zaštite.

KULTURA I OBRAZOVANJE

Rezultati provedene ankete pokazuju da veliki broj ispitanika smatra kako ne postoji dovoljna svijest građana o značaju okoliša, pa je to i najveći problem. Također, stanovnici općine Vogošća su mišljenja da nisu iskorišteni prirodni resursi kroz kulturne, sportske i edukative sadržaje. Tim problemima će se kroz izradu LETAP-a prići veoma ozbiljno.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

GLAVNI ZAGAĐIVAČI NA PODRUČJU OPĆINE

Ispitanici su kroz predviđene rubrike dali svoja mišljenja o tome koji su to najveći zagađivači na prostoru općine Vogošća. To su jako značajni pokazatelji, na koje se mora obratiti pažnja kroz izradu ovog dokumenta, kako bi se otklonili/smanjili njihovi štetni uticaji na okoliš.

Zagađivači, prema mišljenjima građana, su:

- SAOBRAĆAJ (x63)
- SAOBRAĆAJ/POSEBNO KAMIONI (x25)
- RIJEKA BOSNA NEDOSTATAK KANALIZACIONE MREŽE (x29)
- LJUDI (x25)
- SMEĆE (x22)
- INDUSTRIJA (x10)
- MIMS (ISPUŠTANJE ŠTETNOG DIMA) (x6)
- KLAONICE (x5) + KLAONICA ŠAHBAZ(x2) + KLAONICA GORA
- PILIĆARA (ISPUŠTANJA OTPADA U RIJEKU) (x 4), PILIĆARA GORA
- DIVLJA GRADNJA (x4)
- LIKVAL (x3)
- NEUREĐENE OTPADNE VODE (x3)
- GRAĐEVINSKE FIRME (x2)
- PRETIS (x2)
- DEPONIJE (x2)
- HEMIJSKA INDUSTRIJA
- SEMIKEM (HAŠIM MERDIĆ)
- VW
- DŽIN
- BOGZ ENERGETIKA
- AUTOPRAONICE
- KOTLOVNICE
- DIMNJACI
- PRAVNA GRADNJA
- KLIZIŠTA

SPISAK TABELARNIH, GRAFIČKIH I KARTOGRAFSKIH PRILOGA

SPISAK TABELA:

- Tabela 1. *Srednje mjesečne temperature zraka (°C) i srednje mjesečne količine padavina (mm) u Vogošći*
- Tabela 2. *Broj stanovnika u Općini Vogošća po MZ*
- Tabela 3. *Prirodno kretanje stanovništva prema podacima iz 2009. Godine*
- Tabela 4. *Glavne putne i željezničke veze unutar općine Vogošća*
- Tabela 5. *Prikaz zemljišta na prostoru općine Vogošća*
- Tabela 6. *Površine poljoprivrednog zemljišta u privatnoj svojini u općini Vogošća po kategorijama*
- Tabela 7. *Površine poljoprivrednog zemljišta u društvenoj svojini u općini Vogošća po kategorijama*
- Tabela 8. *Prikaz šuma i šumskog zemljišta u općini Vogošća, prema tipu vlasništva*
- Tabela 9. *Plan proizvodnje drvnih sortimenata u Općini Vogošća (sve šume)*
- Tabela 10. *Stanje površina po kategorijama šuma na Gornjebosanskom šumskom gospodarskom području*
- Tabela 11. *Plan sječe šuma na području općine Vogošća*
- Tabela 12. *Pregled proizvodnje voća u općini Vogošća za 2010. Godinu*
- Tabela 13. *Pregled ostvarenja plana sjetve za 2010.godinu*
- Tabela 14. *Vrste i kategorije stoke*
- Tabela 15. *Postojeća industrijska infrastruktura*
- Tabela 16. *Prikaz korisnika prava u Općini Vogošća po osnovu Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom*
- Tabela 17. *Tabelarni prikaz podnešenih zahtjeva za jednokratnu novčanu pomoć socijalno ugroženom stanovništvu u periodu od 01.01. – 31.12.2010. godine*
- Tabela 18. *Prikaz korisnika socijalne zaštite po kategorijama u nadležnosti JU Kantonalnog centra za socijalni rad – Službe socijalne zaštite Općine Vogošća*

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

- Tabela 19. *Korisnici socijalne zaštite u općini Vogošća*
- Tabela 20. *Broj i kategorije djece bez roditeljskog staranja u općini Vogošća u 2010. Godini*
- Tabela 21. *Prikaz broja aktivnih kartona po organizacionim segmentima u 2010.godini*

SPISAK GRAFIKONA:

- Grafikon 1. *Prosječne mjesečne temperature zraka (°C) i količine padavina (mm) na području Vogošće*
- Grafikon 2. *Starosna struktura građana Općine Vogošća zaključno sa 06.2010.godine*
- Grafikon 3. *Prosječne godišnje koncentracije SO₂ i dima, mjerene na M.S. Bjelave u periodu 1975.-2010.*
- Grafikon4. *Kretanje SO₂ prema godinama i različitim lokacijama, u periodu 2001.-2010.*
- Grafikon 5. *Kretanje koncentracije čađi prema godinama i različitim lokacijama, u periodu 2001.-2010.*

SPISAK KARATA:

- Karta 1. *Geografski položaj Općine Vogošća*
- Karta 2. *Naselja u općini Vogošća*
- Karta 3. *Klizišta na prostoru općine Vogošća*
- Karta 4. *Prirodno i kulturno-historijsko naslijeđe Općine Vogošća*

SPISAK SLIKA:

- Slika 1. *Zagađen zrak na području općine Vogošća na dan 14.11.2009.*
- Slika 2. *„Divlje“ odlagalište otpada uz korito rijeke Vogošće*